
Usporedna analiza razine financijske autonomije i modela upravljanja prihodima znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija u EU-u

Ana-Maria Boromisa, Sanja Tišma, Krešimir Jurlin,
Vesna Mateak, Anastasya Raditya Ležaić, Iva Tolić

Institut za razvoj i međunarodne odnose

NEZAVISNI SINDIKAT ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA
Independent Union of Research and Higher Education Employees of Croatia

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda

Sadržaj

Popis tablica, grafikona i karti.....	VII
Predgovor	IX
Sažetak.....	XI
Uvod.....	XVII
I. DIO: Glavne značajke sustava financiranja	1
Izvori financiranja i trendovi	3
Izvrsnost.....	10
Elementi autonomije	12
Financijska autonomija.....	13
Organizacijska autonomija	22
Akademska autonomija.....	27
Autonomija zapošljavanja	33
Autonomija alokacije prihoda.....	39
II. DIO: Međunarodna iskustva	47
Uvod.....	49
Austrija	49
Razina sustava.....	49
Razina institucije	51
Estonija.....	52
Razina sustava.....	52
Razina institucije	53
Finska	55
Razina sustava.....	55
Razina institucija	56
Irska	58
Razina sustava.....	58
Razina institucije	59

Italija.....	59
Razina sustava.....	59
Razina institucije	60
Nizozemska.....	61
Razina sustava.....	61
Razina institucije	62
Norveška	63
Razina sustava.....	63
Razina institucije	64
Njemačka.....	65
Razina sustava.....	65
Razina institucije	66
Poljska	66
Razina sustava.....	66
Razina institucije	67
Portugal.....	68
Razina sustava.....	68
Razina institucije	68
Slovačka.....	69
Razina sustava.....	69
Razina institucije	70
Slovenija	70
Razina sustava.....	70
Razina institucije	71
Španjolska.....	72
Razina sustava.....	72
Razina institucije	72
Švedska.....	73
Razina sustava.....	73
Razina institucije	74
Švicarska.....	75
Razina sustava.....	75
Razina institucije	75
Ujedinjeno Kraljevstvo	78
Razina sustava.....	78
Razina institucije	79

III. DIO: Hrvatska	81
Obilježja sustava visokog obrazovanja i znanosti	83
Financiranje	84
Pravni okvir i praksa	84
Trendovi financiranja	90
Percepcija istraživača znanstvenoistraživačkog sustava	95
IV. DIO: Zaključci i preporuke	99
Zaključci	101
Preporuke za Republiku Hrvatsku	104
Literatura	107
Prilozi	117
Metodologija	119
Upitnik za znanstvene institute, fakultete i sveučilišta	124
Financijski pokazatelji – Hrvatska	126

Popis tablica, grafikona i karti

Tablica 1:	Proračun sveučilišta: mogući izvori financiranja.....	3
Tablica 2:	Dugoročni trendovi javnog financiranja 2008.-2017.....	6
Tablica 3:	Odnos javnog financiranja sveučilišta i BDP-a 2008.-2016.	7
Tablica 4:	Izdvajanje BDP-a (%) u istraživanje i razvoj u EU-u i odabranim državama 2008. – 2017.....	8
Tablica 5:	Izdvajanje u istraživanje i razvoj po stanovniku u odabranim državama 2008. – 2017. (€).....	9
Tablica 6:	Izdvajanje u istraživanje i razvoj u Hrvatskoj, mil. kn, 2008.-2017...	10
Tablica 7:	Elementi inovacijskog indeksa 2018. (bazna godina 2010., EU=100)	11
Tablica 8:	Ilustracija bodovanja	13
Tablica 9:	Elementi financijske autonomije prema EUA i države u kojima se primjenjuje	14
Tablica 10:	Vrste javnog financiranja	18
Tablica 11:	Ljestvica poretka država prema financijskoj, organizacijskoj, autonomiji zapošljavanja i akademskoj autonomiji	21
Tablica 12:	Elementi organizacijske autonomije prema EUA i sustavi u kojima se primjenjuje	23
Tablica 13:	Elementi za ocjenu akademske autonomije i sustavi u kojima se primjenjuju	27
Tablica 14:	Autonomija zapošljavanja i sustavi u kojima se primjenjuje.....	33
Tablica 15:	Indikatori za unutarnju raspodjelu i formula za financiranje	42
Tablica 16:	Elementi za procjenu financijske autonomije i odlučivanja o prihodima	45
Tablica 17:	Studenti prema visokim učilištima te ukupni studenti	83
Tablica 18:	Broj diplomiranih osoba	84
Tablica 19:	Ukupni prihodi i vrste prihoda, javni instituti i najveća sveučilišta, 2017. godine	85
Tablica 20:	Udio prihoda iz drugih izvora po institutima i fakultetima, 2017. godine	87
Tablica 21:	Ukupni rashodi i njihova struktura, javni instituti i najveća sveučilišta	87
Tablica 22:	Prihodi sveučilišta i veleučilišta, 2016. – 2020., kn	91
Tablica 23:	Prihodi sveučilišta, veleučilišta i javnih instituta, 2017. – 2021., kn	92

Tablica 24:	Prihodi javnih instituta, 2016. – 2021., kn	92
Tablica 25:	Odabrane stavke Državnog proračuna	94
Tablica 26:	Usporedba projekcija za 2020. godinu u odnosu na 2016. u proračunima 2018. i 2019. godine	95
Tablica 27:	Odabir sustava za usporedbu	120
Tablica 28:	Popis kontaktiranih institucija	121
Tablica 29:	Javni instituti, 2017. god.	126
Tablica 30:	Javni instituti, 2016. god.	127
Tablica 31:	Sveučilište u Zagrebu, 2017. god.	128
Tablica 32:	Sveučilište u Zagrebu, 2016. god.	129
Tablica 33:	Sveučilište u Osijeku, 2017. god.	130
Tablica 34:	Sveučilište u Osijeku, 2016. god.	130
Tablica 35:	Sveučilište u Rijeci, 2017. god.	131
Tablica 36:	Sveučilište u Rijeci, 2016. god.	131
Tablica 37:	Sveučilište u Splitu, 2017. god.	132
Tablica 38:	Sveučilište u Splitu, 2016. god.	133
Grafikon 1:	Dimenzije autonomije, usporedba Hrvatske s Austrijom, Islandom, Irskom i Litvom	22
Grafikon 2:	Dimenzije autonomije, sustavi po organizacijskom kriteriju – Hrvatska, Italija, Slovenija, Švedska	26
Grafikon 3:	Usporedba sustava po autonomiji zapošljavanja – Hrvatska, Irska, Francuska	39
Grafikon 4:	Struktura odlučivanja, Sveučilište Helsinki	57
Karta 1:	Postavljanje naknada na BA razini za nacionalne i EU studente ...	41
Karta 2:	Naknada – postavka na razini MA za nacionalne i EU studente ...	41

Predgovor

Modaliteti financiranja znanstvenih institucija u zemljama Europske unije uglavnom su poznati i istraženi, te su dostupne informacije o tome u kojoj mjeri pojedine države financiraju obrazovnu i istraživačku aktivnost te temeljem kojih kriterija. Navedeno vrijedi i za Hrvatsku. No, daleko je manje saznanja o tome u kojoj mjeri država regulira strukturu rashoda tih institucija, odnosno u kojoj mjeri dopušta autonomiju sveučilištima i istraživačkim institucijama da samostalno raspodjeljuju prihode ovisno o izvorima tih sredstava. Još je teže odgovoriti na pitanje na koji način institucije koriste financijsku autonomiju u nagrađivanju istraživača s ciljem motiviranja za privlačenje izvanproračunskih sredstava.

Stoga je Sindikat znanosti procijenio kako je, u cilju formuliranja vjerodostojnog stava vezanog uz financijsku autonomiju institucija, važno istražiti i na sustavan način prikazati utjecaj države na alokaciju sredstava, kako bi se uočilo kakva su iskustva u pogledu postojeće regulacije, što ona točno obuhvaća i što bi se moglo smatrati elementima dobre prakse u smislu najpovoljnijih učinaka regulacije na izvrsnost i kvalitetu.

Sukladno tome, Sindikat je definirao projektni zadatak te na temelju javnog poziva upućenog svim znanstvenim institucijama u RH odabrao Institut za razvoj i međunarodne odnose za provođenje projektnog zadatka. Analiza je provedena od svibnja 2018. do svibnja 2019. godine i financirana je EU sredstvima koja su Sindikatu odobrena u okviru ESF projekta *„Osnaživanje sindikalnih kapaciteta za učinkovit i proaktivan socijalni dijalog“*.

Neka ključna pitanja definirana projektnim zadatkom bila su:

- Uzima li država kod alociranja financijskih sredstava za temeljno financiranje iz državnog proračuna u obzir prihode institucija ostvarene iz drugih izvora, i na koji način?
- Utječe li visina financiranja iz ostalih izvora (osim sredstava državnog proračuna za temeljno financiranje) na visinu financiranja iz državnog proračuna?
- Postoje li propisi na razini države, sveučilišta i/ili zajednice ustanova koji ograničavaju raspolaganje sredstvima iz pojedinih izvora, a osobito sredstvima iz javnih i privatnih izvora za kompetitivne projekte, školarine, prihode ostvarene od prodaje, stručnog rada za tržište, zakupnina i najamnina?
- Postoje li ograničenja i pravila u pogledu udjela i načina financiranja dodatnog rada na projektima - jednokratne isplate, dodaci za rad na projektu, bonusi itd.?
- Postoje li granični iznosi koje zaposlenici mogu ostvariti kroz stručni rad za tržište?

- Kakva su po svim ovim pitanjima iskustva drugih članica EU, osobito država koje se geografski, populacijski, ekonomski i/ili prema veličini akademske zajednice mogu usporediti s RH?

Izradu ove analize smatrali smo vlastitim interesom, prije svega kako bi informirano i kompetentno mogli zagovarati optimalna rješenja kroz kolektivno pregovaranje, ali i sudjelovanje u procesu izrade zakonske regulative kojom se regulira funkcioniranje sustava visokog obrazovanja i znanosti. Cilj nam je također bio i primjerom ukazati na nužnost izrade analitičkih podloga koje bi prethodile donošenju strateških dokumenata. Naime, ustaljena je praksa u nas da kreatori znanstvenih i obrazovnih politika kreću u izradu zakonodavnih rješenja bez sistematiziranog i stručno obrađenog uvida u primjere dobre prakse u drugim zemljama, što vrlo često dovodi do improvizacija te skupog i za kvalitetu znanstvenog i visokoškolskog sustava pogubnog „učenja na temelju pogrešaka“.

Sam proces prikupljanja i analiziranja prakse i zakonodavstva u drugim zemljama naišao je na brojne probleme i ograničenja te su samim time neka od ključnih pitanja postavljenih projektnim zadatkom ostala neodgovorena, a na neka je odgovor ponuđen tek djelomično. Za kvalitetan odgovor na neka pitanja trebat će uložiti dodatan istraživački napor. No, bez obzira na to vjerujemo da već i ova analiza predstavlja značajan doprinos domaćoj komparativnoj analizi funkcioniranja sustava znanosti i visokog obrazovanja i u određenoj mjeri može poslužiti kao vodilja u kreiranju boljih rješenja u našem zakonodavstvu.

Sindikata znanosti, kao ni bilo tko drugi iz tijela Sindikata nije sudjelovao u samoj izradi analize te zaključci i stavovi koji proizlaze iz same analize nisu zaključci i stavovi Sindikata već autora analize. Ipak, sa strane Sindikata od samog početka izrade projekta do njegove finalizacije sudjelovali su također dr.sc. Tvrtko Smital i mag.oec. Matija Kroflin koji je posebno brižljivim čitanjem teksta u svim njegovim fazama pomogao da on bude koherentan i jasan čitateljima. Administratorici projekta dipl. iur. Antonija Lelas hvala na brizi za sve tehničke detalje izvedbe ovog projekta.

U Zagrebu, 07. rujna 2019.

prof. dr. sc. Petar Pervan,

predsjednik Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja

Sažetak

Usporednu analizu razine financijske autonomije i modela upravljanja prihodima znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija u EU-u izradio je Institut za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) za Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja u razdoblju od svibnja 2018. do svibnja 2019. godine u okviru ESF projekta Osnaživanje sindikalnih kapaciteta za učinkovit i proaktivan socijalni dijalog. Analiza se bavi modalitetima financiranja znanstvenih institucija (sveučilišta i znanstvenih instituta), modalitetima raspodjele prihoda tih institucija s posebnom pažnjom na autonomiju u raspodjeli prihoda ovisno o njihovim izvorima.

U prvom dijelu prikazani su rezultati analize glavnih značajki europskog sustava financiranja znanosti i visokog obrazovanja, trendovi vezani uz autonomiju institucija u sustavu i pokazatelji izvrsnosti. Drugi dio prikazuje iskustava novih država članica EU-a (Estonija, Slovenija, Slovačka, Poljska), država s najbolje rangiranim europskim sveučilištima (UK, Švicarska), starih država članica usporedivih s Hrvatskom prema veličini (Austrija, Irska, Portugal). Također, prikazana su iskustva sustava koji su u prethodnim studijama identificirani kao primjeri dobre prakse čija bi iskustva mogla biti korisna (Finska, Nizozemska, Švedska). Njemačka i Italija uključene su zbog kulturnog i institucijskog utjecaja, a Španjolska daje uvid u prednosti i nedostatke decentraliziranog sustava. Norveška je primjer relevantan za Hrvatsku jer je po broju stanovnika usporediva s Hrvatskom, a znanstveno i istraživačko osoblje ima status javnih službenika. Treći dio donosi detaljniji prikaz stanja u Hrvatskoj. Četvrti dio donosi zaključke i preporuke.

Glavne značajke europskog sustava znanosti i obrazovanja su sljedeće:

- Razina i struktura financiranja sustava znanosti i visokog obrazovanja varira od države do države. U većini europskih država javno financiranje ima znatan udio u ukupnom financiranju javnih sveučilišta i istraživačkih institucija, ali nije dovoljno za ispunjavanje njihovih misija. Javna sveučilišta i istraživački instituti moraju osigurati dodatne izvore financiranja.
- Javno financiranje dodjeljuje se u različitim oblicima (osnovno financiranje, kompetitivno financiranje, programski ugovori), a znanstvenoistraživačke organizacije imaju različite razine autonomije u raspodjeli tih sredstava.
- Financijska održivost jedan je od ključnih izazova europskih sveučilišta.
- Očekuje se da će ubuduće proračuni sveučilišta za nastavu sve više ovisiti o izboru studenata, a sve manje o odlukama na razini države/vanjskog tijela.
- Trendovi i praksa pokazuju da raste primjena kompetitivnih modela financiranja i tzv. programskih ugovora kojima se financira ostvarivanje ciljeva institucija potvrđenih od strane ministarstva.

Temeljni zaključci ovog dijela analize su sljedeći:

- Postoje značajne razlike među sustavima. Razina autonomije institucija u pravilu raste, posebice u odlučivanju o korištenju sredstva te stjecanju novih na tržištu. Međutim, postoje i suprotni primjeri (Mađarska), gdje država nastoji povećati kontrolu nad radom akademske zajednice, i to ne samo u raspolaganju i pribavljanju financijskih sredstava, nego i u upisnim kvotama studenata, upravljanju ljudskim resursima, nad područjem djelovanja i načinom rada.
- Uloga države je važna u pružanju financijske potpore sveučilištima i znanstvenim institucijama, promicanju pristupa visokom obrazovanju i osiguranju kvalitete istraživanja i terciarnog obrazovanja.
- Veća autonomija, uz odgovarajuću razinu odgovornosti i postavljenih ciljeva, dovodi do povećanja učinkovitosti sveučilišta i znanstvenih institucija.
- Sveučilišta i javni znanstveni instituti diljem Europe dio svojih prihoda ostvaruju iz trećih izvora (izvora koji nisu temeljno i kompetitivno nacionalno javno financiranje i školarina/naknada koje plaćaju studenti).
- Ulaganja u znanost i istraživanje (u apsolutnom i relativnom iznosu) u državama sjeverne i zapadne Europe veća su nego u novim državama članicama.
- Atraktivnost istraživačkog sustava, broj znanstvenih publikacija u 10% najcitiranijih i međunarodnih ko-publikacija također je najveća u sjevernoj Europi.
- Estonija je najbolje rangirana nova država članica EU-a prema pokazateljima izvrsnosti, a i prema elementima autonomije.
- Hrvatska je na začelju rang liste europskih država po atraktivnosti istraživačkog sustava, broju znanstvenih publikacija u 10% najcitiranijih, a tek je nešto bolja po broju međunarodnih ko-publikacija.
- Hrvatska je jedina država uključena u analizu gdje je raspodjela osnovnog financiranja definirana zakonom. U ostalim sustavima znanstvene su institucije pri raspodjeli sredstava uglavnom autonomne od države. U većini europskih sustava (Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Hessen, Island, Irska, Italija, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna- Vestfalija, Norveška, Španjolska, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo) sveučilišta neovisno o državi raspolazu ukupnim iznosom financijskih sredstava koje dodjeljuje država. Autonomija trošenja sredstava iz ostalih izvora ovisi o izvoru i namjeni tih sredstava (npr. za istraživanje, posebna sredstva za obnovu zgrada).
- Sveučilišta u Hrvatskoj u odnosu na druge sustave imaju znatnu autonomiju pri određivanju školarina, a u manjoj mjeri i broja upisanih. U ostalim elementima alokacije resursa (zapošljavanja, plaća, unutarnje organizacije) autonomija je vrlo ograničena. Takva rješenja nisu uobičajena u drugim sustavima.

- Većina zemalja nema zakonom ograničeno sudjelovanje na projektima u smislu vremenskog angažmana zaposlenika ili karaktera projekata. Znanstvene su institucije prilikom odabira projekata autonomne, pri čemu se vode internim pravilima vezanim uz transparentnost, objektivnost i nepristranost, te procjenom doprinosa pojedinog projekta ciljevima institucije.
- Hrvatska među razmatranim državama ima najmanju autonomiju zapošljavanja, što obuhvaća način zapošljavanja (pri čemu je potrebna potvrda vanjskog tijela), odlučivanje o plaćama, unapređenjima i smjenama.
- U većini razmatranih sustava sudjelovanje na projektima treće strane (tj. projektima koji se ne financiraju osnovnim i kompetitivnim nacionalnim financiranjem) ima učinak na visinu plaće ili omogućava primanja uz plaću znanstvenika, a u nekim državama i administrativnog i tehničkog osoblja.
- Vrste projekata koji se provode teško je uspoređivati. Primjerice, projekti koji se financiraju iz EU ne prate se jednoznačno – u nekim sustavima sredstva kojima upravljaju nacionalne ili regionalne agencije prate se kao nacionalni/regionalni izvori financiranja, a u drugima kao izvori iz EU-a.
- Postoje varijacije u računovodstvenoj metodi kojom se koriste znanstvene institucije u praćenju projektnog rada, osobito fakulteti. Razlike u metodama praćenja troška određuju način povezivanja troškova s prihodima (i mogućnost nadoknade troškova, npr. u okviru Obzora 2020).
- Europske znanstvene institucije javno objavljuju svoje financijske podatke s različitom razinom detalja. U većini slučajeva dostupni su podaci o strukturi prihoda i rashoda, a u nekim slučajevima i o pojedinačnim projektima.
- U većini slučajeva objavljena je upravljačka struktura i način donošenja financijskih odluka, te popis internih pravila. Neka od tih pravila su povjerljiva (npr. strategije ulaganja).
- Pristupi u definiranju dodatnog rada su različiti. U sjevernoj i zapadnoj Europi dodatnim radom smatra se rad izvan matične institucije. U tom slučaju zaposlenici moraju obavijestiti o svom angažmanu, a dozvoljene su aktivnosti koje ne narušavaju ugled institucije i ne predstavljaju sukob interesa. O visini naknade (ako postoji) zaposlenici pregovaraju samostalno. U novim državama članicama dodatnim radom smatra se rad u većem opsegu od ugovorenog ili rad uz iznimne rezultate. Taj se angažman nagrađuje dodatcima na plaću ili drugim oblicima nagrada koje u pojedinim slučajevima imaju povoljniji porezni tretman. U sjevernoj i zapadnoj Europi institucije uglavnom imaju veću autonomiju u određivanju plaće, ili veći broj platnih razreda. Na temelju godišnjih razgovora i postizanja postavljenih ciljeva, zaposlenici mogu dobiti jednokratni bonus ili povišicu. U nekim je slučajevima propisan maksimum godišnjeg povećanja plaće – u smislu broja platnih razreda koji se preskače.

- Pri određivanju visine osnovnog financiranja koriste se različiti pristupi (npr. povijesni podaci, pokazatelji uspješnosti). Eksplicitno se ne uzimaju u obzir prihodi iz drugih izvora. U sustavima gdje se potpora određuje na temelju formule, druge aktivnosti omogućavaju ostvarivanje boljih rezultata, pa se pozitivno odražavaju na osnovno financiranje. Izuzetak su sustavi gdje država određuje namjenu osnovne potpore. Tada država uzima u obzir strukturu troškova (plaće, najamnina i/ili održavanje prostora, oprema), a dostupnost posebnih fondova za pojedine svrhe utječe na visinu potpore u pojedinom području.

Prikaz stanja u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj ukazuje na sljedeće:

- Planiranje sredstava za znanost i istraživanje u Državnom proračunu znatno varira od godine do godine, što upućuje na nepouzdanost planova i projekcija i nevjerodostojnost politike financiranja.
- Prosječni udio proračunskih sredstva u financiranju sveučilišta i javnih znanstvenih instituta iznosi oko 71 %.
- Javna financiranja javnih znanstvenih instituta i sveučilišta su ograničena i nedovoljna za redovan rad, materijalne troškove, uredsku opremu, terenska istraživanja, nabavku literature, baze podataka i sl.
- Sudjelovanje na znanstvenim projektima nije konceptualno riješeno ni sa stajališta evaluacije rada ni financiranja javnih institucija. Pozitivan je iskorak uvođenja promjena u normiranju rada u sustavu znanosti i visokog obrazovanja (novi Granski kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje).
- Financiranje projekata iz sredstva HRZZ-a ograničeno je na izvršne projekte, pa se postavlja pitanje financiranja rada „prosječnih“ znanstvenika.
- U posljednjih nekoliko godina povećana financijska transparentnost sveučilišta i znanstvenih institucija. Praksa raspodjele vlastitih prihoda i dalje je neujednačena.
- Jače financiranje, više autonomije te snažnija konkurencija i mobilnost trebali bi pridonijeti jačanju odgovornosti i kvalitete upravljanja institucijama u sustavu znanosti i visokog obrazovanja.

Temeljem analize javno dostupnih podataka te anketnih upitnika i informacija prikupljenih direktnim kontaktima s ustanovama u EU-u i državama Europskog gospodarskog prostora identificirane su sljedeće preporuke vezane uz razinu financijske autonomije i modela upravljanja prihodima znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija u Republici Hrvatskoj:

- Dovoljno i održivo javno financiranje, identifikacija i razumijevanje troškova svih aktivnosti sveučilišta i znanstvenih instituta te razvoj i postizanje raznolike strukture prihoda omogućava smanjivanje rizika poslovanja i jača autonomiju institucija u sustavu.

- Javna tijela trebaju jasno odrediti ciljeve javne znanstvene politike, a sveučilišta i javni znanstveni instituti trebaju biti autonomni u njihovu ostvarivanju.
- Institucije u sustavu znanosti i visokog obrazovanja trebaju jasno definirati svoje misije, i u skladu s time svoje ciljeve. Preporučuje se definiranje institucijskih prioriteta i uspostava sustava unutarnje alokacije resursa (financijskih i ljudskih) na temelju tih prioriteta.
- Potrebno je ojačati autonomiju institucija te potaknuti znanstvene institute i sveučilišta da razviju interne strategije raspodjele sredstava, uz povećanje transparentnosti, kako bi se osiguralo da projekti i raspodjela tako osiguranih sredstava pridonose ostvarenju ciljeva i prioriteta institucija, u skladu s ciljevima javne znanstvene politike.
- Međunarodna iskustva pokazuju da jačanje autonomije prati promjena modela upravljanja – iz tradicionalnog modela (u kojem vlada kontrolira proračun, financiranje i ljudske resurse svake pojedine institucije) na moderan model (s većom institucijskom autonomijom, jakim i profesionalnom upravom). Preporučuje se podržati promjenu modela upravljanja s većom institucijskom autonomijom te jakim i profesionalnom upravom koja omogućava ostvarivanje ciljeva javne znanstvene politike i ciljeva na razini institucije.
- Potrebno je osmisliti poticajno okružje (adekvatne i stimulativne plaće koje bi tijekom vremena trebale pratiti uspješnost znanstvenika, osiguranje kvalitetnih uvjeta rada, bolji sustav napredovanja i sl.) u kojem bi se znanstvenici stimulirali za rad i privlačenje sredstva u visoko kompetitivnom međunarodnom okružju, posebice zato što se traži ista razina konkurentnosti i izvrsnosti s kolegama iz EU-a i globalno uz znatno nižu razinu financiranja u Hrvatskoj.
- Potrebno je dalje razvijati kriterije i ujednačavati načine nagrađivanja.

Uvod

Usporedna analiza razine financijske autonomije i modela upravljanja prihodima znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija u EU-u prikazuje modalitete financiranja i način na koji znanstvene institucije (sveučilišta i znanstveni instituti) raspodjeljuju prihode, odnosno u kojoj su mjeri autonomne u raspodjeli prihoda ovisno o njihovim izvorima, osobito onima koji nisu javni.

Cilj studije je analizirati utjecaj države na alokaciju sredstava znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija – regulaciju i praksu. Potrebno je utvrditi uzima li država u obzir, i u kojoj mjeri, *ostvarene prihode institucija iz drugih izvora* pri alokaciji financijskih sredstava za temeljno financiranje te *identificirati elemente dobre prakse* u smislu najpovoljnijih učinaka regulacije na izvrsnost.

Projekt je proveo Institut za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) za Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja u razdoblju od svibnja 2018. do svibnja 2019. godine, u četiri faze. U prvoj su sistematizirani dostupni podatci i analize. Druga je faza uključila empirijska istraživanja međunarodnih iskustva o trošenju financijskih sredstava znanstvenih institucija. U razdoblju od rujna do sredine listopada 2018. godine temeljem upitnika i intervjua prikupljeni su podatci iz odabranih organizacija članica Europskog istraživačkog prostora.¹ Tijekom *Funding Forum*a Udruženja europskih sveučilišta (engl. *European University Association – EUA*) u Barceloni 18. – 19. listopada 2018. godine, podatci prikupljeni anketama dodatno su provjereni i dopunjeni. Informacije prikupljene u razgovorima uspoređene su s javno dostupnim podacima, na temelju čega su prikazana iskustva u pojedinim institucijama. Za Hrvatsku su korišteni javno dostupni podatci sveučilišta u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu te javnih znanstvenih instituta. U trećoj su fazi formulirani zaključci i preporuke. Nalazi i radni materijali raspravljani su s predstavnicima Sindikata te je u četvrtoj fazi projekta pripremljena konačna verzija analize. Prvi dio prikazuje elemente autonomije sveučilišta i znanstvenih institucija koji su uzeti u obzir u daljnjoj analizi te njihovu vezu s upravljanjem i financiranjem. U drugom su dijelu prikazana međunarodna iskustva, a treći dio donosi detaljniji prikaz stanja u Hrvatskoj. Četvrti dio donosi glavne zaključke i preporuke istraživanja.

Prilog sadrži detaljnije informacije o metodologiji provedenog istraživanja i financijske pokazatelje poslovanja sveučilišta i javnih znanstvenih instituta u Hrvatskoj.

¹ Popis kontaktiranih institucija i upitnik prikazani su u prilogima (Tablica 28 i Upitnik za znanstvene institute, fakultete i sveučilišta).

I. DIO

Glavne značajke sustava financiranja

Izvori financiranja i trendovi

Prema europskoj tradiciji odgovornost za visoko obrazovanje i istraživanje je javna. Javna odgovornost često se poistovjećuje s javnim financiranjem, no Vijeće Europe identificira tri razine javne odgovornosti za visoko obrazovanje i istraživanje: (i) ekskluzivnu – za uspostavu pravnog i regulatornog okvira; (ii) vodeću – za osiguranje pristupa visokom obrazovanju svim građanima; i (iii) značajnu – za održivo financiranje visokog obrazovanja i istraživanja te za poticanje i olakšavanje financiranja iz drugih izvora (Vijeće Europe, 2014.).

U većini europskih država javno financiranje ima znatan udio u ukupnom financiranju javnih sveučilišta i istraživačkih institucija, ali nije dovoljno za ispunjavanje njihovih misija. Javna sveučilišta i istraživački instituti moraju osigurati dodatne izvore financiranja, što ne bi trebalo dovesti do smanjivanja javnog financiranja. S druge pak strane, javno financiranje ne bi smjelo imati monopol glede financiranja znanosti i visokog obrazovanja, tj. biti jedini izvor financiranja istraživanja i visokog obrazovanja (Vijeće Europe, 2014.).

U europskim se sustavima tijekom posljednjih nekoliko desetljeća povećala autonomija, što olakšava privlačenje sredstava iz različitih izvora (de Dominicis, Elena Pérez, Fernández-Zubieta, 2011.). Tablica 1 prikazuje način na koji se mogu kategorizirati izvori financiranja.

Tablica 1: Proračun sveučilišta: mogući izvori financiranja

Izvor financiranja	Opis
<i>Državno financiranje (engl. government funding)</i>	Javna sredstva, koja uključuju temeljno financiranje i kompetitivna financijska sredstva.
<i>Temeljno financiranje (engl. core funding)</i>	Državno financiranje (nacionalna i regionalna razina) za potporu sveučilišta u cjelini (uključujući sve aktivnosti: nastavu, istraživanje i ostalo).
<i>Kompetitivno financiranje (engl. competitive funding)</i>	Ugovori i bespovratna državna sredstva (nacionalna i regionalna razina) na temelju procjena prijedloga projekata; uključuje i sredstva za istraživanje.
<i>Industrija</i>	Prihodi iz ugovora s privatnim tvrtkama.
<i>Neprofitni izvori</i>	Financijska sredstva koja dolaze iz neprofitnih organizacija, zaklada, filantropskih izvora ili donacija.
<i>EU</i>	Uključuje sredstva primljena iz različitih programa u Europi.

Izvor: obrada autora prema: de Dominicis, Elena Pérez, Fernández-Zubieta (2011: 11).

Podaci objavljeni 2011. na uzorku od 200 istraživačkih institucija iz 33 države europskog istraživačkog prostora (što uključuje sadašnje članice EU, Island, Izrael, Norvešku, Švicarsku i Tursku) pokazuju da je prosječni udio države u ukupnom prihodu znatan (prosječno 70 %). Prosječno je 57 % ukupnih prihoda sveučilišta u Europi *temeljno javno financiranje*, a 13 % *kompetitivno javno financiranje* (de Dominicis, Elena Pérez, Fernández-Zubieta, 2011.). Udio kompetitivnog financiranja znatno varira – od 1 % (Italija) do 32 % (Belgija). Prema veličini kompetitivnog financiranja nakon Belgije slijede Njemačka, Švedska i Velika Britanija. Razlike između pojedinih sustava su velike, a udjeli pojedine vrste financiranja mijenjaju se tijekom vremena. Tako je prema podacima iz 2011. javno financiranje sveučilišta bilo između 47% (Ujedinjeno Kraljevstvo) i 94% (Turska), a iz 2015. između 40 % (Ujedinjeno Kraljevstvo) i 90 % (Danska i Norveška) ukupnog financiranja. U nekim je državama udio javnog financiranja porastao (Danska, Norveška), dok je u drugima pao (Turska, UK, Slovenija) (de Dominicis, Elena Pérez, Fernández-Zubieta, 2011, Bennetot Pruvot, Claeys-Kulik, Estermann, 2015.).

Osim iz javnih izvora, istraživanje i visoko obrazovanje financira se iz privatnih izvora (ugovori s privatnim društvima, prosječno 6 %), donacijama neprofitnog sektora (3 %), iz inozemstva (2 %) te iz ostalih izvora (19 %) (de Dominicis, Elena Pérez, Fernández-Zubieta, 2011.).

Znatna istraživačka sredstva – za pojedince, istraživačke centre i odjele – dodjeljuju se putem natječaja na nacionalnoj, regionalnoj ili razini EU-a. Takav je oblik financiranja poželjan, no ne kao zamjena za osnovno financiranje. Osnovne potpore (engl. *block grant*) trebale bi omogućiti sveučilištima i istraživačkim centrima provedbu politike upravljanja i zapošljavanja, koja bi omogućila pribavljanje dodatnih kompetitivnih financijskih sredstava. Potrebno je povećanje proračuna EU-a za sveučilišna istraživanja te raspodjela sredstava na temelju izvrsnosti.

Rezultati koji se odnose na Hrvatsku (izračunati kao prosjek Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Splitu, u istraživanju koje su proveli de Dominicis, Elena Pérez, Fernández-Zubieta 2011. godine) pokazali su kako je ovisnost o državnom financiranju usporediva s EU-om – 69 % ukupnog sveučilišnog prihoda predstavlja državno financiranje. Temeljno financiranje činilo je 65 % ukupnog financiranja, a kompetitivna javna sredstva bila su na razini od 4 %. U odnosu na druge države, u Hrvatskoj je financiranje iz privatnih izvora bilo veće (30 % u odnosu na prosjek europskog istraživačkog prostora – 10 %), ali u strukturi financiranja za Hrvatsku nisu navedena sredstva neprofitnog sektora te sredstva iz EU-a.²

Pitanje financijskih poticaja iznimno je važno. EUA naglašava, u skladu s preporukama Vijeća Europe, kako se nikako *ne bi smjelo dogoditi da se financijski kažnjavaju sveučilišta koja privlače financijska sredstva za istraživanje*. Upravo suprotno – *takve bi ustanove trebalo nagraditi*.

² Detaljnije o strukturi prihoda pojedinih institucija u Hrvatskoj vidjeti Dodatak, te Dio III.

Uprave mnogih europskih institucija boje se kako će njihov uspjeh u prikupljanju sredstava dovesti do „kompenzacijskih smanjenja“ (ili neopravdano niskih povećanja) javnog financiranja te kako *ovu tendenciju izričito treba izbjegavati* (Jongbloed, 2010: 49). Naglašeno je i *transparentno financijsko izvješćivanje* kao nužan uvjet.

Struktura prihoda je različita. Uz izravno javno financiranje (čiji dio može biti na temelju učinka), bitne razlike među sustavima odnose se na mogućnost prikupljanja sredstava od školarina i administrativnih naknada te na prihode iz inozemstva (uglavnom EU).

Financiranje iz EU-a je prestižno, no prilično kompleksno: standardni model ugovora za projekte iz programa Obzor 2020 ima 750 stranica, a oko 7 % proračuna svakog projekta troši se na upravljanje. Oko 90 % projekata prijavljenih na Obzor 2020 ne osigura financiranje, a procjenjuje se kako je na pripremu tih projekata do sada potrošeno oko 6,8 mlrd. eura (Pruvot, Estermann, Lisi, 2019.), što bi bilo dovoljno za provedbu oko 30 % tih projekata (Tarrach, 2018.).

Financiranje iz EU-a uključuje i sredstva iz strukturnih fondova. Važnost tih izvora teško je uspoređivati među državama (a ponekad i među institucijama), jer se ne prate jednoznačno – u nekim sustavima sredstva kojima upravljaju nacionalne ili regionalne agencije prate se kao nacionalni/regionalni izvori financiranja, a u drugima kao izvori iz EU-a (Bennetot Pruvot, Claeys-Kulik, Estermann, 2015.).

Trendovi javnog financiranja nejednoliki su među europskim državama i nisu nužno povezani s gospodarskim i demografskim kretanjima (Tablica 2).

Od 2008. do 2017. godine financiranje je povećano u 15 od 31 sustava prikazanog Tablicom 2. U deset država stopa rasta financiranja veća je od stope rasta broja studenata, a u pet manja. Financiranje je smanjeno u 16 država, od kojih je u tri došlo do smanjenja financiranja uz rast broja studenata, a u 13 sustava smanjio se broj studenata i iznos financiranja.

Tablica 2: Dugoročni trendovi javnog financiranja, 2008.-2017.

	Promjena javnog financiranja (nominalno, u odnosu na 2008, %)	Promjena javnog financiranja (realno, u odnosu na 2008)	Promjena broja studenata (u odnosu na 2008, %)
Austrija	44	23	26
Belgija – Flandrija	41	22	52
Belgija - Valonija	36	20	30
Češka	-10	-21	-12
Danska	36	23	50
Njemačka	51	36	40
Estonija	-16	-29	-25
Irska	-33	-34	23
Grčka	-63	-65	-16
Španjolska	-14	-22	-3
Francuska	16	5	14
Hrvatska	14	1.23	18
Italija	-8	-17	-9
Latvija	-26	-33	-25
Litva	-21	-33	-42
Luksemburg	125	96	24
Mađarska	12	-10	-25
Nizozemska	22	9	21
Poljska	41	21	-18
Portugal	21	9	7
Slovenija	-2	-10	-22
Slovačka	9	-3	-35
Finska	6	-4	-0,28
Švedska	35	22	2,6
UK Engleska	-52	-60	8
UK Sjeverna Irska	-16	-31	7
UK Škotska	-1	-14	-7
UK Wales	-69	-74	-2
Island	57	9	12
Norveška	54	29	26
Švicarska	30	31	26

Izvor: EUA, Public Fundig Observatory, March 2019. Country Sheets. [<https://eua.eu/downloads/publications/eua%20public%20funding%20observatory%202018%20-%20country%20sheets.pdf>]

Trendovi javnog financiranja ne slijede gospodarska kretanja. Ovisno o odnosu kretanja BDP-a i financiranja znanosti može se identificirati pet grupa država, što je prikazano Tablicom 3. U znatnom broju država financiranje je smanjeno, unatoč gospodarskom rastu, a u nekim je državama porast financiranja bio brži od gospodarskog rasta. Samo u četiri države do 2016. BDP nije dosegao pretkriznu razinu (Hrvatska, Cipar, Španjolska i Grčka), pri čemu je smanjivanje financiranja znanosti i istraživanja u Hrvatskoj bilo manje od pada BDP-a.

Tablica 3: Odnos javnog financiranja sveučilišta i BDP-a, 2008–2016.

Kategorija	Opis	Države
Rast financiranja veći od rasta BDP-a	Ulaganje iznad gospodarskog rasta	Austrija, Njemačka, Danska, Luksemburg, Norveška, Poljska, Portugal
Rast financiranja manji od rasta BDP-a	Ulaganje ispod gospodarskog rasta	Francuska, Nizozemska, Švedska
Pad financiranja uz rast BDP-a	Smanjenje ulaganja unatoč gospodarskom rastu	Češka Republika, Finska, Mađarska, Irska, Island, Italija, Litva, Latvija, Slovenija, Slovačka, Velika Britanija
Pad financiranja manji od pada BDP-a	Smanjenje ulaganja sporije od pada gospodarstva	Hrvatska
Pad financiranja veći od pada BDP-a	Smanjenje ulaganja veće od pada gospodarstva	Cipar, Španjolska, Grčka

Izvor: obrada autora prema: Public Funding Observatory 2017. [<http://www.eua.eu/publicfunding-observatory>] [pristupljeno: 20. lipnja 2018.]

Javna ulaganja povećana su u sveučilištima u *Sjevernoj Europi* i *Srednjoj Europi* više od rasta BDP-a (Tablica 3, detaljnije u Tablicama 4 i 5). Sporiji rast ulaganja od BDP-a uočen je u Francuskoj, Švedskoj i Nizozemskoj. U Austriji, Njemačkoj, Danskoj, Luksemburgu, Norveškoj, Poljskoj i Portugalu povećanja financiranja prate ili nadmašuju prosječni godišnji rast BDP-a. Smanjenje javnih sredstava za sveučilišta može se uočiti u *novim državama članicama EU-a* (Češka Republika, Mađarska, Litva, Latvija, Slovenija, Slovačka), Finskoj, Irskoj, Italiji, Velikoj Britaniji i na Islandu.

Detaljni pokazatelji o izdvajanjima BDP-a u istraživanje i razvoj u odabranim državama europskog istraživačkog prostora i po stanovniku prikazani su tablicama 4. i 5.

Tablica 4: Izdvajanje BDP-a (%) u istraživanje i razvoj u EU-u i odabranim državama, 2008. – 2017.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Promjena (%)
EU28	1,83	1,93	1,92	1,97	2	2,02	2,03	2,04	2,04	2,06	12,57
Euro zona (19 država)	1,89	1,98	1,99	2,04	2,1	2,1	2,12	2,13	2,13	2,15	13,76
EU 10 (nove članice)	0,85	0,90	0,99	1,15	1,20	1,19	1,18	1,23	1,04	1,09	27,05
Belgija	1,92	1,99	2,05	2,16	2,27	2,33	2,39	2,46	2,55	2,58	34,38
Bugarska	0,45	0,49	0,56	0,53	0,6	0,64	0,79	0,96	0,78	0,75	66,67
Češka	1,24	1,29	1,34	1,56	1,78	1,9	1,97	1,93	1,68	1,79	44,35
Danska	2,77	3,06	2,92	2,94	2,98	2,97	2,91	3,06	3,1	3,05	10,11
Njemačka	2,6	2,73	2,71	2,8	2,87	2,82	2,87	2,91	2,92	3,02	16,15
Estonija	1,26	1,4	1,58	2,31	2,12	1,72	1,43	1,47	1,25	1,29	2,38
Irska	1,39	1,61	1,59	1,56	1,56	1,56	1,5	1,19	1,19	1,05	-24,46
Grčka	0,66	0,63	0,6	0,67	0,7	0,81	0,83	0,96	0,99	1,13	71,21
Španjolska	1,32	1,35	1,35	1,33	1,29	1,27	1,24	1,22	1,19	1,2	-9,09
Francuska	2,06	2,21	2,18	2,19	2,23	2,24	2,23	2,27	2,25	2,19	6,31
Hrvatska	0,88	0,84	0,74	0,75	0,75	0,81	0,78	0,84	0,86	0,86	-2,27
Italija	1,16	1,22	1,22	1,21	1,27	1,31	1,34	1,34	1,37	1,35	16,38
Cipar	0,39	0,44	0,45	0,46	0,44	0,48	0,51	0,48	0,53	0,56	43,59
Latvija	0,58	0,45	0,61	0,7	0,66	0,61	0,69	0,63	0,44	0,51	-12,07
Litva	0,79	0,83	0,78	0,9	0,89	0,95	1,03	1,04	0,84	0,89	12,66
Luksemburg	1,62	1,68	1,5	1,46	1,27	1,3	1,26	1,28	1,3	1,26	-22,22
Mađarska	0,98	1,13	1,14	1,19	1,26	1,39	1,35	1,36	1,2	1,35	37,76
Malta	0,53	0,52	0,61	0,67	0,83	0,77	0,71	0,74	0,57	0,54	1,89
Nizozemska	1,62	1,67	1,7	1,88	1,92	1,93	1,98	1,98	2	1,99	22,84
Austrija	2,57	2,6	2,73	2,67	2,91	2,95	3,08	3,05	3,13	3,16	22,96
Poljska	0,6	0,66	0,72	0,75	0,88	0,87	0,94	1	0,96	1,03	71,67
Portugal	1,45	1,58	1,53	1,46	1,38	1,33	1,29	1,24	1,28	1,33	-8,28
Rumunjska	0,55	0,44	0,46	0,5	0,48	0,39	0,38	0,49	0,48	0,5	-9,09
Slovenija	1,63	1,82	2,06	2,42	2,57	2,58	2,37	2,2	2,01	1,86	14,11
Slovačka	0,46	0,47	0,62	0,66	0,8	0,82	0,88	1,17	0,79	0,88	91,30
Finska	3,55	3,75	3,73	3,64	3,42	3,29	3,17	2,89	2,74	2,76	-22,25
Švedska	3,49	3,45	3,21	3,25	3,28	3,3	3,14	3,26	3,27	3,4	-2,58
Ujedinjeno Kraljevstvo	1,62	1,68	1,66	1,66	1,59	1,64	1,66	1,67	1,68	1,66	2,47
Island	2,49	2,6	:	2,41	:	1,7	1,95	2,2	2,12	2,1	-15,66
Norveška	1,55	1,72	1,65	1,63	1,62	1,65	1,71	1,93	2,03	2,09	34,84
Švicarska	2,71	:	:	:	3,19	:	:	3,37	:	:	

Izvor: obrada autora prema: Eurostat, R&D expenditure (GERD) by sectors of performance. [https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/download.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=t2020_20] [pristupljeno: 21. srpnja 2019.]

Tablica 5: Izdvajanje u istraživanje i razvoj po stanovniku u odabranim državama, 2008. – 2017., (€)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
EU28	479,7	472,9	490,9	516,7	535,6	542,4	562,4	594,0	598,7	619,9
Eurozona (19 država)	546,8	551,4	567,7	598,0	615,6	621,6	640,5	664,1	680,0	708,6
Belgija	638,7	644,0	690,7	742,8	795,3	822,1	854,3	900,4	955,6	998,6
Bugarska	22,2	24,7	29,0	29,8	34,6	36,6	46,9	60,4	52,5	54,7
Češka	193,3	184,6	200,3	243,4	273,9	285,0	294,0	308,4	280,8	324,5
Danska	1.223,8	1.282,0	1.281,6	1.312,7	1.360,0	1.371,8	1.376,2	1.473,7	1.534,2	1.551,4
Njemačka	810,0	817,2	855,9	942,0	984,8	990,1	1.043,1	1.093,4	1.121,7	1.200,3
Estonija	155,4	147,8	174,6	289,1	287,3	247,0	217,9	230,3	205,4	231,3
Irska	584,5	605,0	586,8	583,2	595,7	610,3	629,9	669,8	686,2	646,1
Grčka	144,8	133,9	121,6	125,1	120,7	133,2	136,2	156,9	162,7	189,3
Španjolska	321,9	315,4	313,8	303,9	286,0	278,5	275,6	283,6	285,5	302,0
Francuska	641,6	665,7	672,3	694,3	712,6	722,0	726,7	750,0	750,8	748,8
Hrvatska	98,7	88,3	77,9	78,4	77,2	83,2	80,0	88,7	96,0	101,9
Italija	323,8	325,6	331,6	333,7	345,2	351,6	358,3	364,5	382,0	385,5
Cipar	94,5	104,1	105,2	107,0	99,0	101,0	104,3	100,7	116,5	127,2
Latvija	64,6	39,2	51,2	67,8	71,7	69,1	81,3	76,6	56,1	70,7
Litva	80,2	70,2	69,9	92,6	99,3	111,9	128,0	133,4	113,4	131,2
Luksemburg	1.279	1.256,9	1.202,4	1.233,6	1.069,6	1.127,9	1.145,8	1.176,5	1.198,1	1.176,0
Mađarska	105,4	106,4	112,4	120,6	126,6	142,8	144,7	153,3	139,5	170,8
Malta	80,1	77,3	96,7	111,0	141,9	139,8	141,0	162,6	130,3	132,8
Nizozemska	640,2	631,3	657,1	734,6	747,9	759,6	788,4	810,4	833,0	859,1
Austrija	908,5	897,4	965,9	988,2	1.104,6	1.132,4	1.207,7	1.223,0	1.279,6	1.331,3
Poljska	57,6	55,0	68,6	74,5	90,1	90,3	101,6	113,6	108,3	127,3
Portugal	245,0	262,4	260,8	242,7	220,1	215,4	214,1	215,4	231,0	250,7
Rumunjska	39,2	27,2	28,2	32,5	32,1	27,9	28,8	39,4	41,4	48,1
Slovenija	306,9	323,2	364,4	436,2	451,6	454,1	431,9	413,5	393,4	387,8
Slovačka	56,7	56,3	77,2	86,9	108,3	112,9	123,6	171,0	118,1	137,8
Finska	1.296,3	1.274,1	1.302,7	1.332,7	1.264,9	1.231,7	1.194,6	1.109,5	1.080,0	1.121,7
Švedska	1.341,0	1.154,1	1.270,8	1.397,4	1.464,9	1.507,6	1.411,3	1.504,3	1.537,0	1.615,0
Ujedinjeno Kraljevstvo	523,0	467,9	491,6	500,6	524,5	532,0	589,9	671,7	618,3	591,1
Island	863,3	766,0	:	825,3	:	638,0	801,0	1.047,0	1.193,1	1.350,1
Norveška	1.040,3	999,9	1.099,6	1.185,0	1.289,1	1.286,9	1.262,3	1.302,2	1.308,5	1.410,5
Švicarska	1.352,3	:	:	:	2.081,7	:	:	2.507,6	:	:

Izvor: Eurostat, Intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance [rd_e_gerdtot].
[\[http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdtot&lang=en\]](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdtot&lang=en)

Države petog vala proširenja, koje su uglavnom usporedive s Hrvatskom prema veličini (iznimka je Poljska) i BDP-u po stanovniku, ulažu u znanost i istraživanje manje od prosjeka EU-a. To se odnosi na apsolutnu i relativnu veličinu ulaganja (u odnosu na BDP, Tablica 4 i po stanovniku, Tablica 5).

U desetogodišnjem razdoblju (2008. – 2017.) u Hrvatskoj su se ulaganja u istraživanje i razvoj (kao postotak BDP-a) smanjila za 2,27%. U istom je razdoblju prosječni porast ulaganja u EU bio 12,6%, a u 10 novih država članica više od 27% (Tablica 4). Uočljivo je kako su nove države članice EU-a (osim Rumunjske i Latvije) znatnije povećale izdvajanja – od 14 % Sloveniji do 91 % u Češkoj.

Budući da je razina ulaganja u Hrvatskoj u odnosu na EU malena (0,85 % BDP-a u Hrvatskoj, a u EU-u 2,03 % i 96 eura po stanovniku 2016. godine u odnosu prema 599 eura u EU28) smanjivanje dalje produbljuje jaz. U apsolutnom iznosu, nakon pada u razdoblju 2008.-2010, ukupna ulaganja u istraživanje i razvoj u Hrvatskoj počela su se oporavljati 2014. te su 2017. dosegla razinu iz 2008 (Tablica 6).

Tablica 6: Izdvajanje u istraživanje i razvoj u Hrvatskoj, mil kn, 2008.-2017.

Godina	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Ulaganja	3.074	2.794	2.443	2.502	2.482	2.688	2.595	2.854	3.031	3.161

Izvor: Eurostat, Intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance [rd_e_gerdtot]. [http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdtot&lang=en] [pristupljeno: 21. srpnja 2019.]

Razina i struktura financiranja znanosti i istraživanja snažno varira od države do države. Javno financiranje obično je nedovoljno za zadovoljavajuće obavljanje nastavnih i istraživačkih misija. Uočeni su i problemi vezani uz rast studentske populacije (ne prati ga broj nastavnog osoblja po studentu, izdvajanje financijskih sredstava po studentu) te nezadovoljavajuće stanje objekata i opreme mnogih sveučilišta (uz znatne razlike među državama).³

Izvrsnost

Kako bi se mogli *identificirati elementi dobre prakse* u smislu najpovoljnijih učinaka regulacije na izvrsnost znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija, potrebno je definirati elemente izvrsnosti.

³ vidjeti Tablicu 2, a detaljnije na EUA, Public Fundig Observatory, March 2019. Country Sheets

Nema jedinstvenog pristupa rangiranja nacionalnih znanstvenih i istraživačkih sustava. Rangiraju se institucije. Jedan od elemenata izvrsnosti istraživačkog sustava su inovacije, pa su za usporedbu ovdje upotrebljeni elementi inovacijskog indeksa: pokazatelji privlačnog istraživačkog sustava, broj međunarodnih znanstvenih ko-publikacija i udjel publikacija u 10% najcitiranijih publikacija. ⁴ Tablica 7 prikazuje elemente inovacijskog indeksa za 2018. relevantne za izvrsnost znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija.

Tablica 7: Elementi inovacijskog indeksa 2018. (bazna godina 2010., EU=100)

	atraktivnost istraživačkog sustava	znanstvene publikacije u 10% najcitiranijih	međunarodne ko-publikacije
Luksemburg	217,03	136,82	346,06
Danska	207,04	157,15	385,59
Nizozemska	191,43	156,02	279,00
Švedska	187,22	132,49	347,87
UK	177,33	144,62	214,00
Belgija	170,09	127,68	256,44
Finska	152,50	123,49	294,95
Austrija	147,52	110,12	241,98
Irska	147,30	122,96	234,78
Francuska	128,87	94,43	122,72
Cipar	123,45	90,31	286,08
Portugal	116,24	92,77	169,29
Estonija	106,31	93,30	206,10
Italija	101,47	119,91	110,60
Njemačka	96,79	113,68	134,50
Slovenija	88,67	68,66	206,68
Španjolska	86,48	90,31	122,75
Češka	73,60	47,97	132,32
Grčka	66,64	85,86	112,79
Malta	60,16	33,16	132,56
Mađarska	55,93	50,17	71,85
Slovačka	46,74	34,85	84,09
Latvija	46,15	41,37	58,00
Litva	41,96	38,33	82,07
Hrvatska	37,97	27,89	92,11
Poljska	34,62	46,07	47,01
Rumunjska	27,23	31,91	27,29
Bugarska	23,14	12,59	37,05

Izvor: obrada autora prema: European Commission: European Innovation Scoreboard 2019. [https://interactivetool.eu/EIS/EIS_2.html#a] [pristupljeno: 21. lipnja 2019.]

⁴ Više o inovacijskom indeksu: http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

Po atraktivnosti istraživačkog sustava Hrvatska je 2018. bila bolja od Poljske, Rumunjske i Bugarske. Prema broju međunarodnih znanstvenih publikacija bolja je jedino od Bugarske. Nešto bolje rezultate Hrvatska ostvaruje po broju međunarodnih ko-publikacija, po čemu je bolja od Slovačke, Litve, Mađarske, Latvije, Poljske i Bugarske. Najbolje rezultate među novim državama članica ostvaruju Estonija i Slovenija.

Elementi autonomije

Kako bi se osigurala usporedivost podatka različitih sustava te jednoznačno tumačenje autonomije trošenja sredstava koja nisu javna, za identifikaciju različitih elemenata autonomije korištena je metodologija European University Association (EUA).⁵

Pristup EUA odabran je iz nekoliko razloga: istraživanja po istoj metodologiji provode se već 10 godina, obuhvaćaju države relevantne za usporedbu, a posebno se analizira financijska autonomija. Najnoviji podatci o autonomiji (za 2018. godinu) dostupni su za 29 sustava: Austrija, Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Njemačka (tri regije: Brandenburg, Hessen, Sjeverna Rajna-Vestfalija), Francuska, Belgija (2 regije: Flandrija, Valonija), Mađarska, Island, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Srbija.

EUA autonomiju ocjenjuje temeljem 30-ak pokazatelja grupiranih u dimenzije financijske autonomije, organizacijske autonomije, autonomije zapošljavanja i akademske autonomije. Sustav bodovanja temelji se na oduzimanju bodova; svako ograničenje smanjuje ukupni rezultat za određeni postotak. Pokazatelji se ponderiraju. Sustavi se na temelju pokazatelja grupiraju u jednu od četiri kategorije za svaku dimenziju autonomije:

- visoka razina autonomije (81-100 % bodova),
- srednje visoka razina autonomije (61-80 % bodova),
- srednje niska razina autonomije (41-60 % bodova) i
- niska razina autonomije (manje od 40 % bodova).

⁵ Druga istraživanja koriste različite kriterije za definiranje autonomije što utječe na rezultate. Vidjeti npr. www.researchgate.net/publication/315882346_Measuring_academic_freedom_in_Europe_a_criterion_referenced_approach

Tablica 8. ilustrira elemente i način bodovanja akademske autonomije.

Tablica 8: Ilustracija bodovanja

Element	Kriterij procjene	Oduzimanje postotka ovisno o ograničenju
Ovlast za odlučivanje o ukupnom broju studenata	Samostalna odluka sveučilišta	0
	Sveučilišta odlučuju o broju studenata koji plaćaju školarinu, a vanjska institucija određuje broj studenata koje financira država	40
	Sveučilišta pregovaraju s vanjskom institucijom	40
	Samostalna odluka vanjske institucije	100
	Slobodan upis	100
Ovlast za odabir studenata (preddiplomska i diplomatska razina)	Uvjete upisa postavlja sveučilište	0
	Kriterije za upis zajednički određuju sveučilišta i vanjska institucija	40
	Uvjete upisa u potpunosti postavlja vanjska institucija	100

Izvor: EUA, obrada autora.

Financijska autonomija

Financijska autonomija (prema EUA metodologiji) ocjenjuje se temeljem sedam elemenata:

- duljina javnog financiranja (u većini regija/država za koje postoje podatci to je godinu dana, u tri regije je dulje: Austrija, Brandenburg i Luksemburg) – ponder 14 %;
- vrsta javnog financiranja (Hrvatska je jedina zemlja u kojoj je mogućnost raspodjele ukupnih sredstava ograničena zakonom; u većini drugih država institucije slobodno raspolažu dodijeljenim sredstvima) – ponder 13 %;
- mogućnost zadržavanja viška prihoda nad rashodima – ponder 14 %;
- mogućnosti zaduživanja – ponder 9 %;
- mogućnost vlasništva zgrada – ponder 12 %;
- mogućnost naplate školarine (domaćim studentima / EU studentima) – ponder 17 %;
- mogućnost naplate školarine ne-EU studentima – ponder 21 %. (Tablica 9).

Tablica 9: Elementi financijske autonomije prema EUA i države u kojima se primjenjuje

Element autonomije	Opis	Sustav
Duljina javnog financiranja (ponder 14 %)	Više od godinu dana	Austrija, Luksemburg, Brandenburg
	Jednu godinu	Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Francuska, Valonija, Hessen, Mađarska, Island, Irska, Italija, Latvija, Litva, Nizozemska, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo
	Manje od jedne godine	/
Vrsta javnog financiranja (ponder 13 %)	Proračun po stavkama	Srbija
	Neograničeno raspolaganje ukupnim iznosom financijskih sredstava	Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Hessen, Island, Irska, Italija, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna- Vestfalija, Norveška, Španjolska, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo
	Ukupni iznos podijeljen je u široke kategorije i mogućnosti za prenamjene sredstava po kategorijama nema ili su ograničene	Francuska, Valonija, Mađarska, Hrvatska, Litva, Portugal, Slovačka, Slovenija, Švedska
	Dodjeljuje se ukupni iznos, a unutarnja je raspodjela ograničena zakonom	Hrvatska
	Ostala ograničenja	Austrija, Hrvatska, Mađarska, Irska, Poljska
Mogućnost zadržavanja viška prihoda (ponder 14 %)	Višak prihoda nad rashodima smije se zadržati bez ograničenja	Austrija, Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Hessen, Italija, Latvija, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo
	Višak prihoda nad rashodima smije se zadržati do određenog postotka	Norveška
	Višak prihoda nad rashodima smije se zadržati, ali njegovu namjenu unaprijed određuje neka druga institucija	Brandenburg, Valonija, Poljska, Švedska
	Višak prihoda smije se zadržati, primjenjuju se neka druga ograničenja	Flandrija, Mađarska
	Višak prihoda ne smije se zadržati	Irska, Litva

Element autonomije	Opis	Sustav
Mogućnost zaduživanja (ponder 9 %)	Ne smiju se zaduživati	Hessen, Mađarska, Norveška, Portugal, Švicarska
	Mogu se zaduživati bez ograničenja	Austrija, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Valonija, Letonija, Nizozemska
	Mogu se zaduživati do određenog postotka	Brandenburg, Irska, Italija, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Slovačka
	Mogu se zaduživati uz odobrenje vanjske institucije	Hrvatska, Francuska, Luksemburg, Slovenija, Španjolska
	Mogu se zaduživati kod određenih banaka (koje određuje neka vanjska institucija)	Brandenburg, Švedska
	Mogu se zaduživati, postoje neka druga ograničenja	Island, Litva, Poljska, UK
Pravo vlasništva zgrada (ponder 12 %)	Sveučilišta ne smiju imati zgrade u vlasništvu	Brandenburga, Hessen, Mađarska, Litva, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Švedska
	Sveučilišta mogu prodati svoje zgrade bez ograničenja	Austrija, Danska, Estonija, Francuska, Valonija, Italija, Nizozemska, Slovačka, Španjolska, Ujedinjeno Kraljevstvo
	Sveučilišta mogu prodati svoje zgrade uz odobrenje vanjskog tijela	Hrvatska, Island, Luksemburg, Norveška, Slovenija, Švicarska
	Sveučilišta mogu prodati svoje zgrade uz neka druga ograničenja	Finska, Flandrija, Irska, Letonije, Poljska
	Sveučilišta ne smiju prodati svoje zgrade	/
	Ostala ograničenja	Francuska, Valonija, Portugal

Element autonomije	Opis		Sustav		
Mogućnost naplate školarine	Domaćim i EU studentima) (ponder 17 %)		BA razina	MA razina	Doktorska razina
		Sveučilišta smiju definirati razinu školarine	Latvija, Litva, Luksemburg	Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Portugal, UK	Hrvatska, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, UK
		Sveučilišta u suradnji s vanjskom institucijom određuju školarine	Švicarska	Švicarska	Slovenija, Švicarska
		Sveučilišta mogu definirati školarine do iznosa koji određuje vanjska institucija	Mađarska, Island, Italija, Portugal, UK	Mađarska, Island, Italija	Mađarska, Island, Italija
		Vanjska institucija određuje visinu školarina	Hrvatska, Flandrija, Francuska, Valonija, Irska, Nizozemska, Španjolska	Hrvatska, Flandrija, Francuska, Valonija, Nizozemska, Španjolska	Flandrija, Francuska, Valonija, Španjolska
		Nema školarina	Austrija, Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Slovačka, Slovenija, Švedska	Austrija, Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Slovačka, Slovenija, Švedska	Austrija, Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Slovačka, Švedska

Element autonomije	Opis		Sustav		
Mogućnost naplate školarine	Studentima izvan EU-a (ponder 21 %)	Sveučilišta smiju definirati razinu školarine	Hrvatska, Estonija, Flandrija, Mađarska, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, Slovačka, Švedska, UK	Hrvatska, Estonija, Flandrija, Mađarska, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, Slovačka, Švedska, UK	Hrvatska, Estonija, Flandrija, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Portugal, Slovačka, UK
		Sveučilišta u suradnji s vanjskom institucijom određuju školarine	Danska, Finska, Poljska, Slovenija, Švicarska	Danska, Finska, Poljska, Slovenija, Švicarska	Mađarska, Poljska, Slovenija, Švicarska
		Sveučilišta mogu definirati školarine do iznosa koji određuje vanjska institucija	Valonija, Island, Italija	Valonija, Island, Italija	Valonija, Island, Italija
		Vanjska institucija određuje visinu školarina	Austrija, Francuska, Španjolska	Austrija, Francuska, Španjolska	Austrija, Francuska, Španjolska
		Nema školarina	Brandenburg, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška	Brandenburg, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška	Brandenburg, Danska, Finska, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Švedska

Izvor: EUA, 2018. obrada autora

U većini regija/država, uključujući Hrvatsku, duljina javnog financiranja je godinu dana, a u tri regije i dulje: Austrija (3 godine), Brandenburg (2 godine) i Luksemburg (4 godine).

Modaliteti javnog financiranja uvelike se razlikuju (EUA, 2018.; Bennetot Pruvot, Estermann, Lisi, 2019.; Bennetot Pruvot, Estermann, Kupriyanova, 2017.)⁶. U većini europskih država temeljne aktivnosti (nastava, operativni troškovi i/ili istraživačke aktivnosti) financiraju se kroz osnovnu potporu (engl. *block grant*). Dio potpore može ovisiti o pokazateljima uspješnosti. Uz osnovna sredstva, javno financiranje može uključivati i kompetitivna i namjenska sredstva. Sveučilišta slobodno interno dijele osnovnu potporu prema potrebama bez ograničenja u 16 sustava (vidjeti Tablicu 10). Osnovna potpora dodjeljuje se za pojedine kategorije troškova, s ograničenom ili bez mogućnosti prenamijene u osam sustava.

Hrvatska je jedina zemlja u kojoj je mogućnost raspodjele ukupnih sredstava ograničena zakonom; a neke dodatne vrste ograničenja primjenjuju se i u Austriji, Mađarskoj, Irskoj i Poljskoj. Određena ograničenja raspodjele ukupnih sredstava i prenamijene unutar kategorija, osim u Hrvatskoj, postoje i u Francuskoj, Mađarskoj, Portugalu, Sloveniji, Slovačkoj, Švedskoj i Belgiji – Valoniji (vidjeti Tablicu 10).

Tablica 10: Vrste javnog financiranja

Osnovna potpora bez ograničenja raspodjele sredstava	Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Hessen, Island, Italija, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Norveška, Španjolska, Švicarska, Ujedinjeno Kraljevstvo (ukupno: 16 sustava)
Osnovna potpora podijeljena u široke kategorije, ograničene mogućnosti prenamijene ili bez mogućnosti prenamijene	Francuska, Valonija, Mađarska, Litva, Portugal, Slovačka, Slovenija, Švedska (ukupno: 8 sustava)
Osnovna potpora, ali je interna alokacija ograničena zakonom	Hrvatska
Osnovna potpora s drugim ograničenjima	Austrija, Hrvatska, Mađarska, Irska, Poljska
Proračun po stavkama	Srbija

Izvor: EUA, 2018. – Napomena: Hrvatska se u izvorniku spominje u dvije kategorije, kako je i navedeno.

Mogućnost zadržavanja viška prihoda nad rashodima dopuštena je u većini sustava bez ograničenja, uključujući i Hrvatsku. U sustavima s ograničenjima, ona se odnose na potrebna odobrenja vanjskog tijela ili uključivanje viška u proračun za sljedeću godinu, definiran maksimum zadržavanja viška i sl. Jedino u Irskoj i Litvi ne može se zadržati višak prihoda nad rashodima (EUA, 2018., op. cit., vidjeti Tablicu 9).

⁶ Odabrani nalazi godišnjih istraživanja navedeni su u nastavku ovog odjeljka, a detaljnije informacije dostupne su u II. dijelu, međunarodna iskustva.

U više od 70 % sustava, zaduživanje je nemoguće (pet sustava, vidjeti Tablicu 9) ili ograničeno (16 sustava). Ograničenja se obično odnose na maksimalan dopušteni postotak zaduživanja i potrebna odobrenja. U Brandenburg i u Švedskoj znanstvene ustanove mogu se zaduživati samo u državnim bankama. Tek se u osam sustava ustanove mogu samostalno zaduživati (Austrija, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Valonija, Latvija, Nizozemska, vidjeti Tablicu 9).

Mogućnost znanstvenih ustanova da kupuju, prodaju ili grade zgrade povezana je s njihovom autonomijom definiranja institucijske strategije i akademskog profila. U nekim slučajevima visoki troškovi održavanja ili ograničenja vezana uz povijesne zgrade demotiviraju ustanove glede stjecanja vlasništva. Znanstvene ustanove u većini sustava mogu biti vlasnici zgrada. Iznimke su Njemačka (Brandenburg, Hessen i Sjeverna Rajna-Vestfalija), Mađarska i Švedska (Tablica 9). U Švedskoj su zgrade 60 % u vlasništvu državnih društava, a 40 % u vlasništvu tvrtki koje djeluju na otvorenom tržištu. U sustavima s posredničkim modelom (npr. Austrija) javne agencije vlasnici su zgrada u kojima djeluju znanstvene ustanove. U Finskoj je država prodala svoj udio u društvima koja su vlasnici zgrada sveučilišta u regiji Helsinki.⁷ U Litvi se ograničenja odnose na prodaju nekretnina.

Mogućnost određivanja i naplate školarine važan je element financijske autonomije (ponder 17 %, vidjeti Tablicu 9). U nekim slučajevima školarine čine velik udio prihoda, ali pokrivaju tek dio troškova studija (osim u UK-u). Tri su osnovna modela određivanja školarine: (i) pristojbe samostalno određuje sveučilište, (ii) centralno tijelo regulira školarine i (iii) pristojbe se određuju u suradnji vanjskog tijela i sveučilišta.

Samo u tri sustava sveučilišta samostalno određuju školarine na preddiplomskoj razini za nacionalne/EU studente (Latvija, Litva, Luksemburg). U 12 analiziranih sustava sveučilišta ne naplaćuju školarine ni na preddiplomskoj ni na diplomskoj razini (Austrija, Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Hessen, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Norveška, Poljska, Slovačka, Slovenija, Švedska). Tri sustava razlikuju te dvije razine, s više autonomije u definiranju naknada na višoj razini studija (Engleska, Irska i Portugal). Ograničenja visine naknade različita su u Italiji i na Islandu. Na Islandu upisnina ne smije biti veća od administrativnog troška po studentu. U Italiji udio sredstava koje sveučilište primi od studenata ne smije prijeći 20 % javnih sredstava koje dobiva institucija.

Na primjer, u Škotskoj je školarina za preddiplomski studij određena na nacionalnoj razini. Većina domaćih i europskih studenata ima pravo na državnu potporu (za koju svake akademske godine mora podnijeti zahtjev), pa se zapravo naknada plaća iz javnih sredstava. Obično sveučilišta imaju višu razinu autonomije u određivanju naknade za studente izvan EU-a nego za nacionalne/EU studente. Za nacionalne/EU studente naknade obično definiraju vanjska tijela ili se ona ne plaća. U sedam sustava naknade su iste za studente iz i izvan EU-a: u Latviji, Litvi i Luksemburgu

⁷ Detaljnije u II. dijelu, u poglavlju Finska.

sveučilišta slobodno određuju školarinu, a u Švicarskoj u suradnji s vanjskim nadležnim tijelom. Na Islandu i u Italiji sveučilišta određuju školarine unutar raspona koje definira vanjsko nadležno tijelo, dok u Španjolskoj vanjsko tijelo određuje visinu školarine za nacionalne i EU studente.

Podaci EUA razlikuju mehanizme naplate školarine po razinama (preddiplomska, diplomatska i doktorska) te za domaće/EU studente i studente izvan EU. Broj studenata smatra se elementom akademske autonomije te se po metodologiji EUA razmatra posebno.

U Hrvatskoj je odlukom Vlade RH propisana maksimalna školarina, koja se u potpunosti subvencionira studentima unutar kvote koju određuje Ministarstvo. Stoga je Hrvatska u kategoriji sustava u kojima vanjsko tijelo određuje školarinu na preddiplomskoj i diplomskoj razini. Sveučilišta samostalno određuju školarine na doktorskoj razini za domaće i EU studente, te za strane studente.

Domaći studenti ne plaćaju školarine u Danskoj i Finskoj, no sveučilišta pregovaraju o naknadama za strane studente čiji minimalni iznos određuje vanjsko tijelo (1500 eura u Finskoj). Od 2016. godine u Italiji se smije razlikovati nacionalne/EU i strane studente. U Švedskoj su školarine za strane studente uvedene 2011. godine, a za domaće/EU se ne naplaćuju. To je dovelo do pada broja studenata iz država izvan EU-a za 90 % prve godine kada su uvedene naknade. Nakon toga su uvedene mogućnosti stipendiranja kako bi Švedska ostala atraktivna stranim studentima.

Hrvatska je prema financijskoj autonomiji po kategorizaciji EUA na 15. mjestu od 29 država/regija (Tablica 11). Prema broju bodova ubraja se u srednje nisku kategoriju autonomije. U toj su kategoriji još Island, Austrija, Slovenija, Švedska, Španjolska, Poljska, Valonija, Francuska, Njemačka (Brandenburg, Sjeverna Rajna-Vestfalija). Države s visokom financijskom autonomijom su Luksemburg, Latvija i UK.

Estonija, Nizozemska, Flandrija, Italija, Portugal, Slovačka, Danska, Finska, Švicarska, Irska, Litva kategorizirane su kao države sa srednje visokom financijskom autonomijom, a niska je financijska autonomija u Mađarskoj i njemačkoj saveznoj državi Hessen.

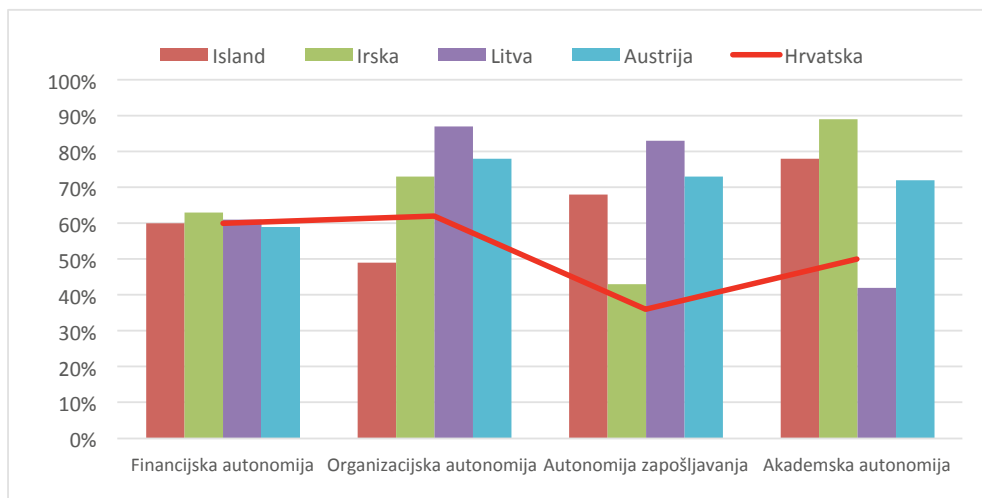
Tablica 11. Ljestvica poretka država prema financijskoj, organizacijskoj, autonomiji zapošljavanja i akademskoj autonomiji

	Financijska autonomija (rang)	Organizacijska autonomija (rang)	Autonomija zapošljavanja (rang)	Akadska autonomija (rang)
Luksemburg	1	29	5	3
Latvija	2	22	7	23
UK	3	1	3	3
Estonija	4	5	1	1
Nizozemska	4	13	12	22
Belgija - Flandrija	6	12	11	28
Portugal	7	7	18	20
Italija	7	16	24	18
Slovačka	7	28	19	18
Danska	10	2	8	11
Finska	11	3	6	2
Švicarska	12	24	4	12
Irska	13	11	27	3
Litva	14	5	10	26
Hrvatska	15	18	29	14
Island	15	27	14	10
Austrija	17	8	12	12
Slovenija	18	16	24	25
Švedska	19	19	2	15
Španjolska	20	24	23	17
Poljska	21	15	9	14
Belgija - Valonija	22	4	24	29
Srbija	23	26	20	23
Francuska	24	20	27	27
Njemačka – Brandenburg	25	21	20	8
Njemačka – Sjeverna Rajna-Vestfalija	26	14	15	6
Norveška	27	8	15	9
Mađarska	28	23	22	16
Njemačka – Hessen	29	10	15	6

Izvor: EUA, obrada autora.

Po rezultatu (broju bodova) postignutom prema financijskoj autonomiji Hrvatskoj su (60 %) najbliži Island (60 %), Irska i Litva (61 %) te Austrija (59 %) (Grafikon 1). Države usporedive s Hrvatskom prema financijskoj autonomiji imaju različita rješenja vezana uz organizacijsku, akademsku i autonomiju zapošljavanja, a ti su elementi u nastavku ukratko opisani.

Grafikon 1: Dimenzije autonomije, usporedba Hrvatske s Austrijom, Islandom, Irskom i Litvom

Izvor: EUA, obrada autora.

Organizacijska autonomija

Organizacijska autonomija ocjenjuje se temeljem sljedećih elemenata:

- selekcijski postupak za odabir rektora/čelnika istraživačke institucije;
- kriteriji za izbor rektora/čelnika istraživačke institucije;
- postupak razrješenja rektora/čelnika istraživačke institucije;
- mandat;
- uključivanje i odabir vanjskih članova u upravnim tijelima;
- mogućnost odlučivanja o akademskoj strukturi;
- mogućnost uspostava pravnih osoba (Tablica 12).

Tablica 12: Elementi organizacijske autonomije prema EUA i sustavi u kojima se primjenjuje

Element	Opis	Sustavi u kojima se primjenjuje
Seleksijski postupak za odabir rektora/čelnika istraživačke institucije	Izbor ne treba potvrditi vanjsko tijelo	Austrija, Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, francuska, Valonija, Hessen, Irska, Litva, Norveška, Poljska, Portugal, Slovenija, UK
	Izbor čelnika potvrđuje vanjsko tijelo	Brandenburg, Mađarska, Island, Italija, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Slovačka, Španjolska, Švedska, Švicarska
Kriteriji za odabir rektora/čelnika istraživačke institucije	Nisu definirani zakonom	Austrija, Valonija, Island, Irska, Nizozemska, Norveška, Slovačka, Slovenija, Švicarska, UK
	Zakon propisuje da čelnik mora imati akademsko zvanje	Hrvatska, Danska, Estonija, Flandrija, Francuska, Mađarska, Italija, Latvija, Luksemburg, Poljska, Portugal, Španjolska, Švedska
	Zakon propisuje da čelnik mora dolaziti sa sveučilišta	Flandrija, Poljska, Španjolska
	Ostala ograničenja	Brandenburg, Hessen, Mađarska; sjeverna Rajna Vestfalija
Postupak razrješenja rektora/čelnika istraživačke institucije	Nije definiran zakonom	Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Valonija, Irska, Nizozemska, Švicarska, UK
	Razrješenje potvrđuje vanjsko tijelo, a o postupku odlučuje sveučilište	Mađarska, Portugal, Švedska
	Razrješenje provodi vanjsko tijelo, a o postupku odlučuje sveučilište	/
	Razrješenje potvrđuje vanjsko tijelo i postupak je propisan zakonom	Brandenburg, Island, Latvija, Luksemburg, Slovačka, Španjolska
	Razrješenje provodi vanjsko tijelo prema postupku propisanim zakonom	Francuska
	Ostala ograničenja	Austrija, Hessen, Italija, Litva, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Slovenija
Mandat	Duljina mandata nije definirana zakonom	Danska, Valonija, Nizozemska, Slovenija, Španjolska, UK
	Maksimalno trajanje ili raspon mandata propisan je zakonom	Finska, Mađarska, Latvija
	Minimalna duljina propisana je zakonom	Sjeverna Rajna Vestfalija, Švedska
	Trajanje mandata propisano je zakonom	Austrija, Brandenburg, Hrvatska, Estonija, Flandrija, Francuska, Hesse, Island, Irska, Italija, Litva, Luksemburg, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Švicarska

Element	Opis	Sustavi u kojima se primjenjuje
Uključivanje i odabir vanjskih članova u upravnim tijelima;	Sveučilišta ne mogu o tome odlučivati i ne mogu uključiti vanjske članove	Brandenburg, Latvija, Poljska
	Ne mogu o tome odlučivati, ali moraju uključiti vanjske članove	Austrija, Hrvatska, Danska, Finska, Flandrija, Francuska, Valonija, Hessen, Mađarska, Island, Irska, Italija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Portugal, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska
	Sveučilišta mogu odlučiti da će uključiti vanjske članove	Estonija, UK
	Sveučilišta mogu slobodno odlučiti da li će uključiti vanjske članove	Danska, Estonija, Finska, Italija, Litva, Portugal, UK
	Vanjske članove predlaže sveučilište a imenuje vanjsko tijelo	Norveška, Slovačka, Švedska
	Dio vanjskih članova imenuje sveučilište, a dio vanjsko tijelo	Hrvatska, Austrija, Francuska, Valonija, Hessen, Island, Slovenija
	Imenovanje u potpunosti kontrolira vanjsko tijelo	Mađarska, Luksemburg, Nizozemska, Španjolska, Švicarska
	Ostali postupci imenovanja	Flandrija, Irska, Sjeverna Rajna Vestfalija
Mogućnost odlučivanja o akademskoj strukturi	Sveučilišta slobodno odlučuju o unutarnjoj strukturi bez ograničenja	Austrija, Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Valonija, Hessen, Mađarska, Litva, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Portugal, Španjolska, Švedska, Švicarska, UK
	Smjernice postoje u zakonu	Francuska, Island, Italija
	Fakulteti/ostale akademske institucije definirane su zakonom	Hrvatska Luksemburg, Slovačka, Slovenija
	Ostala ograničenja	Irska
Mogućnost uspostave pravnih osoba	Sveučilišta mogu uspostavljati pravne osobe bez ograničenja	Austrija, Brandenburg, Hrvatska, Estonija, Finska, Flandrija, Francuska, Valonija, Hessen, Mađarska, Italija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Španjolska, UK
	Sveučilišta mogu osnivati samo neprofitne organizacije	Slovenija, Švicarska
	Sveučilišta ne mogu osnivati nikakve pravne osobe	/
	Ostala ograničenja	Danska, Island, Irska, Latvija, Poljska, Portugal, Slovačka, Švedska

Izvor: EUA, 2018. obrada autora

Postupci za *odabir rektora* variraju od zemlje do zemlje, pri čemu se razlikuju mogućnosti imenovanja ili izbora. U većini europskih sustava selekcijski je postupak interni; no ipak u oko 40 % sustava neki vanjski sustav mora potvrditi izbor (npr. ministarstvo, vidjeti Tablicu 12).

Kriteriji za izbor rektora zakonom su određeni u oko dvije trećine sustava. U sustavima u kojima sveučilišta mogu definirati kriterije odabira rektora, ti su uvjeti obično definirani statutom ili proizlaze iz uobičajene procedure, a ne iz zakona.

Postupak razrješenja uprave u većini je sustava propisan zakonom. Oko trećine sustava nema zakonske odredbe koje se tiču razrješenja.

Mandat čelnika ustanove (trajanje, mogućnost reizbora) u gotovo 80 % sustava propisan je zakonom, kao trajanje ili maksimalno razdoblje (obično između četiri do šest godina, a uglavnom se može jedanput obnoviti). Raspon trajanja mandata propisan je zakonima u Finskoj, Mađarskoj i Latviji. U manjem broju zemalja institucije mogu slobodno odrediti duljinu trajanja mandata čelnika (npr. Belgija – Flandrija).

U većini (više od 2/3) razmatranih sustava sveučilišta mogu *odlučivati o svojem ustroju* (fakulteti, instituti i sl.). Jedino su u Hrvatskoj, Luksemburgu, Sloveniji i Slovačkoj akademske ustanove poimence navedene u zakonu – u njima sveučilišta ne mogu osnivati nove fakultete ili odjele bez promjene zakona. Trendovi na ovom području nisu jednoznačni. U nekim se sustavima povećava autonomija. Npr. u Švedskoj od 2011. godine više ne trebaju postojati fakultetska vijeća. Sveučilišta mogu potpuno samostalno definirati svoje strukture odlučivanja i organizacijsku strukturu. S druge pak strane, u Irskoj se smanjila mogućnost odlučivanja o unutarnjem ustroju jačanjem propisa o plaćama. Mjera je uvedena kao privremena, za vrijeme ekonomske krize, no ograničenja su se nastavila primjenjivati i nakon krize. Upravljačka tijela u većini sustava imaju vanjske članove, a iznimke su Brandenburg, Latvija i Poljska.

Način imenovanja vanjskih članova odvija se po četirima osnovnim modelima:

- sveučilišta mogu samostalno imenovati vanjske članove upravnih tijela;
- znanstvene ustanove predlažu vanjske članove, a imenuje ih vanjsko tijelo;
- dio članova imenuje znanstvena organizacija, a dio vanjsko tijelo;
- vanjsko tijelo odlučuje o imenovanju vanjskih članova.

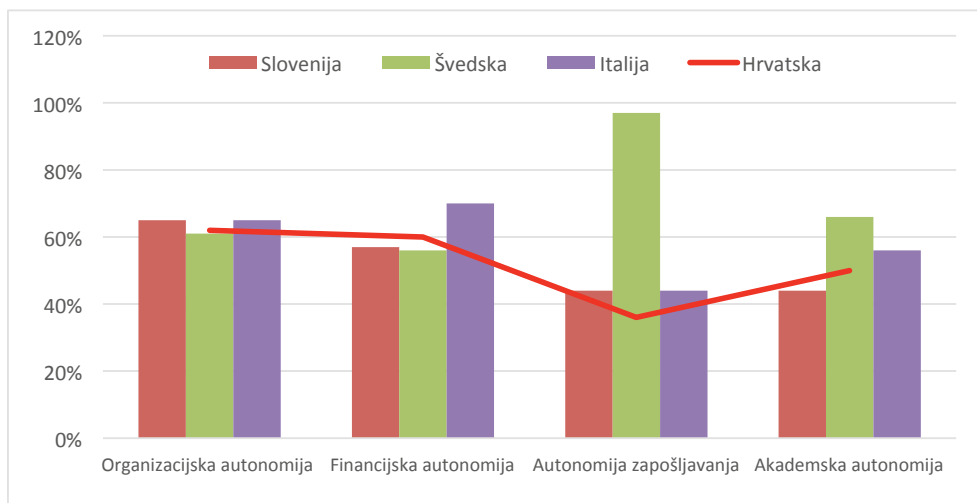
U ograničenom broju sustava (Estonija i UK) znanstvene institucije mogu odlučiti hoće li uključiti vanjske članove u svoja upravljačka tijela.

U svim razmatranim sustavima znanstvene organizacije mogu osnivati neprofitne ustanove, a u oko dvije trećine sustava moguće je bez ograničenja osnivati i profitne organizacije. Ograničenja se mogu primijeniti na opseg dopuštenih aktivnosti, potrebu za ishođenje odobrenja ministarstva ili procedure osnivanja koje se moraju provesti. Npr. u Švedskoj sveučilišta moraju tražiti odobrenje od vlade, a vlada odobrenje parlamenta. U Portugalu sveučilišta mogu osnivati profitne i neprofitne

pravne osobe, koje će se samostalno financirati, ali samo one čiji je cilj izravno povezan s ostvarenjem misije sveučilišta. U Irskoj se ograničuje mogućnost zapošljavanja sveučilišnog osoblja u podružnicama. Latvija su sveučilišta od 2015. godine manje autonomna, jer novi zakon regulira sva društva s ograničenom odgovornošću čiji je osnivač javna ustanova.

Upravljačke strukture mogu biti dualne ili unitarne. *Dualne strukture* obuhvaćaju vijeće ili odbor (ograničen broj članova) i senat (šire predstavničko tijelo, uključujući akademsku zajednicu i ostale kategorije sveučilišnog osoblja). Kompetencije su jasno podijeljene između odbora/vijeća i senata. *Unitarne strukture* upravljanja imaju jedno upravljačko tijelo (senat, vijeće ili sl.).

Grafikon 2: Dimenzije autonomije, sustavi po organizacijskom kriteriju – Hrvatska, Italija, Slovenija, Švedska

Izvor: EUA, obrada autora.

Za upravljanje je važan izborni proces unutar sveučilišta, koji uključuje različite komponente sveučilišne zajednice te bi trebao omogućiti razvoj mehanizama koji potiču neovisnost i stručnost.

Uz polazište organizacijske autonomije (rang Hrvatske: 18/29), usporedivi su sustavi u Italiji, Sloveniji i Švedskoj. Grafikon 2 pokazuje razlike u ostalim dimenzijama autonomije. Švedska je usporediva s Hrvatskom po organizacijskoj i financijskoj autonomiji, no znatno bolje rangirana po akademskoj i autonomiji zapošljavanja. Italija pak ima veću financijsku autonomiju, a Slovenija nešto veću autonomiju zapošljavanja od Hrvatske.

Akadska autonomija

Elementi koje EUA vrednuje pri ocjeni akademske autonomije su sljedeći:

- mogućnost odlučivanja o ukupnom broju studenata,
- mogućnost odabira studenata,
- mogućnost uvođenja programa,
- mogućnost obustave programa,
- mogućnost odabira jezika nastave,
- mogućnost odabira mehanizama osiguranja kvalitete i pružatelja usluga,
- sposobnost za oblikovanje sadržaja studijskih programa.

Elementi prema kojima EUA ocjenjuje akademsku autonomiju prikazani su Tablicom 13.

Tablica 13: Elementi za ocjenu akademske autonomije i sustavi u kojima se primjenjuju

Element	Kriterij procjene	Države u kojima se primjenjuje	
Ovlast za odlučivanje o ukupnom broju studenata	Samostalna odluka sveučilišta	Estonija, Irska, Italija, Luksemburg, Norveška, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo	
	Sveučilište odlučuje o broju studenata koji plaćaju školarinu, a vanjska institucija određuje broj studenata koje financira država	Hrvatska, Mađarska, Latvija, Litva	
	Sveučilišta pregovaraju s vanjskom institucijom	Brandenburg, Danska, Finska, Hessen, Island, Sjeverna Rajna Vestfalija, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska	
	Samostalna odluka vanjske institucije	/	
	Slobodan upis	Austrija, Flandrija, Francuska, Valonija, Nizozemska, Švicarska	
Ovlast za odabir studenata	Uvjete upisa postavlja sveučilište Estonija, Finska, Island, Irska, Italija, Luksemburg, Poljska, Slovačka, UK	BA razina	MA razina
		Brandenburg, Estonija, Finska, Francuska, Hessen, Island, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Španjolska, Ujedinjeno Kraljevstvo	

Element	Kriterij procjene		Države u kojima se primjenjuje	
Oblast za odabir studenata	Kriterije za upis zajednički određuju sveučilišta i vanjska institucija		Brandenburg, Hrvatska, Danska, Hessen, Latvija, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Portugal, Srbija, Španjolska, Švedska	Austrija, Hrvatska, Danska, Flandrija, Mađarska, Nizozemska, Slovenija, Švedska
	Uvjete upisa u potpunosti postavlja vanjska institucija		Austrija, Flandrija, Francuska, Valonija, Mađarska, Litva, Slovenija, Švicarska	Valonija, Švicarska
			BA razina	MA razina
Oblast za uvođenje i obustavu programa (koji završavaju formalnim stupnjem)	Oblast za uvođenje programa na BA i MA razini	Sveučilišta mogu pokrenuti novi program bez prethodne akreditacije	Austrija, Irska, Luksemburg, Norveška, Poljska, Švedska, Švicarska, UK	Austrija, Irska, Luksemburg, Norveška, Poljska, Švedska, Švicarska, UK
		Prethodna akreditacija potrebna je za manjinu novih studijskih programa / kolegija da bi se uveli/financirali	/	/
		Svi novi programi/kolegiji moraju se prethodno akreditirati da bi se mogli financirati	Hrvatska, Francuska, Nizozemska, Španjolska	Hrvatska, Francuska, Nizozemska, Španjolska
		Svi novi programi/kolegiji moraju se prethodno akreditirati da bi se mogli uvesti	Flandrija, Valonija, Mađarska, Italija, Litva, Sjeverna Rajna Vestfalija, Portugal, Slovačka, Slovenija	Flandrija, Valonija, Mađarska, Italija, Litva, Sjeverna Rajna Vestfalija, Portugal, Slovačka, Slovenija
		Ostala ograničenja	Austrija, Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Hessen, Island, Latvija, Švedska	Austrija, Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Hessen, Island, Latvija, Švedska

Element	Kriterij procjene		Države u kojima se primjenjuje	
Ovlast za uvođenje i obustavu programa (koji završavaju formalnim stupnjem)	Ovlast za uvođenje doktorskih programa	Sveučilišta mogu pokrenuti novi program bez prethodne akreditacije	Austrija, Brandenburg, Danska, Flandrija, Hessen, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška Švedska, Švicarska, UK	
		Prethodna akreditacija potrebna je za manjinu novih studijskih programa / kolegija da bi se uveli/financirali	/	
		Samo neka sveučilišta/ fakulteti mogu pokrenuti nove programe	Litva	
		Svi novi programi/ kolegiji moraju se prethodno akreditirati da bi se mogli pokrenuti	Hrvatska, Francuska, Valonija, Mađarska, Italija, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska	
		Ostala ograničenja	Austrija, Estonija, Finska, Flandrija, Island, Latvija, Poljska, Švedska	
Ovlast za obustavu programa	Sveučilište može obustaviti program samostalno		Hrvatska, Danska Estonija, Flandrija, Francuska, Valonija, Hessen, Mađarska, Island, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, UK	
	O ukidanju pojedinih programa sveučilište progovara s vanjskom institucijom		Austrija, Brandenburg, Finska	
	Programi se obustavljaju na inicijativu vanjskih institucija		/	
	Ostala ograničenja			

Element	Kriterij procjene		Države u kojima se primjenjuje	
			BA razina	MA razina
Ovlast odabira jezika nastave (BA i MA razina)	Sveučilišta mogu ponuditi programe/kolegije samo na nacionalnom jeziku		Francuska	/
	Sveučilišta mogu odabrati jezik poduke za sve programe		Austrija, Brandenburg, Danska Estonija, Finska, Hessen, Mađarska, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Španjolska, Švedska, Švicarska, UK	Austrija, Brandenburg, Danska Estonija, Finska, Hessen, Mađarska, Irska, Island, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Španjolska, Švedska, Švicarska, UK
	Sveučilišta mogu odabrati jezik poduke za neke programe		Island, Litva	Francuska, Litva
	Broj programa/kolegija koji se podučavaju na stranom jeziku ograničava vanjska institucija		Flandrija, Latvija	Flandrija, Latvija
	Sveučilišta mogu birati jezik nastave samo ako se program nudi i na nacionalnom jeziku		Valonija, Slovenija	Valonija, Slovenija
	Sveučilišta mogu birati jezik nastave, ali neće dobiti financijsku potporu za programe na stranom jeziku		Hrvatska, Latvija	Hrvatska, Latvija
Ovlast odabira načina osiguranja kvalitete i pružatelja usluga	Kapacitet za odabir mehanizama osiguranja kvalitete	Sveučilišta mogu odabrati mehanizme osiguranja kvalitete slobodno prema svojim potrebama	Brandenburg, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija	
		Sveučilišta ne mogu odabrati mehanizme osiguranja kvalitete	Austrija, Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Francuska, Valonija, Mađarska, Island, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, UK	

Element	Kriterij procjene		Države u kojima se primjenjuje
Oblast odabira načina osiguranja kvalitete i pružatelja usluga	Mogućnost odabira pružatelja usluga	Sveučilišta mogu odabrati agenciju za osiguranje kvalitete slobodno, prema svojim potrebama (uključujući i agencije iz drugih država)	Austrija, Brandenburg, Estonija, Finska, Hessen, Mađarska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Švicarska
		Sveučilišta mogu odabrati među nacionalnim agencijama osiguranja kvalitete	/
		Sveučilišta ne mogu odabrati agenciju za provjeru kvalitete	Hrvatska, Danska, Flandrija, Francuska, Valonija, Island, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, UK
Mogućnost razvoja sadržaja programa	Sveučilišta mogu slobodno oblikovati sadržaj svojih studijskih programa i kolegija (osim za regulirane profesije)		Austrija, Brandenburg, Hrvatska, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Francuska, Hessen, Mađarska, Island, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška, Poljska, Portugal, Slovačka, Španjolska, Švedska, Švicarska, UK
	Nadležne institucije definiraju dio sadržaja akademskih kolegija		Italija, Latvija, Litva
	Nadležne institucije definiraju sav sadržaj kolegija		/
	Ostala ograničenja		/

Izvor: EUA, obrada autora.

Tek u manjem broju sustava institucije su potpuno slobodne odlučivati o broju studenata koje upisuju. Posrednički model podrazumijeva pregovore između sveučilišta i javnih vlasti – o broju studenata pregovara se s ministarstvom (u 11 sustava). Alternativno, u podijeljenom sustavu ministarstvo odlučuje o broju upisnih mjesta koje financira, a sveučilišta određuju broj studenata koji plaćaju. To se koristi u četirima zemljama (Hrvatska, Mađarska, Latvija, Litva) i omogućuje sveučilištima utjecaj na ukupni broj studenata. U državama u kojima sveučilišta mogu odlučivati o broju studenta, mogu postojati neka ograničenja – npr. omjer osoblja po studentu (Italija) ili ograničenje u nekim područjima (medicina, stomatologija, inženjerstvo – Švedska).

U šest sustava upis je neograničen – svi koji završe srednju školu mogu se upisati (Austrija, Belgija – Valonija i Flandrija, Švicarska, Francuska, Nizozemska). Ipak, ograničenja se primjenjuju za pojedina područja (npr. medicina), a u Austriji se broj tih područja povećava.

U većini su slučajeva osnovni kriteriji za stjecanje prava na studij završena srednja škola ili položena matura. Uvjete upisa mogu postaviti sveučilišta, sveučilišta u suradnji s vanjskim tijelom ili vanjsko tijelo. Najčešće je zajedničko reguliranje upisa (12 sustava), dok je broj država u kojim sveučilišta u potpunosti odlučuju (devet) podjednak onome u kojem je sustav u potpunosti reguliran izvana (osam). Potonji sustavi obično su oni koji omogućuju slobodan upis (Austrija, Belgija, Francuska i Švicarska). Međutim, izvana reguliran upis vrijedi i u Mađarskoj, Litvi (podijeljen sustav između dijela koji plaćaju studenti i koji plaća država) i Sloveniji. Iako je u Nizozemskoj slobodan upis, sveučilišta surađuju s vanjskim tijelima u vezi s prijemom na razini prvostupnika. U Hrvatskoj zajednička regulacija znači kako sveučilišta mogu razviti dodatne kriterije u odnosu na ljestvicu poretka prema rezultatima državne mature.

Općenito, uvođenje novih studijskih programa zahtijeva suglasnost nadležnog ministarstva ili drugog tijela javne vlasti. Međutim, specifični postupci znatno se razlikuju. U najmanje četiri sustava (Flandrija – Belgija, Estonija, Finska i Island) država određuje akademsko polje ili obrazovne nadležnosti sveučilišta. U tim sustavima sveučilišta mogu uglavnom samostalno otvoriti nove programe u okviru svojih, unaprijed određenih, područja.

Alternativno, za uvođenje novih programa potrebno je pregovarati s ministarstvom. Često su takvi pregovori usko vezani uz financijski učinak programa. Neki mogu zahtijevati određene profesionalne akreditacije.

Na preddiplomskoj razini sveučilišta osam sustava mogu uvesti nove programe bez prethodne akreditacije. Uspostava programa i u tim sustavima mora pratiti određene propise. Na primjer, u Austriji sveučilišta mogu neovisno pokrenuti novi program, ali taj program mora biti definiran programskim ugovorom kako bi se mogao financirati. U devet se sustava svi novi preddiplomski programi moraju akreditirati kako bi se uveli. U Hrvatskoj, Francuskoj, Nizozemskoj i Španjolskoj novi studijski programi moraju biti akreditirani kako bi mogli biti javno financirani.

Po akademskoj autonomiji, devet se sustava svrstava u visoko autonomne. U drugom je klasteru šest sustava, a u trećem, u kojem je i Hrvatska, 11 sustava. U ovoj se grupi primjenjuju različiti modeli za određivanje upisa, uglavnom ne mogu odabrati način provjere kvalitete, no obično imaju određenu autonomiju u vezi upisa studenata koji plaćaju školarinu. Francuska i Belgija po ovom kriteriju imaju najmanje autonomije.

Autonomija zapošljavanja

Prema EUA autonomija zapošljavanja obuhvaća četiri kriterija:

- sposobnost odlučivanja o načinima zapošljavanja (više akademsko / više administrativno osoblje),
- sposobnost odlučivanja o plaćama (više akademsko / više administrativno osoblje),
- sposobnost odlučivanja o smjenama (više akademsko / više administrativno osoblje),
- sposobnost odlučivanja o unapređenjima (više akademsko / više administrativno osoblje).

Četiri kriterija autonomije zapošljavanja detaljnije su prikazana u Tablici 14.

Detaljnu usporedbu različitih elemenata autonomije zapošljavanja otežavaju razlike u propisima koje se odnose na različite kategorije osoblja i zapošljavanja u privatnom i javnom sektoru, a koji utječu na mogućnosti zapošljavanja, unapređivanja, plaćanja, otpuštanja i promoviranja osoblja.

Pojednostavljenje omogućuje grupiranje sustava na one u kojima zaposlenici imaju status državnog (ili javnog) službenika (16 razmatranih sustava) te one sustave u kojima to nemaju (13 sustava, prema EUA).

Tablica 14: Autonomija zapošljavanja i sustavi u kojima se primjenjuje

Element	Opis	Sustav u kojem se primjenjuje
Nadležnost za odlučivanje o postupcima zapošljavanja (više akademske i administrativne pozicije)	Sveučilište slobodno odlučuje o zapošljavanju	Austrija, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Hessen, Island, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Norveška, Slovačka, Slovenija, Švedska, Švicarska, Velika Britanija
	Vanjska institucija mora potvrditi imenovanje dijela osoblja	Hrvatska, Francuska, Mađarska, Poljska
	Vanjska institucija mora potvrditi imenovanje svog osoblja	/
	Broj radnih mjesta (za neka radna mjesta) određuje vanjska institucija	Hrvatska, Italija
	Broj radnih mjesta određuje vanjska institucija za sva radna mjesta	Francuska
	Postupak zapošljavanja provodi vanjska institucija za neka radna mjesta	/

Element	Opis	Sustav u kojem se primjenjuje	
Nadležnost za odlučivanje o postupcima zapošljavanja (više akademske i administrativne pozicije)	Postupak zapošljavanja provodi vanjska institucija za sva radna mjesta	/	
	Ostala ograničenja	Austrija, Brandenburg, Francuska, Valonija, Hessen, Mađarska, Irska, Latvija, Litva, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Poljska, Portugal, Slovenija, Španjolska, Švedska	
Nadležnost odlučivanja o plaćama (više akademske i administrativne pozicije)		Akademsko radna mjesta	Administrativna radna mjesta
	Sveučilišta mogu slobodno odlučiti o plaćama zaposlenika	Estonija, Latvija, Luksemburg, Švedska, Švicarska	Estonija, Latvija, Luksemburg, Švedska, Švicarska, UK
	Odluka o pojedinačnim plaćama ograničena je općim ograničenjem mase plaća svih zaposlenika	Brandenburg, Flandrija, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija	Flandrija
	Raspon plaća pregovara se s ostalim dionicima	Danska, Finska, Island, Nizozemska, Norveška, UK	Brandenburg, Finska, Hessen, Island, Nizozemska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Norveška
	Raspon plaća određuje vanjska institucija – za dio osoblja	Brandenburg, Hessen, Sjeverna Rajna Vestfalija	/
	Raspon plaća određuje vanjska institucija – za sve osoblje	Francuska, Mađarska, Irska, Litva	Danska, Francuska, Mađarska, Irska
	Plaću određuje vanjsko tijelo / status javnih službenika za neke djelatnike	Austrija, Portugal	Austrija, Italija, Portugal, Španjolska
	Plaću određuje vanjsko tijelo / status javnih službenika za sve djelatnike	Hrvatska, Valonija, Italija, Slovačka, Slovenija, Španjolska	Hrvatska, Valonija, Slovačka, Slovenija
	Ostala ograničenja	Flandrija, Mađarska, Irska, Norveška, Poljska	Flandrija, Mađarska, Irska, Latvija, Poljska

Element	Opis	Sustav u kojem se primjenjuje	
Nadležnost za odlučivanje o razrješenju (više akademsko / više administrativno osoblje)	Nema sektorskih propisa koji se odnose na otkaze (primjenjuju se opći propisi vezani uz otkaze)	Danska, Estonija, Finska, Latvija, Litva, Luksemburg, Švedska, Švicarska, UK	Danska, Estonija, Finska, Valonija, Latvija, Litva, Luksemburg, Poljska, Švedska, Švicarska, UK
	Otkaz je strogo reguliran zbog statusa javnih službenika za dio zaposlenih	Austrija, Brandenburg, Hessen, Irska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Portugal	Austrija, Brandenburg, Hessen, Irska, Sjeverna Rajna Vestfalija, Portugal, Španjolska
	Otkaz je strogo reguliran zbog statusa javnih službenika za sve zaposlene	Hrvatska, Francuska, Valonija, Mađarska, Island, Italija, Nizozemska, Norveška, Slovenija, Španjolska	Hrvatska, Francuska, Mađarska, Island, Italija, Nizozemska, Norveška, Slovenija,
	Otkazi su definirani posebnim propisima za znanost	Austrija, Hrvatska, Flandrija, Irska, Nizozemska, Poljska, Slovačka, Švicarska	Austrija, Flandrija, Irska, Nizozemska, Slovačka, Švicarska
	Sveučilišta mogu slobodno odlučiti o postupcima napredovanja	Austrija, Estonija, Finska, Flandrija, Island, Nizozemska, Poljska, Slovačka, Slovenija, Švedska, Švicarska, UK	Austrija, Estonija, Finska, Flandrija, Island, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Poljska, Slovačka, Švedska, Švicarska, UK
Nadležnost odlučivanja o napredovanju (više akademsko / više administrativno osoblje)	Zakon propisuje tko mora biti uključen u odbor za odabir	Norveška, Portugal, Španjolska	Hrvatska, Španjolska
	Napredovanja moguća samo ako postoji radno mjesto na višoj razini	Brandenburg, Hrvatska, Valonija, Latvija, Litva, Luksemburg, Portugal	Brandenburg, Valonija, Litva, Portugal,
	Ostala ograničenja	Danska, Francuska, Valonija, Hessen, Mađarska, Irska, Italija, Sjeverna Rajna Vestfalija	Danska, Francuska, Valonija, Hessen, Mađarska, Irska, Italija, Sjeverna Rajna Vestfalija, Slovenija

Izvor: EUA, obrada autora.

Države u kojima osoblje nema (ili manjina ima) status državnog službenika uglavnom su u sjevernoj Europi (Danska, Estonija, Finska, Litva, Latvija, Švedska i Velika Britanija). U Austriji status državnog službenika ima manje od 30 % sveučilišnog osoblja, a u Luksemburgu manje od 10 %. Većina švicarskih kantona i većina njemačkih saveznih država napušta model u kojem sveučilišni nastavnici imaju status javnih službenika. U Flandriji, Poljskoj, Srbiji i Slovačkoj status je usporediv s državnim službenicima, osobito u vezi zaštite od otkaza. Međutim, razlike između kategorija državnih službenika i onih koji to nisu u znanstvenim ustanovama nisu posve jasne, pa u sustavima gdje nema (ili više nema) zapošljavanja državnih službenika osoblje još uvijek može imati koristi od nekih specifičnosti vezanih prvenstveno uz zapošljavanje u javnom sektoru.

Postoje znatne razlike u postupcima zapošljavanja – od velikog stupnja samostalnosti do formaliziranih procedura koje zahtijevaju odobrenje vanjskog autoriteta. Ipak, većina sustava slijedi usporedive postupke: kriteriji se obično definiraju na razini fakulteta; imenuje se komisija za kandidata koja predlaže: ili jednog kandidata ili ljestvicu poretka najboljih kandidata. Odabrani kandidat imenuje se na razini fakulteta ili, alternativno, na sveučilišnoj razini. Odredbe o postupku zapošljavanja mogu biti propisane zakonom, kao i zahtjevi za objavljivanje otvorenih radnih mjesta, potrebnih kvalifikacija i sl. Hrvatska je u kategoriji država u kojima znanstvene ustanove ne mogu slobodno odlučivati o zapošljavanju.⁸ Primjerice, radi se o postupcima koji zahtijevaju da vanjsko tijelo (ministarstvo) odobri odabir kandidata, ili o ograničenjima koja postavljaju vanjska tijela na broj nekih vrsta radnih mjesta.⁹

Ograničenja zapošljavanja višega akademskog i administrativnog osoblja obično uključuju: potrebu za vanjskom potvrdom imenovanja, broj radnih mjesta koja se kontroliraju izvana, zapošljavanje provodi vanjski autoritet. Rjeđe postoji i niz drugih ograničenja, kao npr. godišnji plan zapošljavanja odobren od strane vanjskog autoriteta u Sloveniji.

Zapošljavanje nekih kategorija akademskih zvanja (npr. redovitih profesora) mora potvrditi vanjsko tijelo u Hrvatskoj, Mađarskoj i Poljskoj. Broj svih ili nekih vrsta radnih mjesta reguliran je u Hrvatskoj, Francuskoj i Italiji. Specifična pravila odnose se na zapošljavanje u Latviji, a tiču se znanja latvijskog. U Irskoj je u načelu moguće samostalno zapošljavanje starijeg akademskog osoblja, no tijekom ekonomske krize uvedena su ograničenja – moratorij na primanje na stalna radna mjesta i obveza smanjivanja broja zaposlenika.

Autonomija zapošljavanja administrativnog osoblja obično je veća. Ograničenja na ovu vrstu zapošljavanja postoje u deset sustava. Primjerice u Portugalu vanjsko ti-

⁸ Ostvaruje manje od 40% bodova. U toj su kategoriji osim Hrvatske Francuska, Mađarska i Poljska. Vidjeti Grafikon 1.

⁹ Uz Hrvatsku, ovakve se odredbe primjenjuju u Francuskoj. Vidjeti Tablicu 14.

jelo potvrđuje zapošljavanje. Broj radnih mjesta reguliran je u Hrvatskoj, Danskoj i Italiji. Zapošljavanje za knjižnice i centralnu administraciju u Francuskoj se provodi nacionalnim natjecajima.

Sveučilišta u Europi nisu potpuno slobodna u određivanju akademskih i administrativnih plaća. Pojednostavljeno, samo sveučilišta u Estoniji, Luksemburgu, Poljskoj, Švedskoj i Švicarskoj mogu odrediti obje (administrativne i akademske) kategorije plaća.¹⁰ Sveučilišta mogu odrediti akademske plaće u Latviji, a administrativne u Litvi i Velikoj Britaniji.

U više od polovice sustava plaće (ili njihove granice) postavlja vanjsko tijelo. To se odnosi na sustave gdje većina akademskog osoblja ima status javnih službenika. U Austriji oko 30 % osoblja ima status državnog službenika i njihove su plaće definirane izvana. U Litvi viši znanstveni djelatnici nemaju status državnog službenika, ali je raspon plaća definiran.

U Njemačkoj, u tri savezne republike, profesori imenovani nakon 2002. godine imaju zajamčenu minimalnu plaću, a oni zaposleni prije 2002. godine su državni službenici i definiran im je raspon plaća. Plaće ostalog osoblja definiraju se pregovorima. Plaće administrativnog osoblja rjeđe su regulirane od plaća akademskog osoblja.

Ostala ograničenja, npr. u Flandriji, odnose se na uvjete zapošljavanja koji su izvedeni iz uvjeta za državne službenike, iako sveučilišta samostalno odlučuju o plaći. U Mađarskoj tehnički nije propisan raspon plaća, ali postoje minimalne i maksimalne plaće u javnom sektoru. Osim toga, kancelar (nova pozicija na sveučilištu, imenuje ga izravno premijer) mora odobriti svaku odluku o plaći. U Norveškoj se plaće godišnje određuju između sindikata i države, bez uključivanja sveučilišta.

Konačno, u Latviji su ograničenja na plaće uvedena 2010. godine kao dio paketa mjera za izlazak iz krize. Administrativno osoblje ima status javnih službenika i na njih se primjenjuju ograničenja za javni sektor, uključujući definirane maksimalne plaće.

Vezano uz otpuštanje, pravila se kreću od općih kriterija (definiranih radnim pravom) do posebnih ograničenja vezanih uz status javnih službenika. Ako zaposlenici nemaju status javnih službenika, nema striktnih ograničenja. U državama u kojima se postupno prelazi sa sustava javnih službenika pravila su miješana. Primjerice, u Švedskoj se primjenjuju drukčija pravila za profesore zaposlene do 1993. godine, a u Poljskoj postoji posebna zaštita od otkaza. Hrvatska je u kategoriji država u kojoj je otpuštanje strogo regulirano (vidjeti Tablicu 14).

Vezano uz napredovanje, EUA kategorizira sustave prema mogućnosti unapređenja akademskog i administrativnog osoblja. Sveučilišta mogu slobodno unapređi-

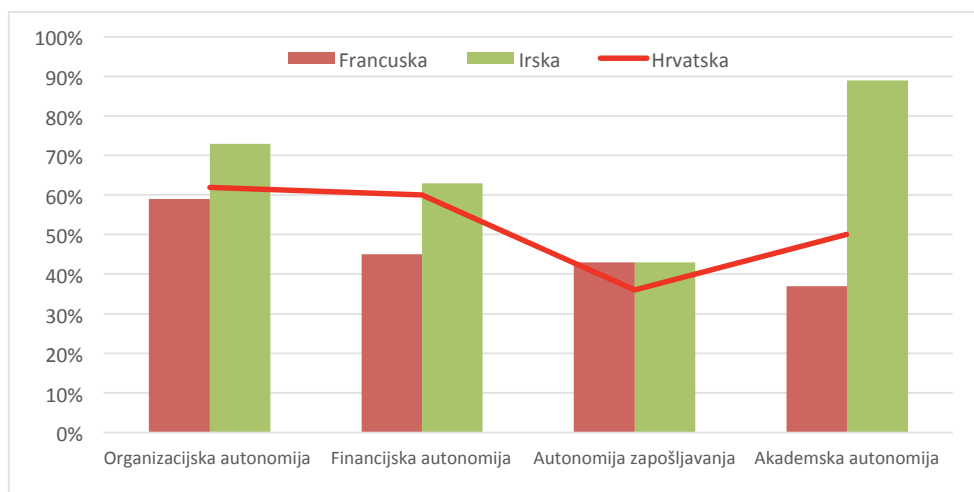
¹⁰ U Švicarskoj su definirane minimalne plaće za pojedine kategorije, no one se ne smatraju ograničenjima. Detaljnije u poglavlju o Švicarskoj.

vati starije akademsko osoblje u 12 sustava (Austrija, Belgija, Švicarska, Estonija, Finska, Island, Nizozemska, Poljska, Švedska, Slovenija, Slovačka, UK), a ne mogu u 16 (Belgija, Njemačka – BB, HE, NRV, Danska, Španjolska, Francuska, Hrvatska, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Norveška, Portugal). Za administrativno osoblje sustav je nešto liberalniji (iznimka je Slovenija) te sveučilišta mogu slobodno odlučivati o unapređenjima u 14 sustava (Austrija, Belgija, Švicarska, Estonija, Finska, Island, Nizozemska, Poljska, Švedska, Slovačka, UK, Luksemburg, Latvija, Norveška), a ne mogu u 14 (Belgija, Njemačka – BB, HE, NRV, Danska, Španjolska, Francuska, Hrvatska, Mađarska, Irska, Italija, Litva, Portugal).

Na području autonomije zapošljavanja najveći broj sustava visokog obrazovanja (10) nalazi se u grupi visoke autonomije (više od 80 % bodova). Estonija ima 100 % bodova, što znači da sveučilišta samostalno odlučuju o svim aspektima vezanim uz zapošljavanje – otpuštanje i postupci napredovanja te plaće. U sustavima s visokom autonomijom utjecaj ograničenja je, ako ona postoje, malen.

Važne promjene od 2010. godine u Poljskoj su ukidanje raspona i gornje granice plaća povećavajući autonomiju sveučilišta. U Luksemburgu se postupno ukidaju ograničenja vezana uz status državnog službenika i omogućavaju se plaće iznad propisanih raspona. U Švedskoj su ukinute detaljne odredbe o akademskim pozicijama 2010. godine, čime je povećana autonomija. Posebna značajka novog sustava jest mogućnost pojednostavljenog postupka zapošljavanja za priznate znanstvenike. U ovoj grupi zaposlenici nemaju status javnih službenika.

U drugoj (između 61 i 80 % bodova) i trećoj (od 41 do 60 % bodova) kategoriji je po devet sustava. U drugoj se kategoriji na akademsko i administrativno osoblje (ili barem dio) primjenjuju pravila za javne službenike. Među sustavima u trećoj kategoriji, autonomija se smanjila u Mađarskoj i Irskoj. Hrvatska je jedina zemlja u kategoriji ispod 40 % bodova, jer se primjenjuje kontrola koja ograničuje provedbu strateških politika zapošljavanja te ograničava odlučivanje o plaćama i napredovanje (EUA, 2018., op. cit.). Zemlje koje su neposredno rangirane ispred Hrvatske su Irska i Francuska. U Irskoj je autonomija zapošljavanja malena, ali je po organizacijskoj (rang 11/28) i akademskoj autonomiji (rang 3/28) znatno bolje rangirana od Hrvatske. Sustav u Francuskoj je, prema svim elementima (osim zapošljavanja), lošije rangiran od sustava u Hrvatskoj.

Grafikon 3: Usporedba sustava po autonomiji zapošljavanja – Hrvatska, Irska, Francuska

Izvor: EUA, 2018., obrada autora.

Autonomija alokacije prihoda

U većini europskih država sveučilišta i istraživačke institucije u znatnom se iznosu (oko 70%, a u pojedinim slučajevima i više od 90%) financiraju javnim sredstvima. To uključuje osnovne potpore, kompetitivna sredstva i sredstva za posebne namjene. Ukupni iznos koji se dodijeli sveučilištu namijenjen je pokrivanju različitih troškova: nastave, operativnih troškova i istraživanja.

Dva su osnovna modela potpora: proračun u ukupnom iznosu (engl. *block grant*) i proračun prema stavkama, te različite kombinacije tih modela. Npr. potpore mogu biti podijeljene u široke kategorije, kao što su nastava i istraživanje (Island), nastava, istraživanje i infrastruktura, što se primjenjivalo u Latviji. Promjenom zakona o proračunskim korisnicima u Latviji se 2011. – 2012. promijenio status sveučilišta i omogućio im slobodno raspolaganje sredstvima za različite namjene. U nekoliko je sustava (Francuska, Valonija, Mađarska, Litva, Portugal, Slovačka, Slovenija, Švedska) ukupni iznos podijeljen u kategorije s vrlo ograničenom ili bez mogućnosti prenamjene. Npr. definirani su iznosi za plaće i operativne troškove (Portugal), odnosno ulaganja i operativne troškove (Francuska).

U Irskoj, Austriji i Poljskoj primjenjuju se specifična ograničenja. U Irskoj je postotak osnovne potpore namijenjen za određene zadatke, kao što su omogućavanje pristupa studiju za ugrožene socioekonomske skupine. Institucije ne mogu koristiti taj novac za druge svrhe. U Poljskoj sveučilišta dobivaju osnovnu potporu za nastavu, a sredstva za istraživanja dodjeljuju se izravno fakultetima.

Kriteriji alokacije su različiti:

- dodjeljivanje u cjelovitom iznosu (engl. *lump-sum allocations*);
- određivanje na temelju formule (engl. *formula based appropriations*);
- određivanje na temelju utvrđenih ciljeva/rezultata (engl. *appropriations by target agreement* – navedeni model ima nekoliko inačica, npr. *funding agreement*, *performance agreement*, *management by objectives*).

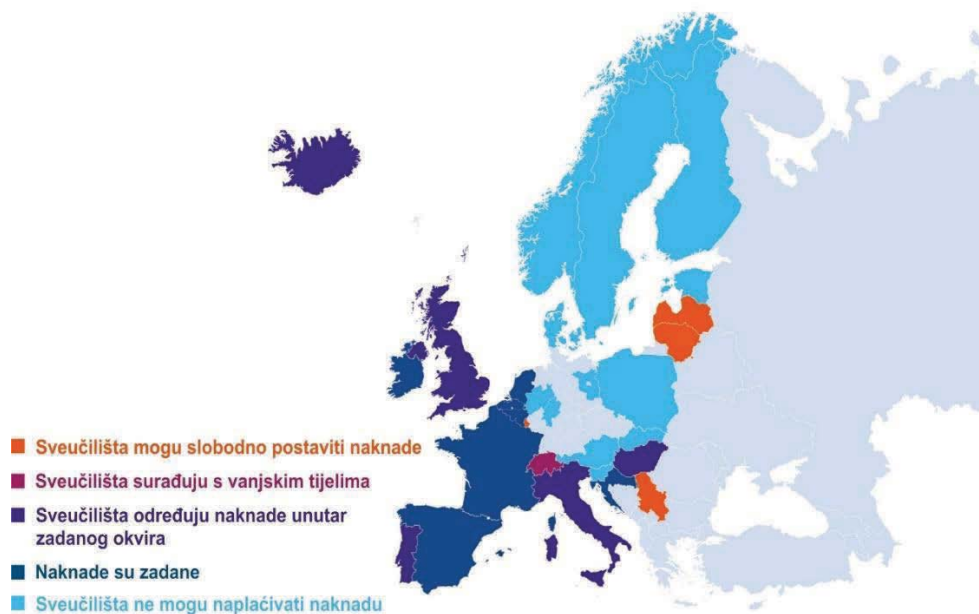
Obično se primjenjuje kombinacija tih kriterija.

Uz osnovne potpore, javno financiranje može uključivati i kompetitivna istraživačka ili sredstva za posebne namjene (npr. financiranje institucijskih reformi i modernizacije - za što je u Irskoj bio uspostavljen posebni fond iz kojeg su se sredstva dodjeljivala na kompetitivnoj osnovi). Dostupnost posebnih namjenskih sredstava koje osigurava država može utjecati na iznos osnovne alokacije, kad se ona dodjeljuje za pojedine kategorije troškova.

U skladu s ulogom države u osiguranju pristupa visokom obrazovanju svim građanima, vanjska tijela često reguliraju iznose koji se naplaćuju od studenata, definiranjem iznosa školarina i upisnih politika. Time država utječe na troškove, ali i prihode sveučilišta.

Broj studenata obično je u izravnoj vezi s prihodima sveučilišta – neovisno plaća li država po studentu (uz procjenu jediničnog troška, koji je često manji od stvarnih troškova, pa razliku nadoknađuju regionalna i/ili lokalna samouprava) ili se školarine prikupljaju od studenata. U nekim sustavima financijski doprinosi studenata predstavljaju znatan udio u prihodima. U tom smislu odlučivanje o broju studenata, mogućnost naplate školarine i određivanje njezine visine snažno utječu na prihode sveučilišta te predstavljaju važnu odrednicu financijske autonomije iako, prema EUA metodologiji, određivanje broja studenata predstavlja element akademske neovisnosti. Identificiraju se četiri kategorije odlučivanja o broju studenata:

- sveučilišta neovisno odlučuju o broju studenata;
- sveučilišta neovisno odlučuju o broju studenata koji plaćaju školarinu, a vanjska institucija određuje broj studenata koje financira država;
- broj studenta određuje se u pregovorima između sveučilišta i vanjske institucije;
- neograničeni upis.

Karta 1: Postavljanje naknada na BA razini za nacionalne i EU studente

Izvor: Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., Kupriyanova, V. (2017.)

Karta 2: Naknada – postavka na razini MA za nacionalne i EU studente

Izvor: Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., Kupriyanova, V. (2017.)

Kako je prikazano Kartama 1 i 2, u sjevernoj Europi sveučilišta uglavnom ne mogu definirati školarine za domaće/EU i ne-EU studente (redovite studente upisane prvi put koji ostvaruju 60 ECTS-a na godinu). Mogućnost sveučilišta u definiranju i naplati naknade izvanrednim studentima određena je drukčije. U podijeljenim sustavima sveučilišta mogu definirati naknade za studente koji se javno ne financiraju. Jedino u Luksemburgu sveučilišta autonomno odlučuju o broju upisanih studenata i definiranju školarine. U drugim sustavima sveučilišta koja odlučuju o broju upisanih studenata imaju ograničen utjecaj na školarinu (Italija, UK) ili je ne mogu određivati/naplaćivati (Irska, Švedska, Estonija).

U sustavima gdje sveučilišta nemaju mogućnost naplate školarine, osobito za domaće / EU studente (Tablica 9) nastava se financira javnim sredstvima, pa odlučivanje o broju studenata, broju nastavnika i njihovim razinama kompetencija i plaća utječe na raspodjelu prihoda. Kod financiranja na temelju formule, broj studenata obično je važan parametar. Ujedno, pri raspodjeli sredstava unutar sveučilišta broj studenata na pojedinom fakultetu koristi se za unutarnju raspodjelu sredstava. Ostali elementi interne raspodjele ne slijede formulu za dodjelu osnovne potpore, što za četiri sveučilišta (Ghent, Gröningen, Uppsala i Göttingen) ilustrira Tablica 15.

Tablica 15: Indikatori za unutarnju raspodjelu i formula za financiranje

	Ghent (BE-FL)		Gröningen (NL)		Uppsala (SE)		Göttingen (DE)	
	Formula za financiranje	Unutarnja alokacija	Formula za financiranje	Unutarnja alokacija	Formula za financiranje	Unutarnja alokacija	Formula za financiranje	Unutarnja alokacija
Studenti /ECTS	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Postignuti ECTS	☒				☒	☒	☒	
BA/MA stupnjevi	☒		☒	☒			☒	
Strani studenti		☒					☒	
Studenti koji odlaze na razmjenu		☒					☒	
Doktorati	☒	☒	☒	☒			☒	
Publikacije	☒	☒			☒	☒		☒

Izvor: Pruvot, Claeys-Kulik, Estermann (2015: 48).

Formule za dodjelu financiranja u unutarnju raspodjelu sredstava uključuju broj studenata. Primjer Göttingena pokazuje da država stavlja fokus na nastavnu djelatnost kroz formulu za financiranje, dok unutarnjom alokacijom sveučilište potiče istraživanja. Sveučilište Ghent svojim pravilima potiče mobilnost (izlaznu i ulaznu), iako to nije kriterij za dodjelu potpore. To pokazuju da sveučilišta prepoznaju različite potrebe na temelju kojih dodjeljuju financiranje.

U Hrvatskoj propisi detaljno određuju namjenu osnovne potpore. Takav pristup nije uobičajen. U većini sustava znanstvene i znanstveno-nastavne institucije (Brandenburg, Danska, Estonija, Finska, Flandrija, Hessen, Island, Italija, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Sjeverna Rajna-Vestfalija, Norveška, Španjolska, Švicarska, Velika Britanija) dobivaju blok potpore s kojima mogu slobodno raspolagati (vidjeti Tablicu 9). Uprave sveučilišta u tim sustavima raspodjeljuju sredstva u skladu s internim potrebama i pravilima.

Troškovi osoblja obično čine dvije trećine ukupnih rashoda sveučilišta, uz znatne razlike između institucija. Prema prvoj studiji o financiranju (EUA, 2008.) troškovi osoblja su od 44 do 73 % troškova (Estermann, Kanep i Smith, 2008: 35), a u Hrvatskoj su na razini 72 – 74 % (vidjeti poglavlje III. i Dodatak – financijski pokazatelji). Stoga mogućnost odlučivanja o organizacijskoj strukturi, zapošljavanju, napredovanju, plaćama i otpuštanju predstavlja značajan dio autonomije raspodjele sredstava.

Zakonodavni okvir i status zaposlenika određuju postupke i autonomiju zapošljavanja, definiranja plaće i drugih prava, otpuštanja i napredovanja. Radno pravo raznoliko je u europskim državama. Sveučilišni nastavnici i administrativno osoblje u nekim sustavima imaju status državnih/javnih službenika, a na druge se primjenjuju pravila za privatni sektor.

Vrlo grubo pojednostavljenje je razlikovanje sustava u kojima stalno akademsko osoblje većinom nema status javnih službenika i sustava u kojima većina akademskog osoblja ima taj status.

Zemlje u kojima manjina djelatnika ima status javnog službenika uglavnom se nalaze u sjevernoj Europi – u Danskoj, Estoniji, Finskoj, Litvi, Latviji, Švedskoj i Velikoj Britaniji. U Austriji je trenutačno manje od 30 % sveučilišnog osoblja s tim statusom, a u Luksemburgu manje od 10 %. Švicarska sveučilišta u većini kantona, i sveučilišta u Njemačkoj koja prati EUA, napustila su model javnih službenika.

U ostalim europskim sustavima na većinu akademskih pozicija (osobito starijih) primjenjuju se pravila za javne službenika. U Flandriji, Poljskoj i Slovačkoj status te dvije kategorije zaposlenika razlikuje se jedino po postupcima u vezi otkaza.

Znatne su razlike u postupcima zapošljavanja među pojedinim sustavima – od velikog stupnja samostalnosti, uglavnom na sveučilištima koja nemaju djelatnika u sustavu javnih službenika, do formaliziranih procedura koje zahtijevaju odobrenje vanjskog autoriteta koji karakterizira javnu/državnu upravu.

Broj akademskih radnih mjesta u ustanovama u sustavu znanosti i obrazovanja reguliran je u Hrvatskoj, Francuskoj i Italiji. Zapošljavanje nekih kategorija akademskog osoblja – obično onih sa stalnim radnim mjestima – mora potvrditi i vanjsko tijelo (resorno ministarstvo) u Hrvatskoj, Mađarskoj i Poljskoj.

U nekim zemljama vrijede i dodatni uvjeti za zapošljavanje višega akademskog osoblja. Primjerice, u Latviji takvi djelatnici moraju, uz stručna znanja i znanstvenu ekspertizu, zadovoljavati i određenu razinu stručnosti u latvijskom jeziku.

Sveučilišta obično imaju veću autonomiju u zapošljavanju administrativnog osoblja. U deset zemalja, među kojima je i Hrvatska, postoje ograničenja zapošljavanja administrativnog osoblja i zapošljavanje mora dodatno potvrditi vanjsko tijelo (ministarstvo). Broj radnih mjesta reguliran je pravilnicima o unutarnjem redu u Hrvatskoj, Danskoj i Italiji. U Francuskoj je zapošljavanje višega administrativnog osoblja potpuno centralizirano.

Radi povećanja atraktivnosti i sigurnosti posla, u nekim su sustavima uvedena tzv. *tenure track* radna mjesta, koja podrazumijevaju ugovore na određeno vrijeme koji omogućuju trajno radno mjesto na višoj razini nakon evaluacije. Takva radna mjesta postoje u Švedskoj, Italiji, Danskoj, Njemačkoj, Finskoj, Nizozemskoj i Belgiji, a od 2017. godine i u Austriji.

Dva su modela uspostave ovih radnih mjesta: jedan su potpuno nova asistentska mjesta (u Švedskoj i Finskoj), a u drugim je sustavima opcija dodana na postojeće asistentske položaje (u Italiji i Nizozemskoj). Kao rezultat, u mnogim zemljama postoje neujednačena radna mjesta, ovisno o vremenu zapošljavanja (Academic Positions, 2018.).

Podaci prikazani Tablicom 16 pokazuju da su sveučilišta u Hrvatskoj autonomna pri određivanju školarina, a u manjoj mjeri i broja upisanih. U ostalim elementima alokacije resursa autonomija je vrlo ograničena. Takvo rješenje nije uobičajeno u drugim sustavima.

Financijski i izvještaji o radu (u kojima se često navode glavni donatori i način na koji su sredstva upotrebljena) obično se objavljuju, no razina detalja je raznolika. Pravila financijskog izvještavanja ovise o sustavu i pravnom statusu institucije. Radi se o pravilima koja se odnose na javni sektor, trgovačka društva ili fundacije. Za praćenje unutarnje raspodjele znatan broj sustava primjenjuje metodu ukupnog troška za praćenje trošenja sredstava.

Ukratko, sveučilišta su većinom autonomna u alokaciji prihoda. Samostalno određuju unutrašnju raspodjelu osnovnih sredstava u skladu s potrebama, a država ne regulira namjenu tih niti ostalih prihoda. U nekim slučajevima država osigurava posebna sredstva za pojedine namjene.

Tablica 16: Elementi za procjenu financijske autonomije i odlučivanja o prihodima

	Vrsta javnog financiranja	Odlučivanje o akademskoj strukturi	Određivanje broja upisanih	Odlučivanje o školarinama						Plaće		Unapređivanje		Otpuštanje	
				Domaći/EU studenti			Studenti izvan EU-a			akademsko osoblje	admin. osoblje	akademsko osoblje	admin. osoblje	akademsko osoblje	admin. osoblje
				predipl.	dipl.	dr.	ne-EU BA	ne-EU mr.	ne-EU dr.						
Austrija	80	100	0	0	0	0	0	0	0	58	58	100	100	40	40
Belgija – Flandrija	100	100	0	0	0	0	100	100	100	42	42	100	100	60	60
Belgija – Valonija	60	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29	29	0	0
Danska	100	100	60	0	0	0	60	60	0	67	67	86	86	100	100
Estonija	100	100	100	0	0	0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Finska	100	100	60	0	0	0	60	60	0	67	67	100	100	100	100
Francuska	60	60	0	0	0	0	0	0	0	67	67	57	43	0	0
Hrvatska	20	0	60	0	0	100	100	100	100	0	0	57	71	0	0
Irska	60	80	100	0	100	100	100	100	100	33	33	27	71	20	20
Island	100	60	60	40	40	40	40	40	40	67	67	100	100	0	0
Italija	100	60	100	40	40	40	40	40	40	0	58	57	57	0	0
Latvija	100	100	60	100	100	100	100	100	100	100	83	57	100	100	100
Litva	60	100	60	100	100	100	100	100	100	75	100	57	57	100	100
Luksemburg	100	0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	57	100	100
Mađarska	0	100	60	40	40	40	100	100	80	50	50	71	71	0	0
Nizozemska	100	100	0	0	0	100	100	100	100	67	67	100	100	20	20
Norveška	100	100	80	0	0	0	0	0	0	58	67	71	100	0	0
Njemačka – Sjeverna Rajna-Vestfalija	60	100	60	0	0	0	0	0	0	67	67	71	71	20	20
Njemačka – Brandenburg	100	100	60	0	0	0	0	0	0	67	67	57	57	20	20
Njemačka – Hessen	100	100	60	0	0	0	0	0	0	67	67	71	71	20	20
Poljska	60	100	60	0	0	0	60	60	50	92	92	100	100	20	100
Portugal	60	100	60	40	100	100	100	100	100	58	58	43	71	60	60
Slovačka	60	0	60	0	0	0	0	100	100	100	17	17	100	20	20
Slovenija	60	0	60	0	0	60	60	60	60	0	0	100	71	0	0
Srbija	0	20	40	100	100	100	100	100	100	67	67	29	29	20	100
Španjolska	100	100	60	0	0	0	0	0	0	0	58	71	71	0	60
Švedska	60	100	100	0	0	0	100	100	0	100	100	100	100	80	100
Švicarska	100	100	0	60	60	60	60	60	60	100	100	100	100	80	80
UK	100	100	100	40	100	100	100	100	100	67	100	100	100	100	100

Izvor: Obrada autora na temelju podatka EUA.

Uvod

U ovom se poglavlju ocrtavaju obilježja sustava znanosti i visokog obrazovanja u odabranim državama. Najprije se na razini sustava prikazuje opći pravni i regulatorni okvir, te pravila koja definiraju raspolaganje sredstvima iz pojedinih izvora, osobito javnih i privatnih za kompetitivne projekte, školarine, prihode od prodaje, od stručnog rada za tržište, zakupnina i najamnina. Prikaz rezultata na razini institucija sintetizira empirijske nalaze.

Prikaz međunarodnih iskustava obuhvaća i pregled računovodstvenih alata kojima se prate prihodi i troškovi, osobito načina i učestalosti korištenja metode ukupnih troškova. Ova metoda omogućuje sustavan pristup analizi aktivnosti i troškova, učinkovitiju alokaciju resursa, poboljšanje načina donošenja odluka zbog boljeg razumijevanja načina razmišljanja investitora te bolje vrednovanje mogućnosti unutar sektora znanosti.

Austrija

Razina sustava

U Austriji djeluju 22 javna sveučilišta, a najbolje je rangirano Sveučilište u Beču, 161. prema Times Higher Education Ranking, te između 101. i 150. mjesta na Šangajskoj listi. Savezno ministarstvo znanosti i istraživanja (njem. *Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung – BMWF*) glavno je nadzorno tijelo te je zaduženo za strateško planiranje.

Reforme javnih sveučilišta započele su 1990-ih, a intenzivirale su se početkom 2000-ih godina. Zakon o akreditaciji sveučilišta (1999.) omogućio je akreditaciju privatnih sveučilišta. Zakon o sveučilištima (2002.) promijenio je odnos države i sveučilišta. Sveučilišta su postala samostalne pravne osobe koje mogu definirati unutarnja pravila, čime im se povećala neovisnost. Sveučilišta mogu osnivati pravne osobe (poduzeća) koje se mogu financirati izvan proračuna. Uvedeni su savjeti sveučilišta (njem. *Universitätsrat*) koji uključuju osobe iz javnog života i privatnog sektora. Skupština sveučilišta bira rektora. Na sveučilišta se odnose propisi koji se tiču korisnika proračuna, a djelomično i trgovačko pravo. Od 2008. godine sveučilišta u Austriji više ne mogu naplaćivati školarinu domaćim studentima (uključujući studente iz EU-a). Iznimka su studenti koji studiraju dulje nego što se očekuje. Školarine u tom slučaju određuje ministarstvo.

U ranim 2010-im godinama intenzivirale su se rasprave o raspoloživosti i trošenju javnih sredstva te jasnom odvajanju financiranja visokog obrazovanja od znanstvenoistraživačkog rada. Na temelju analize sustava predložene su izmjene Zakona o

sveučilištima iz 2002. godine. Neki od usvojenih amandmana nisu nikada stupili na snagu zbog političkih razloga.¹¹

Pravilnik o standardiziranim troškovima za sveučilišta i znanstvene institucije objavljen je 2017.¹² Definira primarne (npr. osoblje, najam ili amortizacija zgrada, upravljanje zgradama) i sekundarne elemente troškova (npr. usluge, upravljanje sveučilištem i biblioteke). Pokrenut je i projekt uvođenja monetarnih i nemonetarnih standarda, koje trebaju ispunjavati sva sveučilišta.¹³

Parlament je 2017. godine osigurao dodatni proračun od 1,3 mlrd. eura za sveučilišta u razdoblju od 2019. do 2021. godine što je omogućilo da novi propisi stupe na snagu 1. veljače 2018. godine¹⁴ i da započne primjena novog modela financiranja u programskom razdoblju 2019. – 2021. Model je definiran Nacionalnim planom razvoja javnih sveučilišta 2019.-2024.¹⁵ Nacionalni plan, osim toga, povezuje programsko financiranje s razvojem karijere. Predviđa se smanjivanje broja ugovora na određeno vrijeme i tzv. „inkluzivno vrednovanje“ pri napredovanju. Inkluzivno vrednovanje omogućuje valoriziranje faza razvoja karijere u poslovnom sektoru ili nevladinim organizacijama, a ne samo nastavu i istraživanje, definiranje opisa radnih mjesta, osobito izvršnih, uključujući različite uloge (istraživanje, nastava, razvoj sveučilišta, društvena odgovornost).

Sveučilišta mogu samostalno određivati alokaciju sredstava dodijeljenih programskim ugovorima poštujući osnovne kategorije: nastava, istraživanja te infrastruktura i strateški razvoj. Kriterij za dodjelu sredstava za nastavu je broj studenata koji aktivno polažu ispite (određeni broj ECTS-a). Kriterij za dodjelu sredstava za istraživanje je broj znanstvenog ili umjetničkog osoblja. Dodatni pokazatelji konkurentnosti uključuju broj diplomiranih studenata, brzinu dovršetka studija itd.

Način na koji zaposlenici mogu sudjelovati u samostalnim aktivnostima izvan sveučilišta definira kolektivni ugovor. Svaka aktivnost mora se prijaviti (članstvo u odborima, komisijama i drugo) te izbjegavati one koje bi mogle predstavljati sukob interesa. Kolektivni ugovor definira visinu plaće svake kategorije zaposlenika i njihovo povećanje ovisno o radnom iskustvu i godišnjoj ocjeni. Početna bruto mjesečna plaća za grupu poslova A1 (sveučilišni profesori) iznosi 4891 eura. Iznos raste s iskustvom i ovisi o godišnjoj ocjeni. Nakon šest godina plaća raste na 5373 eura, nakon 12 godina na 5855 eura, nakon 18 godina na 6336 eura te nakon 24 godine na 6818 eura.¹⁶ Liječnici i veterinari dobivaju posebne naknade (zbog uvjeta rada i radnog vremena – za dežurstva i izloženost infekcijama, nečistoći i sl.).

¹¹ Detaljnije vidjeti na https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-1_en

¹² <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009831>

¹³ Više o tome: BMBWM (2018.) www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVI/III/III_00091/imfname_679017.pdf

¹⁴ Savezno službeno glasilo BGBl br. 8/2018, dostupno na: www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/i/2018/8/20180404

¹⁵ Dostupan na njemačkom i engleskom: https://bmbwf.gv.at/fileadmin/user_upload/Publikationen/2018/2017-10-30_GUEP_2019-2024-EN_Version_2018-08-06.pdf

¹⁶ Odlomak 48 kolektivnog ugovora, više na: https://personalwesen.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/_d_personalwesen/Fuer_MitarbeiterInnen/Dokumente/Kollektivvertrag_2017.pdf

Razina institucije

Sveučilište u Beču 2017. godine raspolagalo je proračunom od 574 mil. eura, od čega je 456 mil. eura opći proračun. Od školarina, koje plaćaju samo studenti izvan EU-a, a iznos za sve razine studija određuje ministarstvo, prikupljeno je 14 mil. eura, a 104 mil. iz drugih izvora. Sveučilište je osnivač i ima udjele u nekoliko društava s ograničenom odgovornošću (100 % vlasnik Inovacijskog centra Sveučilišta u Beču – Innovationszentrum Universität Wien GmbH; 75 % vlasnik Centra karijera – UNIPORT Karriereservice Universität Wien GmbH; 60 % vlasnik laboratorija Max F. Perutz Laboratories Support GmbH; 33 % vlasnik vodnog klastera WasserCluster Lunz Biologische Station GmbH).

Tijekom 2017. godine počele su se primjenjivati odredbe Zakona o sveučilištima koje omogućuju napredovanje temeljem postignuća (tzv. *tenure track Stellen*) i porastao je broj profesora kroz tzv. strukturno financiranje (Universität Wien, 2018.). Od profesora se očekuje doprinos financiranju Sveučilišta kroz projekte treće strane, o čemu se vodi računa pri zapošljavanju i u godišnjim razgovorima. Broj i vrsta projekata elementi su vrednovanja kvalitete i dosezanja ciljeva, te omogućuju zapošljavanje suradnika. Ostvarenje zadataka i ciljeva prati se (za svakog zaposlenika) godišnjim razgovorima uvedenima 2007. godine. Popratne mjere i vodiči za godišnji razgovor dostupni su svim zaposlenicima Sveučilišta na njemačkom i engleskom (Universität Wien, 2018: 98-99).

Stjecanje dodatnih prihoda nema utjecaj na osnovno financiranje, zaposlenici ne primaju dodatne prihode osim plaće. Ne postoje ograničenja za rad na projektima izvan radnog vremena, a institucijama je dopušteno zaposliti dodatno osoblje za rad na projektima. Zakonske izmjene dovele su do razlika u pojedinim radnim mjestima, pri čemu su neka *tenure track*, a neka nisu. Internim pravilima Sveučilište u Beču izjednačuje *tenure track* i ostala radna mjesta, što se uzima u obzir pri napredovanju.¹⁷

Troškovi zaposlenih na Medicinskom sveučilištu u Innsbrucku isplaćuju se kroz bruto plaću i dodatne naknade. Plaća se određuje ovisno o tome utječe li na nju samo zakonski propisana plaća ili i dodatne naknade za klinički rad ili istraživanje i sudjelovanje u nastavi na sveučilištu. Druge mogućnosti za naknade zaposlenima u sustavu se ne koriste.

Trošak zaposlenih računa se prema stvarnom radnom vremenu, a temelj za obračun su vremenici. Svi zaposleni koji rade na pojedinim projektima predaju svoje vremenike, a cijena po satu određuje se dijeljenjem ukupnih troškova projekta prema broju produktivnih radnih sati. Alternativno, ako vremenici nisu dostupni, računa se kako je godišnji fond 1680 sati do 2014. godine, odnosno 1720 sati od 2015. godine.

¹⁷ Radna mjesta prema Zakonu o sveučilištima, odjeljak 99, paragraf 4 i odjeljak 98. Više o tome vidjeti Universität Wien, 2018b: 59-60.

Na Sveučilištu primijenjenih znanosti (UAS) dnevne se stope računaju prema godišnjem fondu od 1790 sati, kako je prihvaćeno od strane Austrijske agencije za promicanje istraživanja (FFG). Izjave i dokument koji opravdavaju trošak osoblja su ugovor o radu, vremenici, platne liste te podatci o obračunu po satu.

Drugi izravni troškovi odnose se na amortizaciju opreme, infrastrukturu te ostale direktne troškove. Indirektni troškovi se, prema FFG-ovim smjernicama, računaju kao 25 % ukupnih izravnih troškova, iz kojih se isključuju doprinosi trećih strana.

Austrijski institut za međunarodne poslove (engl. *Austrian Institute for International Affairs*), osim financiranja od strane vlade, financira se i radom na projektima. Oko 30 % prihoda ima zahvaljujući radu na znanstvenoistraživačkim projektima (npr. Obzor 2020), dok 5 % prihoda obuhvaća stručne i konzultantske projekte.

U skladu sa Zakonom o sveučilištu, sveučilišta su dužna izvještavati o prihodima treće strane, no taj prihod ne može dovesti do smanjivanja javnog financiranja (čl. 12 st. 10 Zakona)¹⁸. Podatci o dodatnim prihodima od tržišnih projekata nisu javno dostupni.

Dodatno osoblje, odnosno mlađi istraživači, zapošljavaju se nakon odobrenja projekta i odgovorni su za provedbu istraživačkih zadataka. Plaćaju se iz općeg proračuna dodijeljenog za projekte u obliku honorara. Djelatnici ne smatraju Austrijski institut za međunarodne poslove dovoljno autonomnim od države u pogledu postizanja i izdvajanja dodatnih prihoda i izvješćivanja o njima, a takva je situacija i u drugim istraživačkim institucijama u zemlji.

Estonija

Razina sustava

Pravni okvir sustava istraživanja i inovacija u Estoniji je Zakon o organizaciji istraživanja i razvoja¹⁹. Zakon definira pravni status istraživačkih institucija, izvore financiranja, autonomiju, istraživačka radna mjesta i sl. Zakon o sveučilištima definira rad sveučilišta, tj. njihove obrazovne aktivnosti.

Istraživačke politike razvija i ocjenjuje Ministarstvo obrazovanja i istraživanja. Glavni izvori financiranja istraživanja su osnovno financiranje, financiranje istraživanja, razvojno financiranje, potpore centrima izvrsnosti, nacionalni istraživački i razvojni programi te sredstva za nadoknadu troškova održavanja istraživačke infrastrukture (Zakon o organizaciji istraživanja i razvoja, op.cit. Poglavlje 4). Istraživački sustav čini šest javnih sveučilišta (najveća su Sveučilište Tartu i Tallinsko tehnološko sve-

¹⁸ Tekst Zakona o sveučilištu (na engleskom): www.uibk.ac.at/index/finanzabteilung/ug2002_englisch.pdf

¹⁹ www.riigiteataja.ee/en/compare_original/511112013011

učilište), jedno privatno sveučilište, četiri privatne razvojno-istraživačke institucije te 11 javnih istraživačkih organizacija. Estonski istraživački sustav uvelike se oslanja na kompetitivna sredstva, koja čine oko 70 % financiranja. Sredstva iz strukturnih fondova EU-a, kojima upravlja ministarstvo 2016. godine su činila 46 % proračuna Ministarstva obrazovanja i istraživanja za istraživanje (Tallinn University of Technology, 2017: 46). Ta se sredstva smatraju nacionalnim izvorima financiranja.

Udio osnovnog financiranja u ukupnom proračunu sveučilišta znatno se povećao 2016. i 2017. godine. Sredstva za osnovno financiranje istraživanja u državnom proračunu Estonije povećana su s 9,3 mil. eura (2015.) na 13,9 mil. eura (2016.) i 17,9 mil. eura (2017.), čime se promijenio odnos kompetitivnog i osnovnog financiranja na 70:30 (Kattel, Stamenov, 2018.). Uveden je tzv. ASTRA program koji potiče konsolidaciju istraživačkih institucija i sveučilišta: podržava i ostvarivanje strateških ciljeva i investicija u infrastrukturu s proračunom od oko 120 mil. eura.²⁰

Školarine su ukinute za redovite programe koji se izvode na estonskom sveučilištu 2013. godine. Školarina se može naplatiti studentima koji ne prikupe dovoljno ECTS bodova, kako bi se djelomično nadoknadili troškovi studija. Maksimalni iznos školarine postavlja ministarstvo, a sveučilište može naplatiti manje od toga (ili odlučiti da ne naplaćuje školarinu). Sveučilišta mogu odlučiti o broju studenata koje upisuju, osim za određena područja za koja ministarstvo definira minimalan broj studenata (npr. medicina). Taj se broj definira ugovorom o učinku između sveučilišta i vlade.

Karijere u istraživanju i razvoju u Estoniji nisu popularne. Doktorski studenti mjesečno dobivaju stipendiju od 442 eura, što je na razini polovine prosječne neto plaće. Konkurencija za istraživačka radna mjesta uglavnom je malena, a plaće su na razini 1,5 prosječne plaće.

Usprkos nekompetitivnim plaćama i relativno slaboj prepoznatljivosti estonskih istraživačkih institucija u europskom kontekstu, Estonija uspijeva povećati broj stranih istraživača, koji je narastao s 58 u 2004. godini na 292 u 2013. godini (Statistics Estonia, 2017.).

Razina institucije

Poseban zakon regulira Tehnološko sveučilište u Tallinnu (Tallinn University of Technology Act²¹) koje od 2018. godine koristi novo skraćeno ime TalTech.²² Zakon definira autonomiju Sveučilišta, specifičnosti u odnosu na ostala javna sveučilišta, tijela sveučilišta (Odbor guvernera, Vijeće i Rektor), imovinu i financiranje.

²⁰ www.hm.ee/sites/default/files/programmes_for_research_and_development.pdf

²¹ www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/529092014001/consolide

²² www.ttu.ee/university/facts-from-our-history/history-2/

Za financijska je pitanja ključno tijelo Odbor guvernera od 11 članova. Pet članova bira Vijeće, jednoga člana bira Estonska akademija znanosti (taj član ne smije biti zaposlenik Tehnološkog sveučilišta u Tallinnu), a pet članova bira ministarstvo. Odbor donosi statut, plan razvoja, financijski plan i proračun Sveučilišta (na prijedlog Vijeća), odobrava izvještaje o izvršenju proračuna i provedbi programskih ugovora.

Nastavne aktivnosti Sveučilišta financiraju se iz državnog proračuna, a drugi izvori financiranja odnose se na financiranje istraživanja, te aktivnosti (ugovore) s poslovnim sektorom.

Osnovno financiranje čini 22 % godišnjeg proračuna Tehnološkog sveučilišta, te se zadržalo na toj razini u razdoblju 2014 – 2016., usprkos povećanju osnovnog financiranja iz proračuna na razini države. Ugovori s poslovnim sektorom bili su 6 mil. eura 2016. godine, od čega 25 % sa stranim kompanijama. Deset najvećih partnera čini 31 % ukupne vrijednosti ugovora s poslovnim sektorom. Institucijska kompetitivna sredstva čine oko 19 % proračuna (29 mil. eura u 2016. godini), a individualni istraživački projekti bili su na razini od oko 9 mil. eura.²³

Statutom usvojenim 2016, koji se primjenjuje od 2017. godine, uveden je model profesionalnog razvoja osoblja (*tenure track*) koji kombinira istraživačka i predavačka radna mjesta i promijenjena je politika plaća. Do tada su visine plaća i broj radnih mjesta uvelike varirali, ovisno o projektnim sredstvima Estonskog istraživačkog vijeća. Uvođenje *tenure track* sustava omogućila je raspodjela sredstava Sveučilišta za plaće, čime se povećava sigurnost posla i njegova atraktivnost.²⁴ Od 1. siječnja 2017. plaća je fiksna. Za stalna radna mjesta plaće se isplaćuju iz sredstava Sveučilišta (a ne projekta). Godine 2017. otvoreno je 67 mjesta (s *tenure track* opcijom) i zaposleno prvih 27 profesora s takvim ugovorima. To je povećalo atraktivnost radnih mjesta – za svako se prijavilo prosječno 12,6 kandidata, a prije uvođenja sustava prosjek je bio 1,96 (Kattel, Stamenov, 2018.; TTU, 2017.)²⁵.

O visini plaće pregovara se jednom godišnje, u skladu s kolektivnim ugovorom između sindikata i uprave Sveučilišta. Ključni indikator provedbe kolektivnog ugovora je prosječna plaća akademskog osoblja. Cilj je da prosječna plaća akademskog osoblja raste dvostruko brže od prosječne plaće na razini države kako bi se postigla pravedna unutarnja (unutar Sveučilišta) i vanjska (kompetitivna na tržištu rada) politika plaća (TTU, 2017.). U prethodnom je razdoblju plaća rasla oko 9 % godišnje, te je prosječna plaća akademskog osoblja na TTU najviša među sveučilištima u Estoniji. Strateškim planom Sveučilišta do 2020. godine predviđeno je i unapređenje vještina osoblja te povećanje broja stalnih radnih mjesta.²⁶ Provedba bi trebala smanjiti fluk-

²³ Noviji podatci prikazuju tri grupe izvora financiranja: prihod od akademskih aktivnosti, prihod od istraživanja i razvoja, ostali prihodi: www.ttu.ee/public/e/en/University/Figures-and-reports/Facts_Figures_2018_eng.pdf

²⁴ www.etag.ee/en/research-funding/personal-research-funding/

²⁵ Godišnji izvještaj: www.ttu.ee/public/e/en/University/Figures-and-reports/aastaraamat/TTU_Annual-Report-Eng-2016.pdf; www.riigiteataja.ee/en/eli/529092014001/consolide

²⁶ www.ttu.ee/public/e/en/University/Strategic_Plan_of_Tallinn_University_of_Technology_2020.pdf

tuacije zaposlenika (17 % u 2016. godini), koja je posljedica projektnog financiranja (TTU, 2017.).²⁷

Sredstva za plaće i napredovanja osiguravaju se kroz sredstva za nastavu (prvenstveno iz proračuna) i sredstva za istraživanje. Dio sredstava i dalje se osigurava iz kompetitivnih sredstava Estonskog istraživačkog vijeća. Istraživanja se financiraju iz nacionalnih i stranih izvora, te kroz usluge za poslovni sektor. Nacionalna sredstva čine osnovno financiranje, postdoktorske istraživačke donacije, financiranje individualnih istraživanja i institucijsko financiranje.²⁸ Sveučilište je definiralo interna pravila dodjele osnovnog financiranja na sastavnice.²⁹ Institucionalno kompetitivno financiranje dodjeljuje Ministarstvo obrazovanja i istraživanja.

Strani izvori uključuju projekte financirane iz EU-a (Obzor 2020, sredstva Europskog istraživačkog vijeća – ERC, ERA Chairs, COST akcije, BONUS³⁰, Mobilitas – program za mobilnost, INTERREG), te ostale izvore, npr. Nordplus (program koji omogućuje suradnju baltičkih i nordijskih zemalja), DoRa (program internacionalizacije doktorskih studija). Usluge za poslovni sektor su ciljana istraživanja za kompanije, a Sveučilište je osnivač i vlasnik nekoliko društava.³¹

Finska

Razina sustava

Do reforme 2010. godine sveučilišta u Finskoj bila su dio vlade i nisu bila financijski neovisna. Od reforme su financijski neovisna, a uprava i rektor odgovorni su za financijsku stabilnost. Reforma je dovela do otpuštanja, a moguće je i da (teoretski) sveučilište ode u stečaj. Kao pravni oblik, od 15 javnih sveučilišta 13 čine trgovačka društva, a dva su zaklade (više na: Vipunen.fi).³²

Ministarstvo obrazovanja daje godišnje potpore, a sveučilišta izvještavaju o načinu njihova trošenja. Primjenjuju se opći računovodstveni propisi (kao za trgovačka društva).

²⁷ Vidjeti Godišnji izvještaj: www.ttu.ee/public/e/en/University/Figures-and-reports/aastaraamat/TTU_Annual-Report-Eng-2016.pdf

²⁸ www.ttu.ee/research/financing-3/

²⁹ www.ttu.ee/public/t/teadus/Baseline_Funding.pdf

³⁰ www.bonusportal.org/

³¹ www.ttu.ee/innovation/services-3/contracted/

³² Radi se o sljedećim sveučilištima: Sveučilište Aalto, Sveučilište Helsinki, Sveučilište istočne Finske, Sveučilište Jyväskylä, Sveučilište Laponije, Lapparenta tehnološko sveučilište, Sveučilište Oulu, Hanken ekonomska škola, Umjetničko sveučilište Helsinki, Tampere tehnološko sveučilište, Sveučilište Tampere, Sveučilište Turku i Nacionalno obrambeno sveučilište. U 2019. godini je najavljeno spajanje Tampere tehnološkog sveučilišta i Sveučilišta Tampere. Zaklade su Sveučilište Aalto i Sveučilište Tampere.

Sveučilišta samostalno razvijaju dugoročne strategije financiranja, u kojima važnu ulogu ima ulaganje u financijsku imovinu i nekretnine. Reformom 2010. godine je vlada je dodijelila sveučilištima nekretnine kojima se mogu koristiti. Vlada je ostala manjinski dioničar u društvima za upravljanje tim nekretninama. Neka su sveučilišta otkupila manjinski udio od vlade i te se nekretnine navode u bilancama sveučilišta. Druga su osnovala društva s ograničenom odgovornošću (koja su dio grupe društva sveučilišta) za upravljanje nekretninama.

Korporacije osiguravaju kompetitivno financiranje, a sveučilišta smiju poduzimati poslovne i investicijske pothvate (Vasikainen, 2018.). Zbog različitih struktura troškova (npr. onih povezanih s imovinom), Ministarstvo obrazovanja i kulture pri sklapanju ugovora o učinku uzima u obzir strukturu troškova i strateške ciljeve svake institucije (više o tome na <https://minedu.fi>).

Ukupni su prihodi javnih finskih sveučilišta bili 2,8 mlrd. eura u 2017. godini, od čega je 2/3 osnovno financiranje iz središnjeg proračuna (Niemi, 2018.). Osnovno financiranje može se koristiti za bilo koju svrhu (npr. plaće, investicije, istraživanja, oprema). Sva sveučilišta ne moraju primjenjivati isti sustav plaća, ali su od 2016. godine obvezna primjenjivati metodu ukupnog troška za praćenje poslovanja. Definirani su i propisani svi elementi rashoda, uključujući prihvatljive i neprihvatljive troškove, načela dodjele i revizija, koji se primjenjuju jednako na svim sveučilištima. Metoda ukupnog troška koristi se za obračun rada na svim projektima koji nemaju javno financiranje, te je omogućila znatno podizanje razine svijesti o raspodjeli troškova u projektu.

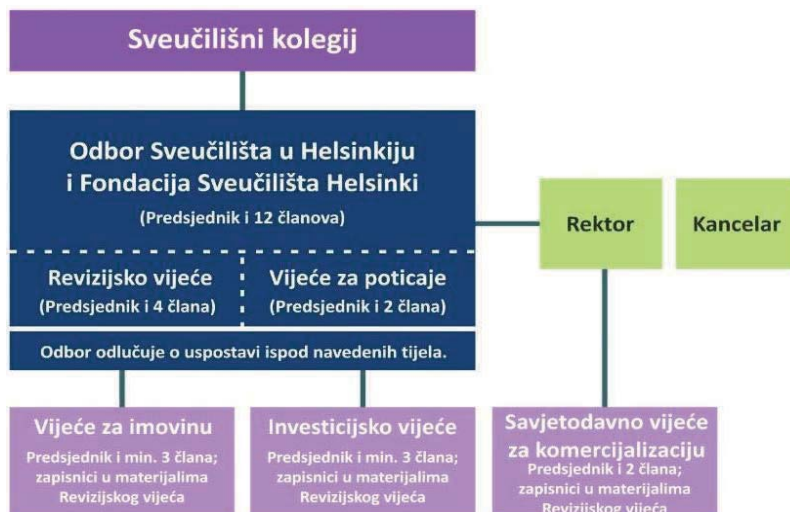
Razina institucija

Sveučilište Aalto nije tipična institucija, budući da je jedno od dva sveučilišta čiji je pravni oblik zaklada, a ne trgovačko društvo. Mjesečni troškovi zaposlenih uključuju izravne troškove plaća i neizravne troškove. Izravni trošak plaća izračunava se mjesečno temeljem stvarnih sati rada na projektu. Te se informacije preuzimaju iz elektroničkog sustava snimanja vremena Halli i stvarne mjesečne plaće (informacije preuzete iz kadrovskih evidencija). Bolovanje, praznici i vrijeme provedeno na drugim zadacima isključeni su iz plaćanja. Neizravni troškovi zaposlenika računaju se kao postotak temeljem prethodne financijske godine, a obuhvaćaju zakonske troškove poslodavca, poput naknade za godišnji odmor, troškove za mirovinu i troškove socijalnog osiguranja, osiguranje od nezaposlenosti, dnevnice i zdravstvenu zaštitu.

Zaposlenici na sveučilištima, uz rad na istraživanjima i nastavi u okviru javnog financiranja, imaju mogućnost i dodatnog rada na projektima. Sustav Halli koristi se za bilježenje radnog vremena na pojedinom projektu. Svi zaposlenici uključeni u dodatne projekte koji se ne financiraju iz proračuna prijavljuju stvarni rad na projektu na mjesečnoj razini. Nastavno osoblje koje ne radi na projektima prijavljuje rad na godišnjoj razini.

Sveučilište u Helsinkiju je po svjetskim ljestvicama poretka³³ među prvih 100, tj. među 0,5 % najboljih svjetskih sveučilišta, te najbolje u Finskoj. Sveučilište 2007. godine uvodi sustav praćenja rada Sole™. Sole™ je integriran s bazom podataka i jedan je od glavnih sustava koji pružaju cjelovite informacije o troškovima. Radno vrijeme dijeli se na predavanja, istraživanja, društvenu interakciju i administrativne poslove. Zaposlenici koji rade na dodatnim istraživačkim projektima bilježe svoje vrijeme svakodnevno, dok je radno vrijeme ostalih zaposlenika uglavnom raspoređeno na temelju radnih planova. Ako postoje velike promjene u omjerima nastave i istraživanja, planovi se mogu revidirati tijekom godine. Znanstvenici i nastavnici imaju godišnji fond od 1600 sati prema kolektivnom ugovoru. U sustavu nema mogućnosti dodataka na plaće, autorskih honorara i sl. za dodatni rad na projektima. U strukturi financiranja je oko 45 % sredstava osnovno financiranje (engl. *block grant*), a 55 % čine kompetitivna sredstva. U 2017. godini Ministarstvo obrazovanja i kulture pridonijelo je za 56 % proračuna, ministarstvo financija 1 %, vlastiti prihod iznosio je 6 %, a vanjsko financiranje 37 % od ukupnih 704 mil. eura. Vanjsko financiranje (258 mil. eura) sastojalo se od kompetitivnih sredstava za istraživanja (75 % iznosa, odnosno 194 mil. eura), a ostalo čine: gradovi (4 %), zaklade (10 %), trgovačka društva (10 %), druga ministarstva (7 %) te EU (9 %). Za odlučivanje o trošenju sredstava zadužena je struktura prikazana grafikonom u nastavku.

Grafikon 4: Struktura odlučivanja, Sveučilište Helsinki

Izvor: University Helsinki (2019). Financial decision making. [<https://www.helsinki.fi/en/university/university-finance/financial-decision-making>]

³³ Ljestvice poretka: Shanghai, QS, THE, Taiwan i US News. Više na: www.helsinki.fi/en/university/success-in-university-rankings#section-65582

Financijske smjernice temelje se na propisima i internim uputama, koje uključuju pravila za upravljanje nabavom, investicijama, istraživanjem; politike vezane uz upravljanje i administraciju. Politike vezane uz vlasništvo, financiranje i investicije su povjerljive (više o tome: University of Helsinki, 2019.).

Vijeće za poticaje (koje je jedno od tijela za odlučivanje o financijama, Grafikon 4) odlučuje o plaćama, nagradama i kriterijima evaluacije za kancelara, rektora, vice-rektora i direktora administracije. Godišnji izvještaji s financijskim izvještajem, koji donosi izvore sredstava i način trošenja, dostupni su na internetskoj stranici (University of Helsinki, 2019a.).

Na nižim se razinama plaće određuju u skladu sa zahtjevima radnog mjesta i osobnim postignućima. Izvanredni profesor zarađuje od 3340 do 5634 eura mjesečno, a profesor od 4656 do 8682 eura mjesečno, uz poreze 25-32 %.

Irska

Razina sustava

U Irskoj se primjenjuje jedinstveni model financiranja (engl. *Recurrent Grant Allocation Model – RGAM*) za osnovno financiranje. Svaka je institucija autonomna u unutarnjoj alokaciji sredstava, a osnovno financiranje trebalo bi biti dovoljno za osnovne nastavne i istraživačke aktivnosti. RGAM ograničuje fluktuacije financiranja na ± 2 % godišnje. Nakon uvođenja, tijekom trogodišnjega prijelaznog razdoblja (2006. – 2009.), model je prilagođen prvenstveno vezano uz kategorije studenata koje se mogu uključiti u formulu za financiranje. Formulu može promijeniti Agencija za visoko obrazovanje (engl. *Higher Education Authority*) (Irish University Association, n.p.).

Smjernice Udruge irskih sveučilišta o visini plaća istraživačkog osoblja za svaku akademsku godinu nisu obvezujuće. Primjenjuju ih nacionalne agencije koje financiraju istraživanja u svojim programima, a sveučilišta mogu drukčije odrediti plaće (Irish University Association, 2018.).

Do sada su objavljene smjernice do akademske godine 2020./2021. (preporuka za primjenu od 1. listopada 2020.). Predviđeni raspon za 2019./2020. godinu je od 22.109 eura godišnje (Bruto 1) tj. 28.939 eura (uključujući doprinose na plaću) za asistente u najnižem rangu do 70.200 eura godišnje, odnosno 91.850 eura (uključujući doprinose na plaću) za trajna zvanja. Četiri su osnovne razine plaća, od čega tri na postdoktorskoj razini. Unutar svake razine mogu postojati razlike u plaćama.

Irska sveučilišta razvila su 2006. godine računovodstvenu praksu punoga ekonomskog troška (engl. *Full Economic Cost model – FEC*) kao jednu od mogućnosti primjene metode ukupnih troškova. Proces je pokrenula vlada putem Državne agencije

za financiranje visokog obrazovanja (engl. *Higher Education Authority – HEA*). Ova Agencija osnovala je Fond za inovacije, za podršku reformama i poticanje inovacija u irskom sustavu visokog obrazovanja. Proračun Fonda od oko 2 mil. eura bio je namijenjen primjeni FEC metode koja se koristi na sedam irskih sveučilišta. Troškovi se kategoriziraju kao predavanja, istraživanje i ostale djelatnosti.

Razina institucije

Trinity College Dublin u 2018. fiskalnoj godini imao je prihod 379,2 mil. eura: 48,7 mil. donacije države, 149 mil. akademske naknade i školarine, 149 mil. istraživački ugovori i donacije, ostali prihodi 59,8 mil. eura. Usporediva struktura prihoda je i u prethodnim godinama (2015. – 2017.) (Trinity College, 2019.). Oko 24 mil. eura sredstva su programa Obzor 2020. Financijske politike, priručnici, pravila nagrađivanja i ostala pitanja vezana uz financijsko upravljanje usvajaju se i redovito ažuriraju, no nisu javna.³⁴

Troškovi zaposlenih na Trinity College Dublin uključuju plaće, porezna davanja, zdravstveno osiguranje te izdvajanja za mirovinu. Bilježe se samo stvarni troškovi tijekom rada na pojedinim projektima. Vremenici se ne koriste.

Trinity College primjenjuje načela plaća u javnom sektoru i preporuke. Neke plaće premašuju predviđene okvire. Ugovorene plaće veće od preporučenih uglavnom su rezultat mjera za zadržavanje osoblja i College o takvim ugovorima obavještava ministarstvo (Trinity College, 2019, op. cit.).

Italija

Razina sustava

Od početka krize 2008. godine financiranje znanosti i istraživanja znatno se smanjilo. Broj istraživača i sveučilišnih profesora u razdoblju između 2009. i 2015. godine smanjen je za 17 %, odnosno 10.000 od ukupno oko 60.000 u 2009. godini. Nakon nekoliko godina odgađanja 2017. godine pokrenuti su novi programi financiranja: individualni, i za istraživačke skupine.

Osnovno financiranje (kroz temeljni fond za visoko obrazovanje) povećano je 2017. godine na 7 mlrd. eura, što je i dalje ispod razine iz 2008. godine (7,5 mlrd. eura). Smanjena su i sredstva za kompetitivno financiranje. EU sredstva (prvenstveno Obzor 2020) ne mogu nadoknaditi gubitak nacionalnog financiranja, osobito zbog činjenice što je stopa uspješnosti prijava na Obzor 2020 niža od stope uspješnosti u

³⁴ Više o tome vidjeti na: www.tcd.ie/financial-services/financial-statements/#menu

prethodnom financijskom razdoblju (FP7 projekti), te peta najlošija u EU-u (Nascia, Pianta, La Placa, 2018.).

Sveučilišta su zatvorena i često su uspješni kandidati za nova radna mjesta već zaposleni u istoj instituciji. Sveučilištima je jeftinije napredovanje od novih zaposlenika, a od 2010. godine uvedena je obveza sveučilišta da 20 % novih radnih mjesta rezerviraju za vanjske kandidate (EUI, 2018.).

Kako bi napredovao, kandidat mora proći evaluaciju nacionalnog vijeća. Nacionalno vijeće utvrđuje popis kandidata za napredovanje (*candidati idonei*) koji vrijedi četiri godine. Ako se kandidat ne zaposli u tom razdoblju, mora se ponovno prijaviti za *idoneia*. Kandidati koji ne prođu izbor, moraju čekati dvije godine prije negoli se mogu ponovno prijaviti Nacionalnom vijeću (EUI, 2018., op. cit.).

Razina institucije

Sveučilište u Salentu sudjeluje na tržišnim projektima – znanstvenoistraživačkim te stručnim i konzultantskim projektima, pruža usluge obrazovanja te ostale usluge na tržištu. Podatke o sudjelovanju Sveučilišta na tržišnim projektima prati računovodstveni ured Sveučilišta. Sudjelovanje na tržišnim projektima ne utječe ni na osnovno financiranje institucije ni na prihode suradnika na projektu. Iznimka su projekti Obzor 2020, koji mogu donijeti dodatne prihode suradnicima, ali se to ne događa često. Alokacija prihoda od projekata unaprijed je propisana, a koristi se za školarine za doktorske studente.³⁵ Dopušteno je i zapošljavati dodatne suradnike na projektima. Sveučilište je autonomno u pogledu sudjelovanja na projektima i alokacije sredstava, a rad na tržišnim projektima je prestižan.

Suradnja Sveučilišta i realnog sektora uključuje institucijske ugovore ili izravne ugovore s pojedincima. U institucijskim ugovorima cijena usluga koju pruža Sveučilište obično se ugovara kao udio u profitu ostvarenom provedbom projekta. Fakultet ili institut može trošiti ta sredstva bez ograničenja. Djelatnici koji rade na projektima rade za redovitu plaću, a dodatno zarađena sredstva mogu se koristiti za istraživanja, organiziranje/odlazak na radionice/konferencije, plaćanje osoba koje nisu trajno zaposlene. Ako djelatnik institucije surađuje izravno s trećim osobama, matična ustanova mora odobriti takav rad i on mora biti izvan radnog vremena.

³⁵ Školarine su oko 1000 eura godišnje, a Sveučilište može dati stipendiju doktorskim studentima koja pokriva taj trošak. Više o naknadama: <http://international.unisalento.it/phds/>

Nizozemska

Razina sustava

Nizozemski sustav znanosti i istraživanja ima obilježja anglosaksonskog modela, visok stupanj konkurencije, a istovremeno sigurnost i stabilnost posla. U Nizozemskoj je 13 sveučilišta³⁶. Raspodjela sredstava sveučilištima djelomično ovisi o broju diplomiranih studenata, broju studenata na prvoj godini i broju doktorata. Sveučilišta samostalno odlučuju o podjeli sredstava za nastavu i istraživanje. Svako sveučilište samostalno snosi troškove smještaja i infrastrukture. Zaposlenici imaju status javnih službenika. Radna mjesta predavača, starijeg predavača i profesora su stalna. Sveučilište i fakultet samostalno odlučuju o raspodjeli zadataka među osobljem, a njihove se obveze odnose na nastavu i istraživanje.

Kolektivni ugovor određuje mogućnost rada za treću stranu, klasifikaciju radnih mjesta na sveučilištu, ograničenja vezana uz plaće i bonuse i sl. Trenutačno je na snazi kolektivni ugovor iz 2017. godine, koji vrijedi do kraja 2019. godine.³⁷ Zaposlenici mogu raditi za treću stranu samo ako im poslodavac to dopusti. Pravila o načinu davanja takvog dopuštenja određuje svaka institucija (poslodavac) samostalno, u suradnji s lokalnim udrugama poslodavaca. Plaća, bonusi i kompenzacije isplaćuju se mjesečno. Uz plaću, zaposlenici dobivaju naknade za praznike (8 % bruto plaće) i bonus za kraj godine (8,3 % bruto plaće, otprilike iznos kao dodatna, 13. plaća).

Radno mjesto i plaću definira poslodavac, u skladu s klasifikacijom radnih mjesta na sveučilištima.³⁸ Evaluacije rada i ostvarenja ciljeva provode se godišnje. Ako zaposlenik zadovoljavajuće obavlja zadatke, plaća raste i prelazi u sljedeći platni razred. Ako se zaposlenik ocijeni vrlo dobro ili izvrsno, plaća raste za veći iznos. Ako zaposlenik obavlja zadatke izvrsno ili vrlo dobro, može dobiti bonus za razdoblje od jedne godine. U posebnim slučajevima bonus se može dodijeliti za dulje vremensko razdoblje. Također, zaposlenici mogu dobiti bonus za mobilnost, a ovisno o stanju na tržištu rada i radi mogućnosti zapošljavanja ili zadržavanja određenog zaposlenika.

Kodeks dobrog upravljanja za nizozemska sveučilišta dopušta provedbu aktivnosti koje se ne financiraju iz javnih sredstava. Izvršni odbor sveučilišta prati jesu li takve aktivnosti u skladu s misijom sveučilišta i s aktivnostima koje se javno financiraju (VSNU, 2013.).³⁹

³⁶ Više o tome: www.eui.eu/ProgrammesAndFellowships/AcademicCareersObservatory/AcademicCareer-sbyCountry/Netherlands

³⁷ Navedeno prema kolektivnom ugovoru iz 2017., koji vrijedi do kraja 2019. www.vsnul.nl/files/documenten/CAO_VSNU_ENGLISH_201707_201912.pdf

³⁸ Dodatak A kolektivnog ugovora, vidjeti na: www.vsnul.nl/files/documenten/CAO_VSNU_ENGLISH_201707_201912.pdf

³⁹ VSNU (2013.) Code of good governance for universities 2013. www.vsnul.nl/files/documenten/Domeinen/Accountability/Codes/Code%20of%20good%20governance%20for%20universities%202013.pdf

Većina nizozemskih sveučilišta koristi računovodstvenu metodu ukupnih troškova. Korištenje ovakve računovodstvene metode potaknuto je programom FP7. Metoda ukupnih troškova nije službeno prihvaćena od strane relevantnih tijela, sveučilišta koja je koriste postigla su veću stopu povrata troškova, imaju višu svijest o troškovima te lakše prepoznaju prigode za smanjivanje troškova.

Razina institucije

Najveći udio u ukupnim troškovima Sveučilišta u Amsterdamu su troškovi zaposlenika. Praćenje aktivnosti uvedeno je zbog sudjelovanje u projektima, a prati se rad na projektima i nastavnički rad. Zaposlenici koji rade na projektima individualno unose svoje radno vrijeme, a za zaposlenike koji ne rade na tržišnim projektima vremenske liste ispunjavaju se temeljem prethodnog dogovora ili rasporeda njihovih aktivnosti. Metodologiju Sveučilišta u Amsterdamu Europska komisija certificirala je za praćenja istraživačkih projekata FP7 (Estermann, Claeys-Kulik, 2013: 30).

Prihvatljivi troškovi zaposlenika Sveučilišta u Amsterdamu dijele se na direktne, koji obuhvaćaju plaću, doprinose za socijalno osiguranje i praznike, te na indirektne. Direktni troškovi koriste se za nadoknadu troškova projekata financiranih od strane EU-a, nacionalnog vijeća ili za nacionalna bespovratna sredstva. Dodatci na plaću (stimulacije, ugovori o djelu ili autorski ugovori) se ne isplaćuju.

Sveučilište u Amsterdamu ne brani zaposlenicima dodatne aktivnosti (*nevenwerk*). Stajalište je Sveučilišta da takve aktivnosti mogu unaprijediti učinak i stvoriti važne kontakte. Kako bi se izbjegao sukob interesa, dodatne se aktivnosti moraju prijaviti i javno se objavljuju⁴⁰. Godišnji izvještaj Sveučilišta u Amsterdamu javno se objavljuje te sadrži podatke o izvorima financiranja po pojedinim projektima.⁴¹

Plaće se određuju temeljem kolektivnog ugovora nizozemskih sveučilišta, u skladu s klasifikacijom plaća.⁴² Zaposlenici su javni službenici, pa umjesto ugovora o radu dobivaju pismo o imenovanju (*aanstellingsbesluit*). Uvjeti zaposlenja usporedivi su s ugovorima u privatnom sektoru. Pojedine odredbe pisma o imenovanju su fleksibilne – zaposlenici mogu birati visinu izdvajanja za mirovinu, broj slobodnih dana (koji se mogu štedjeti i kupovati) te definirati namjenski dio plaće (npr. za novi bicikl). Normalno radno vrijeme iznosi 38 sati tjedno, a može se izabrati 40 ili 36-satni radni tjedan, što se odražava na broj dana godišnjeg odmora.

Docenti zarađuju od 3475 do 5405 eura mjesečno, izvanredni profesori od 4815 do 7072 eura mjesečno, a redoviti profesori od 5334 do 9375 eura mjesečno. Porezi su oko 40 %.

⁴⁰ www.uva.nl/en/about-the-uva/working-at-the-uva/terms-of-employment/terms-of-employment.html#anker-ancillary-activities

⁴¹ www.uva.nl/binaries/content/assets/uva/en/about-the-uva/uva-profile/mission-and-identity/2017-uva-annual-report.pdf?3074863637701

⁴² www.vsnu.nl/en_GB/job_classification_ufo.html

Norveška

Razina sustava

U Norveškoj se oko 30 % ukupnog istraživanja i razvoja odvija na sveučilištima koja imaju veliku autonomiju u upravljanju i organizaciji. Oko dvije trećine troškova istraživanja i razvoja pokriva se općim proračunom institucija (koji imaju komponentu koja ovisi o rezultatima). Među vanjskim izvorima financiranja, Norveški istraživački savjet (engl. *The Research Council of Norway*) najveći je izvor i financira oko 18 % istraživanja. Ostali izvori financiranja su ministarstva, poslovna zajednica, ne-profitni sektori i inozemstvo (uglavnom Europska komisija). Iz inozemstva se osigurava oko 10 % proračuna. Većina institucija koje se bave istraživanjem i razvojem u Norveškoj je javna, a uključuje osam sveučilišta (sva su javna), dvije nacionalne umjetničke akademije te 25 koledža. Najveća istraživačka sveučilišta su Sveučilište u Oslu, Norveško sveučilište znanosti i tehnologije u Trondheimu, Sveučilište Bergen, Sveučilište Tromsø – Arktičko sveučilište i Norveško sveučilište Ås.

Sve javne institucije visokog obrazovanja i istraživanja u nadležnosti su Ministarstva obrazovanja i istraživanja, te djeluju u istom zakonskom okviru. Pojedine institucije autonomne su u raspoređivanju istraživačkih i nastavnih djelatnosti, a većinom se financiraju iz proračuna. Načelno postoji podjela vremena za istraživačke i nastavne aktivnosti (50:50 %).

Zaposlenici su javni službenici i na njih se primjenjuje opći kolektivni ugovor za javne službenike. Osnovna plaća definira se kolektivnim ugovorom. Na osnovnu plaću prilikom obračuna izravnih troškova zaposlenika u Norveškoj se dodaju sljedeći elementi: 12 % dodatka za praznike (14,3 % za starije od 60 godina), 11,5 % doprinos za mirovinsko osiguranje, 14,1 % doprinos za socijalno osiguranje te 105,83 norveških kruna za troškove obveznoga životnog osiguranja. Cijena rada određuje se na temelju stvarnih troškova na godišnjoj razini ili procjene stvarnih troškova. Za projekte koji se financiraju iz EU-a trošak rada računa se na temelju troškova iz prethodne financijske godine.

Na nižim razinama (asistenti, lektori – *Førsteamanuensis*, *Førstelektor*, *Universitet-slektor*, *Høgskolelektor*, *Amanuensis*) visine plaće (i povišice) ovise o senioritetu i pregovorima. O visini profesorske plaće se pregovara (*Professor*, *Dosent* i *Høgskoledosent*).⁴³ Medijan plaće za predavače je 39.058 NOK mjesečno, a 41.358 NOK za docente. Izvanredni profesori zarađuju oko 40.092 NOK, a profesori 50.858 NOK. Porezi su oko 40 %.

Za unutarnju raspodjelu troškova uobičajeno je korištenje modela ukupnog troška koristi. Vrijeme koje je zaposlenik proveo radeći na pojedinom projektu ključan je temelj izračuna izravnih i neizravnih troškova. Ovaj je model obavezan od 2015. godine za sve visokoškolske ustanove koje se bave dodatnim istraživačkim projektima.

⁴³ Više o tome vidjeti Kiwik (2010.): www.forskerforbundet.no/Documents/diverse/Academic_Salaries_in_Norway.pdf i www.forskerforbundet.no/Documents/skriftserien/2010-7_English.pdf?epslanguage=no

Troškovi sveučilišta podijeljeni su u dvije kategorije: osnovne i dodatne aktivnosti. Prva kategorija uključuje plaće i doplatke akademskog osoblja (npr. putne troškove). To su uvijek izravni troškovi.

Troškovi dodatnih aktivnosti podijeljeni su na sljedeći način:

- *izravni troškovi*: velike investicije u infrastrukturu i operativni troškovi, instrumenti, laboratoriji, troškovi održavanja i troškovi tehničkog osoblja – oni su poznati kao resursi istraživačke infrastrukture (RIR);
- *neizravni troškovi*: troškovi vezani uz opće uredske troškove, horizontalne usluge kao što su administrativno i financijsko upravljanje, dokumentacija, ljudski resursi, IT, pravna služba, knjižnice, obuka i još mnogo toga.

Vrijeme znanstvenika raspoređuje se temeljem pojedinačnih sporazuma o vremenu provedenom na temeljnim aktivnostima i dodatnog ugovora o provedenom vremenu na dodatnim projektima. Zaposlenici sveučilišta prema norveškom sustavu rade 50 % u nastavi, a 50 % na istraživanjima. Zaposlenik s punim radnim vremenom (FTE) radi 1628 sati, od čega je 6 % utrošeno na administraciju (98 sati), a preostalih 1530 sati podijeljeno je između istraživanja i nastave. Vremenici se vode samo za rad na dodatnim projektima i rad na tim dodatnim projektima dodatno se obračunava i naplaćuje.

Za projekte financirane od strane EU-a potrebni su vremenici zaposlenika (osim za osoblje koje radi isključivo na jednom projektu EU-a), stoga postoji odstupanje između troškova koji se terete za projekt za unutarnje računovodstvene svrhe i iznosa koji se prijavljuje EU-u.⁴⁴ Sporazum o vremenu utrošenom na svaki projekt svakog pojedinca temelj je izračuna troškova radne snage projekta. Potrebna dokumentacija, potpisana od strane voditelja projekta, predaje se na mjesečnoj razini.

Razina institucije

Norveški Telemark Research Institute znanstvena je institucija koja, uz redovni znanstveni rad, može raditi i na dodatnim znanstvenim i stručnim projektima. Ne postoje ograničenja za rad na projektima, naprotiv, kako bi institucija nastavila primati osnovna sredstva od strane Nacionalnog istraživačkog vijeća, propisan je minimalni (25 %) ostvareni prihod od kompetitivnih projekata (The Research Council of Norway, 2015.). Osnovno financiranje institucija, uz vlastite prihode ostvarene na tržištu, ovisi i o broju objavljenih znanstvenih publikacija.

Dodatni prihodi od tržišnih projekata javno su dostupni kroz godišnje izvještaje o radu, a kad se ostvari dobit nakon provedbe projekta, jednako se dijeli među zapo-

⁴⁴ Troškovi koji su prihvatljivi za EU računaju se na temelju prošlogodišnje plaće, a za unutarnje svrhe koriste se realni troškovi te godine, koji mogu biti drukčiji.

slenicima, uključujući i administrativno osoblje. Ne postoje ograničenja za rad na dodatnim projektima, a Institut može i dodatno zapošljavati.

Znanstvene institucije u Norveškoj imaju autonomnost od strane države, a rad na kompetitivnim projektima smatra se velikim izazovom i motivacijom za zaposlenike.

Njemačka

Razina sustava

Sustav znanosti u Njemačkoj znatno se promijenio od 2014. godine kada je omogućena suradnja u zajedničkim inicijativama na federalnoj i na razini saveznih država (Članak 91 b Grundgesetz). Jedan od glavnih izazova s kojima se susreće njemački sustav jest nedovoljno osnovno financiranje (*Grundfinanzierung*) i povećano oslanjanje na financiranje treće strane (*Drittmittel*). Takav način financiranja uključuje znatne administrativne troškove i usmjeravanje istraživanja na ona za koja je lakše osigurati financiranje. Drugi izazov odnosi se na strukturu zaposlenih. Nedostatak stalnih i *tenure track* položaja ograničuje mogućnosti razvoja karijere mladih znanstvenika (EFI, 2017.). Kada se uspoređuje broj istraživača koji objavljuju i koji odlaze iz Njemačke u odnosu na one koji dolaze u Njemačku, Njemačka se suočava s deficitom mobilnosti (Sofka, Shehu, Hristov, 2018.). Od 2016. godine povećan je udio za neizravne troškove projekta (DFG Programmpauschale) u programima koje financira Njemačka fondacija za znanost s 20 na 22 %. Savezne države financiraju taj dodatak od 2 %, a federalna vlada nastavlja financirati 20 %. Također, od 2016. godine financira se program za podršku mladim znanstvenicima, kojim se stvara 1000 dodatnih *tenure track* radnih mjesta u razdoblju od 2017. do 2032. godine. Savezna vlada financira program s do 1 mlrd. eura, a sveučilišta se međusobno natječu za to financiranje.

Na području Sjeverne Rajne-Vestfalije (Njemačka) školarine su 2011. godine ukinute na svim razinama studija. Prije toga su sveučilišta mogla uvesti naknade unutar granica koje su definirala vanjska tijela za preddiplomski i diplomski studij. Nakon ukidanja naknada, vlada uplaćuje isti iznos sveučilištima kao zajamčeni zamjenski dohodak.

Profesori u Njemačkoj su javni službenici i njihove plaće određuje država, pa su u rasponu od 49.548 do 57.373 eura za docente (*Juniordozent*), za izvanredne profesore od 60.154 do 72.246 eura, a za profesore od 68.972 do 82.013 eura.

Pokušaj praćenja stvarnih troškova rada na njemačkim sveučilištima bio je još 1999. godine, no Ministarstvo financija nije ga odobrilo. Pojava FP7 projekata potaknula je raspravu o prikladnoj računovodstvenoj metodi praćenja rada i uvođenju metode ukupnih troškova na tim projektima. Problem pri uvođenju metode ukupnih troškova je neusklađenost stavki troškovnika pojedinih projekata s potrebama praćenja rada prema metodi ukupnih troškova.

Razina institucije

U financiranju Ludwig-Maximilians-Universität Munich (LMU) javno financiranje iznosi oko 70 % ukupnog proračuna, koji je 2017. iznosio 1,7 mlrd. eura⁴⁵. Ostali izvori (koji čine 30 % ukupnih sredstava) uključuju sredstva za centar izvrsnosti (15 % ostalih sredstava), Njemačke istraživačke fondacije (27 % ostalih sredstava), EU-a (10 % sredstava), te različitih saveznih tijela (15 %). U strukturi troškova izdvojeno se prate operativni troškovi i troškovi za infrastrukturu.

U internom računovodstvu Ludwig-Maximilians-Universität Munich (LMU) svi troškovi zaposlenika smatraju se opravdanim i nadoknađuju se. Njemačka sveučilišta općenito nemaju sustav praćenja rada na projektima, niti su potrebni vremenici ili neki drugi dokazi rada na nacionalno financiranim projektima. Plaće se isplaćuju temeljem proknjiženih troškova zaposlenika, bez dokaza koliko je zapravo vremena istraživač radio na kojem projektu. Projekti EU-a zahtijevaju vremenike, no oni nisu temelj za isplatu plaća ili dodatnih plaća, nego služe isključivo za izvještavanje na EU projektima.

Fakulteti i znanstveni instituti potiču se na stjecanje sredstva na tržištu, mogu zapošljavati nove djelatnike (i znanstvenike i administrativno osoblje), no nisu u mogućnosti isplaćivati dodatne naknade zaposlenicima za rad na tim projektima.

Na Sveučilištu Leuphana u Lüneburgu je Financijski ured zadužen za financijsko i upravljanje resursima. Koordinacija i provedba godišnjeg proračuna temelji se na srednjoročnom planiranju, koje uključuju i financiranje treće strane te praćenje likvidnosti. Ne postoji jedinstveno praćenje izvora financiranja i načina trošenja u pojedinim odjelima/fakultetima Sveučilišta. Financijski ured zbog toga je zadužen da prati različite prakse i potiče usklađivanje i standardizaciju procesa, sustava i izvještavanja (Leuphana University, 2019.). Kompetitivni projekti i aktivnosti koje generiraju prihod ne utječu izravno na plaće ili druge oblike dohotka, ali stvaraju mogućnosti zapošljavanja suradnika te utječu na razvoj karijere.

Poljska

Razina sustava

Zakon o visokom obrazovanju i znanosti, tzv. Zakon 2.0 usvojen je u srpnju 2018., nakon dugotrajne pripreme i brojnih izmjena (80-ak amandmana). Zakon 2.0 zamjenjuje četiri starija zakona: Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o načelima financiranja znanosti, Zakon o akademskim stupnjevima i titulama te Zakon o studentskim zajmovima. Uređuje pitanja organizacije sveučilišta, financiranja i znanstvenih kari-

⁴⁵ www.en.uni-muenchen.de/about_lmufactsfigs_new/index.html#Budget

jera. Omogućuje sveučilištima određivanje unutarnjeg ustroja, predviđa posebne linije financiranja za mala sveučilišta te financiranja doktorskih studija. Omogućuje više fleksibilnosti u unutarnjoj alokaciji sredstava. Prema novom zakonu sredstva se dodjeljuju sveučilištima, a ne pojedinim organizacijskim jedinicama (npr. fakultetima). Definirani su troškovi rada znanstvenika koji omogućuju njihov ujednačen i povoljniji porezni tretman (50 % priznatog troška; više o tome: Eurydice, 2018.).

Ministarstvo znanosti i visokog obrazovanja raspodjeljuje nacionalna sredstva za znanost kroz Nacionalni centar za znanost (koji financira temeljna istraživanja) i Nacionalni centar za istraživanje i razvoj (koji financira primijenjena istraživanja i industrijske inovacije). Sredstva Europskih investicijskih i strukturnih fondova distribuira nevladina organizacija Fundacija za poljsku znanost (Tomala, 2018., Eurydice, 2019.).

Javno financiranje za nastavu dodjeljuje se kao osnovno financiranje, koje se u znatnoj mjeri nastavlja na povijesne podatke: 65 % prošlogodišnje potpore, a dio se temelji na formuli koja uključuje broj studenata (ponder 0,35); broj akademskog osoblja (ponder 0,35); omjer studenata i nastavnog osoblja (ponder 0,10); broj istraživačkih projekata (ponder 0,10); broj disciplina u kojima sveučilište dodjeljuje doktorsku titulu (ponder 0,05); i broj studenata uključenih u programe mobilnosti (ponder 0,05). Model omogućuje raspodjelu javnog novca između sveučilišta, ali ne može utjecati na promjenu ukupnog iznosa za financiranje, tj. potiče konkurenciju među sveučilištima. Sveučilišta mogu samostalno odlučivati o plaćama starijega akademskog osoblja i administrativnog osoblja. Rasponi plaća i gornja granica plaća ukinuti su 2010., a minimalnu plaću postavlja ministarstvo.

Sveučilišta odlučuju o broju studenata, ali ga ne mogu povećati za više od 2 % u odnosu na prethodnu godinu zbog kontrole troškova – sredstva dijelom ovise o broju studenata.

Razina institucije

Tržišni projekti na kojima sudjeluje Sveučilište u Wroclawu odnose se na stručne i konzultantske projekte te pružanje obrazovnih usluga na tržištu. Npr. Ekonomski fakultet Wroclaw sudjeluje u stručnim i konzultantskim projektima, pruža obrazovne usluge na tržištu te ostale usluge, a Glazbena akademija Wroclaw pruža obrazovne usluge na tržištu. Ne postoje ograničenja za rad na dodatnim projektima i dopušteno je zapošljavati dodatne suradnike na projektu. Ne objavljuje se tko sudjeluje na projektima i koliki je dodatni izvor financiranja. Sudjelovanje na projektima ne utječe na osnovno financiranje, a način na koji se djelatnici ustanove nagrađuju jest 13. plaća. Djelatnici koji ne rade na projektu ne sudjeluju u podjeli financijskih sredstava. Način podjele određuje voditelj projekta. U instituciji postoji propisani način koliko prihoda ide instituciji – 10-30 %. Sveučilište u Wroclawu autonomno je od države, a ista pravila vrijede i za slične institucije unutar zemlje.

Portugal

Razina sustava

U Portugalu je 2007. godine postavljen novi pravni okvir za visoko obrazovanje, a s njim su postavljena i nova pravila za sveučilišno upravljanje koja su uključivala posebne računovodstvene propise. Odnose se na više od 150 ustanova za visoko obrazovanje organiziranih u 14 javnih sveučilišta, 15 politehnika, četiri vojna sveučilišta i pet vojnih politehnika. Među privatnim ustanovama najveće je Katoličko sveučilište (da Costa Marques, 2015.).

Državni proračun osigurava funkcioniranje sveučilišta kroz osnovno financiranje i kompetitivno financiranje. Ono se temelji na broju studenta i prosječnom trošku po studentu.

Iako je pravni okvir iz 2007. godine omogućio uvođenje troškovnog računovodstva, nacionalni sustavi financiranja istraživanja ostali su nepromijenjeni. Metodologija ukupnih troškova smatrala se relevantnom samo u okviru FP7 projekata, a pravila programa o nadoknadi troškova bila su ključan pokretač rasprave o uvođenju metodologije.

Budući da nije bilo koordiniranog sustava uvođenja metodologije ni državne potpore, nekoliko je sveučilišta počelo razvijati ovu metodologiju kao strateški alat koji vodi boljem upravljanju.

Između 2011. i 2015. godine uvedena su ograničenja trošenja proračunskih sredstava i rasta mase plaća (koja mora ostati konstantna u odnosu na prijašnju godinu). Time su ograničena nova zapošljavanja i unapređenja (osim ako tko od zaposlenika ne bi otišao u mirovinu).

Zakonom iz 2017. godine (Zakon 57/2017) predviđene su mjere za zapošljavanje u javnim istraživačkim organizacijama i dugoročni ugovori za doktore znanosti koji su radili na ugovore na određeno vrijeme.⁴⁶ Time se promijenio tip ugovora, od istraživačke donacije / *internshipa* u standardni ugovor o radu. Glavni izvor financiranja je državni proračun putem Zaklade za znanost i tehnologiju (FCT) kroz trogodišnje ugovore.

Razina institucije

Sveučilište u Coimbri pokrenulo je projekt primjene metode punog troška 2002. godine, a do ranih 2010-ih godina četiri su sveučilišta uvela metodologiju ukupnih troškova. Pojednostavljenje pravila o knjiženju neizravnih troškova u okviru Obzora 2020 vodilo je smanjenju rasprave o metodi ukupnih troškova na portugalskim fakultetima.

⁴⁶ <https://dre.pt/web/guest/pesquisa/-/search/107709503/details/maximized>

Stalni i dodatni troškovi zaposlenika prihvatljivi su za gotovo sve nacionalne programe financiranja, a uključuju bruto plaću, naknadu za obrok te obvezno nacionalno socijalno osiguranje. Godišnji troškovi zaposlenika računaju se kao 14 bruto plaća, 1 % socijalne naknade, te 4,77 eura dnevno naknade za obrok. Razdoblje troškova zaposlenika na Sveučilištu u Coimbri temelji se na prethodnoj financijskoj godini, dok se na Sveučilištu u Aveiru troškovi temelje na stvarnim troškovima, a broj produktivnih sati rada zaposlenika računa se temeljem vremenika, koji se ispunjavaju kako bi prikazali alokaciju radnog vremena zaposlenika za vrijeme provedeno na projektima, nastavnički rad, praznike i ostalo. Zaposlenici Sveučilišta u Aveiru koji rade samo na jednom projektu ne moraju ispunjavati vremenike.

Slovačka

Razina sustava

Sustav znanosti i istraživanja u Slovačkoj je centraliziran. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, istraživanja i sporta financira 23 javne institucije visokog obrazovanja te upravlja agencijama koje financiraju temeljno istraživanje (VEGA, KEGA), primijenjena istraživanja (Slovačka agencija za istraživanje i razvoj. Slovačka akademija znanosti i institucije visokog obrazovanja ključne su istraživačke organizacije.

Zakonom o javnim istraživačkim institucijama iz 2017. godine (No. 243/2017)⁴⁷ državne istraživačke organizacije transformirale su se u javne. Njihovi su zadatci: istraživanje, uspostava i upravljanje istraživačkom infrastrukturom, diseminacija znanstvenih i tehnoloških informacija, suradnja s institucijama visokoga obrazovanja u području tercijarnog obrazovanja, suradnja u znanosti i tehnologiji s institucijama visokog obrazovanja, poslovnim sektorom i ostalim organizacijama. Povećana je fleksibilnost u vezi financiranja i upravljanja te javne istraživačke organizacije mogu sudjelovati u konzorcijima s privatnim i javnim tijelima kako bi osigurale sredstva za financiranje istraživanja.

Nacionalnim programom za razvoj obrazovanja, tzv. *Learning Slovakia* iz ožujka 2017. godine predložene su izmjene u načinu akreditacije sveučilišta i financiranju istraživanja i istraživačke infrastrukture. Institucionalno financiranje sastoji se od dva dijela: 80 % financiranja temelji se na prethodnim rezultatima, a preostalih 20 % temelji se na projiciranim (za tri godine) i stvarnim rezultatima (u roku godine dana).

Fakulteti u Slovačkoj sudjeluju na znanstvenim, istraživačkim, tržišnim, stručnim i konzultantskim projektima, pružaju obrazovne usluge na tržištu te ostale usluge, npr. organizacije konferencija i sl. Za sudjelovanje na projektima ne postoje ograničenja, a djelatnici tržišne projekte smatraju poticajem za rad. Podatci o sudjelovanju

⁴⁷ www.zakonyopreludi.sk/zz/2017-243

na tržišnim projektima u većini se slučajeve javno objavljuju. Djelatnici koji sudjeluju na projektima dobivaju dodatne prihode u obliku honorara, dok ostale stručne službe ustanova ne dobivaju dodatne prihode iz projekta, ali ih dodatno plaćaju sami fakulteti. Dopusšteno je zapošljavanje dodatnih suradnika na projektima. Alokaciju sredstava određuju dekani prema pojedinom projektu, a dio prihoda (oko 15 %) odlazi fakultetima. Ustanove su autonomne od države u pogledu sudjelovanja na projektima i alokacije sredstava od projekta.

Razina institucije

Ekonomsko sveučilište Bratislava trenutačno ne sudjeluje na tržišnim projektima, ali ima iskustva u njima. Projektni se novac raspoređuje temeljem uvjeta ugovora s institucijom za financiranje te sveučilište ne postavlja nikakva ograničenja u tom smislu. Zaposlenici uključeni u provedbu mogu dobiti posebnu naknadu izvan plaće, o čemu se zaključuju posebni, tzv. projektni ugovori. Podatci o osobnim dodatnim prihodima se ne objavljuju. Javno su dostupni samo opći uvjeti „projektnog ugovora“. Zakon zahtijeva da svi ugovori koje sveučilište zaključi (kao javna institucija) budu javno objavljeni. Dodatni prihod ne utječe na osnovno financiranje. Djelatnicima koji sudjeluju na projektu obično se isplaćuju jednokratni bonusi koji iznose 10-20 % plaće. Osim bonusa i „projektnih ugovora“, isplaćuju se i razne naknade. Vrijeme za rad na projektu nije ograničeno, ako nije tako propisano ugovorom. Ako su novi zaposlenici predviđeni ugovorom, fakultet ih ima pravo zaposliti. Instituciji pripada 10 % prihoda. Prirodne i tehničke znanstvene institucije imaju mnogo šire mogućnosti za stjecanje dodatnih sredstava i obično imaju znatno veće prihode od ostalih znanstvenih institucija.

Slovenija

Razina sustava

U sustavu visokog obrazovanja i istraživanja u Sloveniji su četiri javna sveučilišta i 16 javnih znanstvenih instituta.⁴⁸ U nadležnosti je Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta (Direkcije za visoko obrazovanje i Direkcije za znanost). Za razdoblje do 2020. godine ciljevi su definirani Rezolucijom o nacionalnom programu visokog školstva 2011.-2020.⁴⁹

Agencija za istraživanje (Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije) dodjeljuje nacionalna sredstva za istraživanje. Način raspodjele i korištenja tih

⁴⁸ Sveučilište u Ljubljani, Sveučilište u Mariboru, Univerza na Primorskem (UP), Koper i Sveučilište Nova Gorica. Popis instituta dostupan je na: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_znanost/sektor_za_znanost/dejavnost/javni_raziskovalni_zavodi/javni_raziskovalni_zavodi/

⁴⁹ <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO71>

sredstava definiran je pravilnikom.⁵⁰ Mehanizam dodjele sredstva za visoko obrazovanje ima fiksni i varijabilni dio (prvenstveno ovisan o broju studenata). Fakulteti u Sloveniji imaju relativnu autonomiju što se tiče prikupljanja i raspodjele sredstava (zajamčena Statutom Sveučilišta i pravilnicima o radu pojedinih fakulteta).⁵¹ Glavna zakonska ograničenja odnose se na određivanje naknada koje plaćaju studenti. Zaposlenici sveučilišta javni su službenici. Za programe koji se financiraju iz javnih sredstava sveučilišta ne naplaćuju školarinu redovitim studentima. Pravila raspodjele sredstava određena su internim pravilnicima na razini svake pojedine sastavnice.

Razina institucije

Fakultet društvenih znanosti u Ljubljani sudjeluje na tržišnim znanstvenoistraživačkim projektima (koje financira npr. Europska unija, Svjetska banka, UN i sl.), stručnim i konzultantskim projektima te pruža obrazovne usluge za tržište (uz naplatu). Sudjelovanje Fakulteta na projektima nije ograničeno i ne utječe na osnovno financiranje. Djelatnici Fakulteta koji sudjeluju na projektu stimuliraju se posebnim ugovorom (o djelu ili autorskom djelu) ili dodatkom na plaću do 20 %. Radno vrijeme na projektu nije ograničeno, ali dodatna primanja suradnika jesu od strane sveučilišta. Ako u okviru Fakulteta ne postoji dovoljno zaposlenika, dopušteno je zaposliti suradnike na projektima. Alokaciju projektnih sredstava određuje voditelj projekta, a postoji fiksni postotni iznos koji odlazi instituciji.

Filozofski fakultet u Ljubljani primjenjuje uglavnom ista pravila kao i Fakultet društvenih znanosti. Filozofski fakultet nema interne pravilnike koji uređuju sustav naknada za rad na kompetitivnim projektima. Svaki se projekt vodi financijski i troškovi se pravdaju onako kako su i ugovoreni. Primjerice, ako je u nekom projektu planiran opći trošak projekta 10 % za instituciju – toliko se i uplaćuje. Plaća zaposlenika na fakultetu odnosi se na predavanja. Projekti se provode i administrativno prate u posebnom institutu osnovanom u okviru Fakulteta. Zaposlenici tog instituta financiraju se na projektnoj osnovi. Za dodatni istraživački rad profesora na Fakultetu nema dodatnih ugovora (autorskih honorara ili ugovora o djelu), no moguće je isplatiti dodatak na plaću do 20 %. Slično, za dodatne sate predavanja iznad zakonom definirane norme može se isplatiti dodatak na plaću. U tijeku su pregovori sa sindikatima da se uspješnim znanstvenicima dopusti do 200 % povećanje plaće iz sredstava tržišnih projekata uz uplatu dijela sredstava iz tih projekata u fond za financiranje plaća mladih znanstvenika ako im završi projekt na koji su prijavljeni i ostanu bez financiranja.

Rad zaposlenika Fakulteta izvan matične ustanove i izvan radnog vremena moguć je uz prethodno odobrenje rektora. Ako prihodi znanstvenika od takvog rada prelaze

⁵⁰ <http://www.arrs.si/sl/akti/18/prav-sof-ocen-sprem-razisk-dej-jan2018.asp>

⁵¹ <http://www.oecd.org/slovenia/Education-Policy-Outlook-Country-Profile-Slovenia.pdf>

5000 eura godišnje, oni su dužni uplaćivati 5 % dodatno zarađenih sredstava na račun Fakulteta.

Za sada je jedini motiv uspješnih znanstvenika da rade na dodatnim projektima mogućnost zapošljavanja mladih istraživača na određeno vrijeme dok traju ti projekti.

Španjolska

Razina sustava

Španjolski sustav visokog obrazovanja je decentraliziran. Regionalne vlasti (kojih je 17) određuju način financiranja javnih sveučilišta. Na nacionalnoj je razini od akademske godine 2012./2013. povećan udio sudjelovanja studenata u troškovima studija na 15-25 % troška obrazovanja (Kraljevski dekret / Zakon 14/2012.). Regije su dobile veću autonomiju u određivanju školarina, što je dovelo do (nejednolikog) povećanja školarina u gotovo svim regijama (osim Asturije i Galicije). Većina regionalnih vlasti promijenila je način financiranja sveučilišta – povećane su školarine, a smanjeno osnovno financiranje, pri čemu su znatno smanjena sredstva za investicije.

Najveća su povećanja u Kataloniji i Madridu, gdje su regionalne vlasti odlučile da će studenti plaćati 25 % troška studija. Školarine u Kataloniji na razini su od 2000 eura po akademskoj godini, a u Madridu 1500 eura. Neke su regije već prije razvile modele financiranja javnih sveučilišta s jasnim kriterijima dodjele sredstava. Kada je zbog ekonomske i financijske krize smanjeno središnje financiranje, regije su u znatnoj mjeri napustile te modele. Podjela novca između sveučilišta u regiji više se ne temelji na formuli, nego je politička odluka.

Usprkos nastojanjima regionalnih uprava da uspostave jedinstven regionalni model osnovnog financiranja javnih sveučilišta, uprave sveučilišta svojim su strateškim odlukama (npr. broj studenata preddiplomske i poslijediplomske razine) utjecale na strukturu financiranja.

Naknade koje plaćaju studenti na magistarskoj razini znatno su više od naknada koje plaćaju prvostupnici. Sveučilišta usmjerenija prema magistarskim programima prikupljaju više sredstava od studenata i drugih izvora koji nisu javni. Time je došlo do promjene strukture financiranja koje se uvelike razlikuje od regije do regije, a i među pojedinačnim institucijama (Perez-Esparells, de la Torre, 2018.).

Razina institucije

Sveučilište u Sevilli sudjeluje na stručnim i konzultantskim tržišnim projektima te pruža dodatne obrazovne usluge na tržištu. Za znanstvene projekte ne primaju pomoć od strane države te se u tom pogledu smatraju autonomnima, ali prijave pa-

tenata ili nagrade za određeni broj objavljenih publikacija dobivaju se od države. Javno se objavljuju podatci o prihodima. Ukupni prihodi u 2017. godini iznosili su 454 mil. eura, od čega je 167 mil. javno financiranje, 50 mil. su prihodi od školarina i usporedivih prihoda, kapitalni transferi su 202 mil. eura, a od rashoda se navode troškovi osoblja koji su iznosili 311 mil. eura (za 6804 zaposlenih) (Universidad de Sevilla, 2019.).

Tehničko sveučilište u Valenciji, osim osnovnih djelatnosti, sudjeluje i na tržišnim projektima – znanstvenoistraživačkim, stručnim i konzultantskim projektima, pružanju obrazovnih i drugih usluga na tržištu. Sudjelovanje na projektima nije ograničeno zakonom, kao ni radno vrijeme provedeno na projektu, niti utječe na razinu osnovnog financiranja Sveučilišta. Djelatnici koji sudjeluju u radu na projektu dobivaju dodatne prihode na temelju dodatnih ugovora koji se potpisuju za svaki projekt. U okviru projekta dopušteno je zapošljavati nove suradnike. Alokacija sredstava nije unaprijed propisana. Budući da ne postoje nikakva ograničenja za sudjelovanje na tržišnim projektima, djelatnici Sveučilišta smatraju se autonomnim.

Švedska

Razina sustava

Četverogodišnji proračun za istraživanje najvažniji je okvir za javno financiranje znanosti i istraživanja, a definira ga vlada. Otprilike polovina iznosa izravno se dodjeljuje kroz institucijske potpore sveučilištima, a druga se polovica financira putem vladinih agencija (istraživačkih vijeća, VINNOVA i sl.)⁵². U razdoblju od 2007. do 2014. godine znatno je povećano financiranje istraživanja i razvoja, a to je povećanje jednoliko raspodijeljeno na sveučilišta, istraživačka vijeća i ostale agencije koje financiraju istraživanja. Model financiranja na temelju učinka, koji se temelji na bibliometrijskoj analizi, koristi se od 2014. godine za raspodjelu oko 20 % sredstava. Uglavnom se odnosi na unaprijed definirane programe i kategorije podrške (Hallonsten, Slavcheva, 2018.).

Početkom 2019. godine pokrenuta je javna rasprava o reviziji sustava upravljanja i financiranja švedskih visokoškolskih institucija (The Commission of Inquiry on Governance and Resources of Higher Education, 2019.). Cilj je uspostava okvira za upravljanje i financiranje koji omogućuje institucijama visokog obrazovanja preuzimanje odgovornosti za razvoj i diseminaciju znanja potrebnog za društveni razvoj. Kao preduvjeti su identificirani akademska sloboda, koju treba pratiti integritet (društvena odgovornost), te visoka razina kvalitete koja omogućuje strateško djelovanje. Zbog toga se predviđa integracija edukacijskih i istraživačkih aktivnosti te

⁵² Više o programima švedskog istraživačkog vijeća vidjeti na www.vr.se. Vinnova je švedska inovacijska agencija. Više na www.vinnova.se.

jedinstveni proračun za nastavu i istraživanje. Ciljevi za svaku instituciju trebali bi se formulirati s dugoročnom perspektivom (npr. 10 godina) i konkretnijim ciljevima za četverogodišnja razdoblja. Predviđaju se novi, četverogodišnji ugovori između vlade i istraživačkih institucija koji bi trebali imati ograničen broj ciljeva, prioriteta i indikatora.⁵³

Posebne odredbe Zakona o visokom obrazovanju reguliraju sekundarno zaposlenje (dodatni posao, volonterski rad, vlastito trgovačko društvo). U sektoru visokog obrazovanja i znanosti potiče se znatan dio sekundarnih poslova kao oblik akademske suradnje s društvom. Nisu dopušteni oblici sekundarnog rada koji štete javnom povjerenju u sveučilište / istraživačku organizaciju, onemogućuju normalan rad ili predstavljaju konkurenciju poslodavcu. Uz zakonske odredbe, neka sveučilišta ovo pitanje reguliraju posebnim aktom (SULF, 2019.).

Plaće se određuju pregovorima, individualno, u okvirima općeg ugovora o plaćama. Opći ugovor o plaćama je kolektivni ugovor između Švedske agencije za državne zaposlenike i Švedske konfederacije profesionalnih udruženja, Saco-S.⁵⁴ U skladu s općim ugovorom o plaćama, plaće se određuju i revidiraju individualno (pregovorima) ili na temelju socijalnog dijaloga.

Ključni čimbenici koji utječu na visinu plaće su: odgovornost, složenost zadataka, razina vještina i rezultata. Plaće su kompetitivne i omogućuju zapošljavanje i zadržavanje zaposlenika. Njihova razina treba motivirati razvoj zaposlenika. Za predavače i istraživače posebni čimbenici koji utječu na visinu plaće mogu uključivati pedagoški trening, evaluacije studenata, sposobnost provedbe visokokvalitetne nastave i sl. Za istraživače kriteriji uključuju objavljene radove, sposobnost dobivanja sredstava za istraživanje, sposobnost vođenja istraživanja, suradnje, mentorstva, uključenost u odbore, mogućnost diseminacije znanja i sl. (SULF, 2016.). Prema podatcima Središnje akademske organizacije (*Severiges akademikers centralorganisation*) medijan plaće u 2016. godini za predavača bio je 36.900 SEK mjesečno. Docent je zarađivao oko 40.000, izvanredni profesor 44.500, a profesor oko 60.800 SEK (uz poreze od oko 45 %).

Za praćenje troškova na švedskim sveučilištima od 2011. godine koristi se model ukupnih troškova – tzv. SUHF model. Alokacija vremena na projekte obično je na temelju procjene menadžmenta, a ne na vremenima.

Razina institucije

Godišnji prihod Sveučilišta u Lundu je na razini 8245 mil. SEK, od čega iz proračuna 4505 mil., od školarina i drugih naknada 718 mil., a sredstava za istraživanje 3004

⁵³ www.regeringen.se/490b23/contentassets/b81affc4c0754122b1f7bbb24f23832c/en-langsiktig-samordnad-och-dialogbaserad-styrning-av-hogskolan-sou-20196

⁵⁴ Ramavtal om löner m. m. för arbetstagare inom det statliga avtalsområdet (RALS 2010-T). Više na <https://sulf.se/en/facts/local-salary-levels/>

mil. SEK. Najveći dio sredstava za istraživanje prikupljen je od Švedskog istraživačkog vijeća, slijede EU izvori i fundacije. U financijskim izvještajima ne navode se sredstva od suradnje s poslovnim sektorom i sl. Posebno se navodi način trošenja sredstava koja su dobivena od vlade (Lund University, 2017.).

Radno vrijeme je 1700 sati godišnje. Ne prati se točan broj sati rada zaposlenika na projektu koji imaju javno financiranje, no za projekte financirane iz EU-a vode se zasebni vremenici. Interni izračuni plaće ne poklapaju se s vremenici koji se predaju EU-u (zbog različitog obračuna i različitog broja radnih sati godišnje u EU natjecajima, gdje je to je 1720).

Švicarska

Razina sustava

Sustav visokog obrazovanja uključuje 10 sveučilišta kojima se upravlja na razini kantona te dva savezna instituta za tehnologiju (u Zürichu i Lausannei) s posebnim statusom.

Švicarska sveučilišta prema ljestvicama poretka vrlo su uspješna. Prema Šangajskoj listi šest (od ukupno 12) švicarskih sveučilišta među prvih je 150 (ETH Zürich, Sveučilište Ženeva, Sveučilište Zürich, ETH Lausanne u prvih 100, a Sveučilište Basel i Bern između 100. i 150. mjesta). Prema Times Higher Education World University sedam je švicarskih sveučilišta među prvih 150 (uz prethodno navedene i Sveučilište Lausanne).

Plaće su na razini kantona propisane zakonom. U Švicarskoj su plaće u akademskoj zajednici najveće u Europi. Tako su npr. plaće izvanrednih profesora na Sveučilištu u Lausannei od 124.250 do 158.783 CHF godišnje, a redovitih profesora od 149.728 do 201.730 CHF. Na ETH Zürich je raspon plaća izvanrednih profesora od 178.966 do 245.080 CHF godišnje, a redovitih profesora od 209.237 do 275.359 CHF godišnje.

Švicarska sveučilišta imaju pravo uspostaviti programe i unutarnju strukturu. Kao rezultat, na razini svakog sveučilišta i fakulteta postoje unutarnja pravila. Prema pokazateljima autonomije osoblja, Švicarska je 4. od 28 sustava rangirana prema EUA, dok su ostale dimenzije rezultata slabije (12. rangirana po akademskoj i financijskoj autonomiji, a 20. po organizacijskoj autonomiji).

Razina institucije

Na čelu Sveučilišta u Zürichu je strateško i nadzorno tijelo (Sveučilišni savjet, *Universitätsstadt*) odgovorno za strateške odluke. Prošireno upravljačko tijelo (*Erweiterte Universitätsleitung*) odgovorno je za akademska pitanja. Glavnina financira-

nja dolazi s razine kantona, a financiranje treće strane uglavnom je kompetitivno financiranje nacionalne fondacije za znanost (SNF – *Schweizerische Nationalfonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung*). SNF omogućuje financiranje projekata, razvoja karijere, infrastrukture, znanstvene komunikacije i dodatnih mjera. Zahtjev za financiranje projekta može podnijeti osoba koja prima plaću, ali treba dodatna sredstva za provedbu projekta, pa financiranje projekata ne pokriva plaće istraživača. Financiranje razvoja karijera uključuje sredstva za istraživanje i plaću ili *fellowship* za istraživača koji prijavljuje projekt. Programi financiranja uključuju sheme financiranja s unaprijed definiranim parametrima (tematskim ili konceptualnim). Mogu ih predlagati istraživači, a neki su uspostavljeni na temelju politika (npr. kliničke longitudinalne studije). Infrastruktura se financira specifičnim donacijama. Znanstvena komunikacija financira se donacijama za znanstvene sastanke, publikacije, konferencije i projekte koji jačaju dijalog znanosti i društva.⁵⁵

ETH Zürich jedna je od dvije institucije u saveznoj nadležnosti. Najveći dio prihoda dolazi iz saveznog proračuna (72 %, 2656 mil. CHF), školarine čine oko 1 % prihoda (35 mil. CHF u 2017. godini), a financiranje treće strane uključuje sredstva Nacionalne zaklade za znanost (SNSF), Komisije za tehnologiju i inovacije (CTI), posebnog financiranja primijenjenih istraživanja, EU-a, projekata za industriju, te ostalih projekata koje financira treća strana (gradovi, kantoni, međunarodne organizacije i sl.). Godišnji financijski izvještaji javno su dostupni.⁵⁶ Uprava može odlučiti o plaćama i novim radnim mjestima. Tako su u odnosu na 2016. u 2017. godini troškovi osoblja porasli gotovo 10 %, zbog povećanja plaća (oko 2 %), broja radnih mjesta (odlukom Uprave) te troškova mirovinskog osiguranja.

Doktorski studenti i asistenti imaju fiksnu plaću. U prvoj godini doktorski studenti dobivaju fiksnu početničku plaću (47.040 CHF,) a plaća raste po unaprijed definiranim koracima za drugu i treću godinu (na 50.040 CHF). Nema predviđenog povećanja plaće od četvrte godine nadalje. Za asistente je početna plaća 70.300 CHF, a u trećoj godini 80.320 CHF. Nakon doktorata početna je plaća 87.500 CHF, a nakon tri godine doseže 96.400 CHF. U skladu s općim radnim pravom, ETH Zürich daje dodatke na plaću osobama s maloljetnom djecom (dječji dodatak od 374 CHF po djetetu mjesečno za prvo dijete).⁵⁷

Osim fiksne plaće, već od razine doktorskih studenata može se ugovoriti iznos plaće (*lump sum*). Visina plaće i način ugovaranja ovisi o izvoru financiranja. Tako ugovorene plaće prilagođuju se pri svakoj isplati (u ovisnosti o stvarno odrađenom broju sati, naknadama i sl.), a mogu se povećavati ako to omogućuju financije projekta.⁵⁸

⁵⁵ Vidjeti više na SNF (2018.), dostupno na: www.snf.ch/en/funding/selection-guide-for-funding-schemes/overview-of-funding-schemes/Pages/default.aspx

⁵⁶ http://ethrat.ethz.ch/sites/default/files/ETHR_FB17_E.pdf

⁵⁷ Više o doprinosima i dodatcima na: www.ethz.ch/content/dam/ethz/associates/services/Anstellung-Arbeiten/Downloads/files/infos/Information_sheet_Rates_and_social_security_contributions_2019.pdf

⁵⁸ Više na: www.ethz.ch/en/the-eth-zurich/working-teaching-and-research/welcome-center/employment-contract-and-salary/salary.html

Primjeri ugovora o radu dostupni su na internetskim stranicama ETH Zürich⁵⁹, kao i informativni izračuni plaća ovisno o poziciji i iskustvu.

Odjel ljudskih potencijala svake godine (u jesen) obavlja evaluacijske razgovore sa zaposlenicima. Razmatra se razina ispunjavanja zadanih ciljeva i na temelju rezultata, a u skladu s dostupnim financiranjima, mijenja se plaća. Svake godine uprava u konzultacijama sa socijalnim partnerima određuje sredstva za povećanje plaća.

Bonusi mogu biti jednokratne nagrade za rezultate (npr. posebno uspješan projekt, rješenje problema, unapređenje sustava upravljanja). Bonus može dobiti bilo koji zaposlenik, bez obzira na radno mjesto ili izvor financiranja plaće. U nekim se odjelima bonusi ugrađuju u sustav plaća.⁶⁰

Osnovno financiranje Sveučilište Zürich dolazi iz proračuna kantona Zürich. Osim toga, koristi se financiranje treće strane na kompetitivnoj osnovi koje obuhvaća donacije za istraživanje i nastavu. Prema smjernicama o transparentnosti (donesenima na razini Sveučilišta)⁶¹ objavljuju se podatci o ugovorima čija vrijednost prelazi 100.000 CHF: ime projekta, trajanje, izvor i iznos financiranja i nositelj projekta.⁶² To ne uključuje financiranje osoba i projekata iz EU-a, putem Nacionalne zaklade za znanost, niti usluge i financiranja koja podliježu posebnim pravilima zaštite povjerljivosti.

U skladu s kantonalnim Zakonom o sveučilištu (Universitätsgesetz, Änderung vom 16. November 2015; Offenlegung von Interessenbindungen)⁶³ koji propisuje navođenje interesa, svaki profesor sveučilišta mora pisano obavijestiti upravu o aktivnostima u upravljačkim i nadzornim tijelima, o upravljačkim i savjetodavnim funkcijama u švicarskim i stranim korporacijama ili zakladama u okviru privatnog i javnog prava, kao i o sudjelovanju u komisijama i tijelima konfederacije, kantona i općina. Profesori su dužni jednom godišnje ažurirati informacije, a one se objavljuju na internetskim stranicama.

Uz kantonalne propise, Pravilnik Sveučilišta Zürich regulira zapošljavanje⁶⁴. Plaća pojedinog zaposlenika određuje se temeljem zadataka, iskustva i kvalifikacija. Smjernice definiraju raspon plaća (u 25 kategorija) za akademske položaje i nastavni angažman.⁶⁵ Pravilnik propisuje da plaća uključuje sve aktivnosti (npr. protokolarnе,

⁵⁹ www.ethz.ch/en/the-eth-zurich/working-teaching-and-research/welcome-center/employment-contract-and-salary/contract-of-employment.html

⁶⁰ ETH (2018.) Information sheet Performance bonus: www.ethz.ch/content/dam/ethz/associates/services/Anstellung-Arbeiten/Downloads/files/infos/Information_sheet_Performance_bonus.pdf

⁶¹ Smjernice za transparentnost: www.rd.uzh.ch/dam/jcr:be0ce56a-6d32-4cb3-a8ba-b8f0731a8967/Richtlinien%20f%C2%B8r%20die%20Offenlegung%20der%20Rittmitteleinwerbung.pdf

⁶² www.uzh.ch/cmsssl/en/about/basics/transparency/grants/list.htm

⁶³ Dostupno na: www.uzh.ch/prof/ssl-dir/interessenbindungen/files/UniG_n_par_11a.pdf

⁶⁴ Personalverordnung (PVO), online: [www2.zhlex.zh.ch/appl/zhlex_r.nsf/0/EF9F5D57B3630C-57C12583850024F397/\\$file/177.11_16.12.98_104.pdf](http://www2.zhlex.zh.ch/appl/zhlex_r.nsf/0/EF9F5D57B3630C-57C12583850024F397/$file/177.11_16.12.98_104.pdf)

⁶⁵ Smjernice za akademske položaje (opis zadataka i potrebnog iskustva): www.uzh.ch/cmsssl/dam/jcr:0462b46c-aa4a-4ffe-b1fb-167165d3219b/Guidelines_for_classification_academic_positions.pdf i visina plaće: www.uzh.ch/cmsssl/de/about/work/salary.html

sudjelovanje u komisijama, inspekcijama i sl.). Ovisno o rezultatima godišnje evaluacije zaposlenika može doći do povišice, ako to omogućuju dostupna financijska sredstva. Ako je zaposlenik ocijenjen „dobrim“, plaća mu u jednoj godini može porasti za 2 platna razreda, a „vrlo dobrim“ za pet platnih razreda. Osim povišica, moguće su jednokratne nagrade za posebna dostignuća.

Plaće se osiguravaju iz sredstava kantona, ali i Zaklade za znanost te drugih zaklada. U godišnjem izvještaju navode se izdvajanja za plaće ovisno o izvorima financiranja. Na razini sveučilišta 27 % plaća osigurava se iz trećih izvora, no postoje znatne razlike između pojedinih fakulteta; Matematičko-prirodoslovni fakultet osigurava 37 % sredstava za plaću iz trećih izvora, a Pravni 8 %.⁶⁶

Osim na temelju javnog prava, suradnici/predavači Sveučilišta mogu sklopiti ugovore i na temelju privatnog prava (*Obligationenrecht* – OR).

Ujedinjeno Kraljevstvo

Razina sustava

Istraživanja se u Velikoj Britaniji većinom odvijaju na sveučilištima: niz je godina financiranje znanosti funkcioniralo na način da se dodjeljuju samo sredstva nužna za pokrivanje troškova istraživačke infrastrukture. U UK-u sveučilišta odlučuju o strukturi radnih mjesta. Napredovanje ovisi o raspoloživim radnim mjestima, a unutar istog zvanja postoje razlike u plaći. Postoji šest različitih vrsta dodataka na plaću, a jedan je diskrecijski. Ne postoji gornja granica plaća, nego ona ovisi o financijskom kapacitetu institucije.

Za prijavu prihoda i izdataka sveučilišta u okviru nastavničkog rada, istraživanja i drugih aktivnosti, na svim se sveučilištima u Velikoj Britaniji od 2000. godine provodi metodologija TRAC (engl. *Transparent Approach to Costing*). Metodologija TRAC razvijena je zbog nedovoljnog ulaganja u osnovna sredstva koja nisu uspjela pratiti znatan rast istraživačkih aktivnosti u 1980-ima i 1990-ima. Vlada Velike Britanije stoga je osigurala dodatno financiranje sveučilišne infrastrukture, pod uvjetom da sveučilišta postanu transparentna u načinu trošenja sredstava.

TRAC je razvijen kao metodologija praćenja troškova temeljena na aktivnostima koje koriste ankete među akademskim osobljem, kako bi pratila troškove vezane uz pojedine aktivnosti na projektu. Metodologija je otkrila kako su troškovi istraživačkog rada na sveučilištima i dalje veći nego izvori financiranja. To je dovelo do uvođenja metode ukupnih troškova na sveučilišta Velike Britanije, unutar koje se koristi TRAC metoda.

⁶⁶ Više o tome, vidjeti godišnji izvještaj: www.uzh.ch/cmsssl/dam/jcr:28a76902-ec43-48ff-9a64-370611d5d921/UZH_Jahresbericht_2017.pdf

Školarine koje se naplaćuju od studenata znatno su porasle te je najviša razina školarina koja se smije naplatiti narasla s 3000 na 9000 GBP u 2012. godini, te na 9250 GBP u 2017. godini. Prosječna školarina u akademskoj godini 2017./18. bila je 8966 GBP.

Razina institucije

Oxford je najbolje rangirano europsko sveučilište (peto po QS World University Ranking 2019) i dosljedno ima najveći prihod od vanjskih izvora od svih sveučilišta u Ujedinjenom Kraljevstvu. Oslanja se na vanjske izvore financiranja – fundacije, industriju, istraživačka vijeća i sl. Oko 26 % prihoda za istraživanja dolazi od dobrotnih organizacija, zaklada, istraživačkih vijeća i industrije; od školarina i ugovora u obrazovanju prikupi se oko 15 % prihoda, a 8 % dolazi iz državnih potpora, preko Ureda za studente i istraživanje Engleske. Ostali prihodi odnose se na aktivnosti (osim nastave i istraživanja): edukacijsko izdavaštvo, komercijalizacija istraživačke filantropske podrške i dohodak od ulaganja u zakladu Sveučilišta (51 %). Godišnja konsolidirana financijska izvješća javno su dostupna.⁶⁷

Svaki koledž Sveučilišta Oxford (iznimke su Kellogg i St. Cross) ima vlastitu upravu i financijski je neovisan. Tijekom 2017./18. godine ukupni primitci 35 koledža iznosili su 493 mil. GBP. Glavni izvori financiranja su: (i) nastava, istraživanja i smještaj; (ii) donacije i nasljeđe (iii) prihodi od investicija. Ostali izvori prihoda proizlaze iz trgovine i usluga, kao što je npr. organizacija konferencija.

Ukupni troškovi 2017./18. iznosili su 437 mil. GBP. Od toga je 84 % troškova direktno povezano s ključnim aktivnostima koledža – nastava, istraživanje i usluge smještaja. Ostatak čine troškovi prikupljanja sredstava, operativni troškovi komercijalnih aktivnosti (konferencije), troškovi investicija i upravljanja.

Od 2018. godine u UK-u je definirana 41 kategorija plaća na nacionalnoj razini za sveučilišno i istraživačko osoblje. U Oxfordu se ne primjenjuju kategorije najniže razine (1-5), a dodane su četiri kategorije u višim platnim razredima. Za svaki akademski stupanj (npr. profesor) objavljuje se raspon plaća te ostali troškovi koje plaća poslodavac (osiguranje, mirovina i sl.).⁶⁸ Plaće istraživačkog i nastavnog osoblja su različite. Plaće nastavnog osoblja ovise o koledžu/fakultetu. Tako je, primjerice, neto plaća izvanrednog profesora u rasponu od 18.782 do 63.436 GBP godišnje.⁶⁹

⁶⁷ www.ox.ac.uk/about/organisation/finance-and-funding?wssl=1

⁶⁸ www.admin.ox.ac.uk/finance/epp/payroll/scales/academicsalaryscales/

⁶⁹ <http://www.admin.ox.ac.uk/finance/epp/payroll/scales/academicsalaryscales/#d.en.170790>

III. DIO

Hrvatska

Obilježja sustava visokog obrazovanja i znanosti

Visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj čine javna i privatna visoka učilišta – 130 visokih učilišta, od čega 104 javna i 26 privatnih. Javna visoka učilišta uključuju osam sveučilišta (sa 82 sastavnice), 11 veleučilišta i tri visoke škole. Privatna su dva sveučilišta, šest veleučilišta i 18 privatnih visokih škola.⁷⁰ Sustav znanosti čini i 25 javnih znanstvenih instituta⁷¹.

Na nacionalnoj je razini upisna kvota velika u odnosu na broj završenih učenika srednjih škola s mogućnošću upisa visokog obrazovanja – 1,1 mjesto za upis na javnim visokim učilištima, odnosno 1,1234 ako se uključe privatna visoka učilišta. Za usporedbu, u EU-u je prosjek upisanih na razini 84 % od broja maturanata. U Hrvatskoj se očekuje i demografsko smanjenje⁷², pa je upitna dugoročna održivost pojedinih ustanova koje nemaju kritičnu masu za osiguranje kvalitete obrazovnog, odnosno istraživačkog rada.

Ukupni broj studenata u posljednjih pet godina stagnira, uz znatna odstupanja ovisno o vrsti ustanova (Tablica 17). Broj osoba koje završavaju studij opada (Tablica 18).

Tablica 17: Studenti prema visokim učilištima te ukupni studenti

	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	indeks (%)
visoke škole	9571	10.660	7360	7959	7674	-20
veleučilišta	23.405	24.465	23.126	22.224	21.757	-7
fakulteti – stručni studij	16.821	17.186	18.252	17.661	18.654	+11
fakulteti – sveučilišni studij	107.867	107.571	107.006	107.636	110.031	+2
umjetničke akademije	1925	2029	2083	2186	2245	+16
studenti – ukupno	159.589	161.911	157.827	157.666	160.361	0

Izvor: Obrada autora prema: Državni zavod za statistiku – Studenti u akademskoj godini 2016./2017. – statističko izvješće. [www.dzs.hr] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]

Više od polovice svih studenata (51,32 %) studira na dva najveća sveučilišta (Sveučilište u Zagrebu i Sveučilište u Splitu), a više od dvije trećine (71,69 %) svih studenata

⁷⁰ Agencija za znanost i visoko obrazovanje. [http://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/odabir.html]

⁷¹ Agencija za znanost i visoko obrazovanje. [https://www.azvo.hr/hr/znanost/znanstvene-organizacije]

⁷² Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske (2014.) Narodne novine 124/2014.

u Hrvatskoj studira na četiri najveća sveučilišta (u Zagrebu, u Splitu, u Osijeku i u Rijeci) (detaljnije u Prilogu).

Od 160.361 studenta, 116.234 (72,46 %) je redovitih, a 44.127 (27,54 %) izvanrednih studenata.

Prema vrsti visokog učilišta najviše je studenata (ukupno) na sveučilišnim studijima (68,61 %), slijede veleučilišta (13,57 %) i stručni studiji (11,63 %), te visoke škole (4,79 %). Najmanje je studenata na umjetničkim akademijama (1,40 %) (Tablica 17)

Tablica 18: Broj diplomiranih osoba

	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	Index (%)
visoke škole	2354	2641	1980	2037	1884	-20
vleučilišta	4764	4882	5437	5457	5030	+6
fakulteti – stručni studij	4439	3829	3247	3899	3390	-23
fakulteti – sveučilišni studij	24.718	23.286	22.539	22.789	21.994	-11
umjetničke akademije	689	614	538	563	597	-13
studenti – ukupno	36.964	35.252	33.741	34.745	32.895	-11

Izvor: Obrada autora prema: Državni zavod za statistiku – Visoko obrazovanje u 2016. – statističko izvješće. [www.dzs.hr] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]

U petogodišnjem razdoblju broj osoba koje su završile studij pao je za 11 %, a ovisno o vrsti učilišta taj je pad od 23 % na stručnim studijima, više od 20 % na visokim školama i 13 % na umjetničkim akademijama, do 11 % na sveučilišnim studijima, dok je porastao broj osoba koje su završile veleučilišta (6 %) (Tablica 18). Na višim razinama taj je pad još izraženiji. Broj novih magistara znanosti pao je s 1518 (2012.) na 487 (2016.), odnosno pad iznosi gotovo 70 %. Broj novih doktora znanosti u istom je razdoblju pao s 1338 na 646, odnosno malo više od 50 % (DZS, 2016).

Financiranje

Pravni okvir i praksa

Pravila financiranja definirana su zakonima⁷³. Izvori financiranja visokih učilišta, instituta i drugih znanstvenih organizacija su sljedeći: sredstva osnivača, državni pro-

⁷³ Npr. Zakon o proračunu (NN 87/2008., 136/2012., 26/2015.), Zakon o izvršavanju državnog proračuna, Zakon o ustanovama (NN 76/1993., 29/1997., 35/2008). Zakon o pravu na pristup informacijama (NN, 25/2013.,

račun Republike Hrvatske, proračun županija, gradova i općina, školarine, prihod od znanstvenih, istraživačkih, umjetničkih i stručnih projekata, znanstvenih i stručnih elaborata i ekspertiza, prihod zaklada, donacija i pomoći, prihod od nakladničke djelatnosti, prihod ostvaren na tržištu, prihod od imovine, udjela u trgovačkim društvima, prihod ostvaren od pravnih osoba i prihoda od ulaganja fizičkih i pravnih osoba te ostali izvori. Zakon ne zahtijeva računovodstveno praćenje i izvještavanje o potrošnji prema izvorima financiranja.

U strukturi prihoda sveučilišta udio javnog financiranja (MZO) na razini je od 70 %, a javnih instituta 53 % (Tablica 19).⁷⁴ Odstupanja između pojedinačnih institucija su znatna (Tablica 20, detaljnije vidjeti Prilog). Upis u upisnik znanstvenih organizacija ili visokih učilišta preduvjet je za financiranje iz državnog proračuna. Pod određenim uvjetima, sredstvima državnog proračuna mogu se financirati i privatna visoka učilišta (npr. Hrvatsko katoličko sveučilište – financiraju se plaće iz državnog proračuna, sukladno međunarodnim ugovorima).

Tablica 19: Ukupni prihodi i vrste prihoda, javni instituti i najveća sveučilišta, 2017. godine

	Ukupni prihod, kn	Udio MZO, %	EU, %	Tržišni prihod u zemlji, %	Prihod upravnih i administrativnih pristojbi, %	Ostalo (financijska i nefinancijska imovina), %
Javni instituti	661.787.995	53	5	20	5	3
Sveučilište u Zagrebu	1.879.498.180	70	3	12	13	2
Sveučilište u Splitu	495.927.420	71	4	7	17	1
Sveučilište u Osijeku	436.327.641	71	9	4	15	1
Sveučilište u Rijeci	453.964.593	71	5	7	13	1

Izvor: autori na temelju financijskih izvještaja (više u Dodatku)

85/2015) određuje pravila transparentnosti. Specifičnosti sustava znanosti i visokog obrazovanja određuju Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/2003., 198/2003., 105/2004., 174/2004., 02/2007., 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014., 60/2015., 131/2017)); Pravilnik o osnovama financiranja visoke naobrazbe na javnim visokim učilištima (NN 25/1996., 28/1999.); Pravilnik o osnovama financiranja znanstvenoistraživačkih instituta (NN 38/1997., 28/1999);

74 Na temelju godišnjih financijskih izvještaja objavljenih na internetskim stranicama javnih instituta i četiri najveća sveučilišta (u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku) za 2016. i 2017. godinu analizirana je struktura prihoda i rashoda. Podatci se odnose na 22 instituta (1964 zaposlenih u 2017. godini), 29 fakulteta i rektorat (8353 zaposlenih) Sveučilišta u Zagrebu, 12 fakulteta i rektorat Sveučilišta u Splitu (1805 zaposlenih), 11 fakulteta i rektorat Sveučilišta u Rijeci (1803 zaposlenih) te 10 fakulteta i rektorat Sveučilišta u Osijeku (1668 zaposlenih). Detaljnije u Prilogu Financijski pokazatelji.

Sredstva iz državnog proračuna doznaju se korisnicima u ukupnom iznosu, a korisnici ih svojim proračunom raspoređuju za pojedine namjene sukladno statutu i drugim općim aktima. Financijska se sredstva dodjeljuju na dva načina:

- u cjelovitom iznosu za pojedina sveučilišta, veleučilišta, visoke škole, znanstvene institute i druge znanstvene organizacije, te
- kroz dodjelu sredstava temeljem javnog poziva i mišljenja odgovarajućih povjerenstava koja imenuje ministar.

Vlastite prihode visoka učilišta i instituti ostvaruju od:

- obrazovnih programa koji se ne smatraju studijima u smislu odredbi *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*;
- provođenja poslijediplomskih specijalističkih studija;
- znanstvenih, istraživačkih i umjetničkih projekata;
- stručnih projekata, elaborata i ekspertiza;
- nakladničke djelatnosti;
- iznajmljivanja prostora i opreme, te
- ostalih poslova na tržištu i u tržišnim uvjetima.⁷⁵

Od godine do godine znatno varira udio pojedinih kategorija vlastitog prihoda. Tako je 2016. udio prihoda iz EU-a Sveučilišta u Rijeci bio 22 %; 96,4 mil. kn veći negoli u 2017. godini. Na razini pojedinih institucija razlike u strukturi prihoda još su veće (Tablica 20). Institut za javne financije ostvaruje 70 % prihoda od drugih izvora, a ostale znanstvene institucije u pravilu ne ostvaruju više od 50 % prihoda iz drugih izvora. Prihod od upravnih i administrativnih pristojbi ostvaruje 14 instituta, a 8 instituta ne ostvaruje. Najviše sredstava iz EU-a, 18,9 mil. kn, ostvario je Institut Ruđer Bošković, šest instituta je realiziralo EU prihod u rasponu od 1-2 mil. kn, 10 instituta do 1 mil. kn, a pet instituta nema realizacije EU prihoda.

Među fakultetima Sveučilišta u Zagrebu najveće prihode iz drugih izvora ostvaruju Ekonomski fakultet, Pravni fakultet i Rektorat (46-51 % prihoda), te Kineziološki, Šumarski i Prometni fakultet (46-51 % ukupnog prihoda). Kad je riječ o prihodima iz EU-a, najveći udio u prihodima iz EU-a Sveučilišta u Zagrebu ostvario je Rektorat (26 % EU prihoda ili 14,9 mil. kn), a slijede Medicinski fakultet i PMF (EU prihod u rasponu 6-8 mil. kn). Četiri fakulteta Sveučilišta u Zagrebu nemaju realizacije EU prihoda. Za usporedbu, Medicinski fakultet Sveučilišta u Osijeku 2017. nije realizirao EU prihod, a Medicinski fakultet u Rijeci ostvario je 6,4 mil kn iz EU-a.

⁷⁵ Uputa o načinu praćenja, ostvarivanja i trošenja vlastitih i namjenskih prihoda i primitaka javnih ustanova u sustavu visokog obrazovanja i znanosti uključenih u Državni proračun RH za 2015. godinu (2015.), Ministarstvo financija.

Tablica 20: Udio prihoda iz drugih izvora po institutima i fakultetima, 2017. godine

	Broj instituta	Broj fakulteta Zagreb	Broj fakulteta Split	Broj fakulteta Rijeka	Broj fakulteta Osijek
Do 10 % iz drugih izvora	6	4	2		
Do 20 % iz drugih izvora	5	5	3		2
Do 30 % iz drugih izvora	4	10	1	4	2
Do 40 % iz drugih izvora	3	5	5	5	1
Do 50 % iz drugih izvora	0	6	2		
Do 60 % iz drugih izvora	3				
Do 70 % iz drugih izvora	1				

Izvor: autori na temelju financijskih izvještaja (više u Prilogu).

Sredstvima se raspolaže sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju te propisima kojima se regulira izvršavanje državnog proračuna.

Financijski izvještaji pokazuju da su u strukturi rashoda, rashodi za zaposlene prosječno 72-74 %. Kad se tome dodaju službena putovanja, autorski honorari i ugovori o djelu, dosegne se 78 % ukupnih rashoda instituta, 80 % rashoda sveučilišta u Zagrebu i Rijeci te 81 % rashoda sveučilišta u Osijeku i u Splitu (Tablica 21, detaljnije vidjeti financijske pokazatelje u Prilogu).

Tablica 21: Ukupni rashodi i njihova struktura, javni instituti i najveća sveučilišta

	Ukupni rashod, mil. kn	Plaće, %	Službena putovanja, %	Autorski honorari i ugovori o djelu, %	Ostali troškovi, %
Javni instituti	468	72	4	2	22
Sveučilište u Zagrebu	1814	73	3	4	20
Sveučilište u Splitu	443	73	2	6	19
Sveučilište u Osijeku	382	73	4	4	19
Sveučilište u Rijeci	422	74	2	4	20

Izvor: autori, na temelju financijskih izvještaja pojedinih institucija, vidjeti Prilog.

Usporedba doznačenih sredstva od MZO-a i realiziranih rashoda za zaposlene pokazuje da 7 instituta, 10 fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, dva fakulteta Sveučilišta u Osijeku, četiri fakulteta Sveučilišta u Rijeci i pet fakulteta Sveučilišta u Splitu koji istovremeno ostvaruju znatnije tržišne i EU prihode, ostvaruje i veće troškove zaposlenih od sredstava MZO-a. Npr. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu ostvario je 31,5 mil. kn veće troškove zaposlenih od dospjelih financijskih sredstva MZO-a,

Pravni fakultet 17,4 mil. kn, Medicinski 5,7 mil. kn, a Kineziološki fakultet 3,4 mil. kn, što ukazuje na dodatno zapošljavanje i/ili isplate stimulacije zaposlenicima. Podatci o ugovorima o djelu i autorskim ugovorima pokazuju da se koriste za vanjsku suradnju, ali i dodatni angažman vlastitih zaposlenika (vidjeti Prilog).

Način raspodjele vlastitih prihoda definira Pravilnik o osnovama financiranja visoke naobrazbe na javnim visokim učilištima. Temeljno je načelo da se dio koristi za unapređenje djelatnosti, dio za materijalne troškove, a dio za rad iznad normirane redovite djelatnosti. Model rasporeda vlastitih prihoda znanstvenoistraživačkih instituta je sljedeći:

- 10 % za unapređenje djelatnosti instituta, nabavku opreme, investicije;
- 5 % za unapređenje rada zavoda/laboratorija;
- 10 % za pokriće dijela troškova poslovanja instituta (hladni pogon, povećanje plaća...);
- 5 % za pokriće dijela troškova poslovanja zavoda/laboratorija;
- 70 % za izvođenje projekata (plaćanje suradnika, kotizacije, objave radova, pri čemu se za plaće i naknade ne smije rasporediti više od 50 % iznosa).

Pravilnik također definira kako 60 % prihoda od imovine ide za unapređenje osnovne djelatnosti instituta. Regulira i prihode od donacija, definira godišnje/višegodišnje planiranje investicija (sredstva ministarstva ili vlastita) te određuje kako naknade za rad smiju iznositi najviše 30 % iznosa plaće (iz prihoda od projekata i od imovine). Temeljna financijska pravila i način raspolaganja imovinom definira Zakon o ustanovama. Ustanova ne može bez suglasnosti osnivača steći, opteretiti ili otuđiti nekretninu i drugu imovinu čija je vrijednost veća od vrijednosti utvrđene aktom o osnivanju ili statutom ustanove. Imovinu ustanove čine sredstva za rad pribavljena od osnivača, stečena pružanjem usluga i prodajom proizvoda ili pribavljena iz drugih izvora. Dobit se smije koristiti isključivo za obavljanje i razvoj djelatnosti ustanove.

Transparentnost financijskog izvještavanja se povećava. U 2014. godini samo je jedan fakultet u potpunosti predstavio financijske podatke na svojim internetskim stranicama, a u 2015. godine je 47 % fakulteta objavilo financijske izvještaje. Međutim, transparentno objavljivanje financijskih izvještaja nema pozitivnu korelaciju s poslovnim uspjehom poslovanja pojedinog subjekta (Čobanov, 2016.).

Praksa trošenja i izvještavanja je neujednačena, no sve veći broj učilišta ima pravilnike koji reguliraju stjecanje i korištenje vlastitih prihoda.⁷⁶ Primjeri dobre prakse obuhvaćaju i donošenje pravilnika o plaćama, pravilnika o cjeloživotnom obrazova-

⁷⁶ Npr. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: http://maia.ffzg.hr/att/2018/12/pravilnik_vlastiti_prihodi.pdf; Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu: http://neuron.mefst.hr/docs/dokumenti/pravilnici/2016/Pravilnik_vlastiti_prihodi.pdf

nju i pravilnika o naknadama. Pravilnik o plaćama regulira dodatke na plaću. Radi se, u osnovi, o tri vrste dodataka: položajni dodatak, dodatak za rad iznad normirane djelatnosti te dodatak za posebne uspjehe (npr. projekti).

Plaća se može povećati na temelju prekovremenog rada, a primitci uz plaću mogu se odnositi na ugovor o djelu te ugovor o autorskom djelu. Ugovor o autorskom djelu može biti u okviru radnog odnosa ili izvan njega. Za ugovor o autorskom djelu izvan radnog odnosa riječ je o dobrovoljnom radu; nema naloga poslodavca, nije predmet ugovora o radu i obavlja se izvan radnog vremena.

Praksa raspolaganja sredstvima iz proračuna i vlastitim sredstvima (školarina, upisnina i drugih pristojbi) nejednolika je, što su pokazali i nalazi Državne revizije za 2014. koji su obuhvatili 68 od ukupno 88 visokih učilišta u Hrvatskoj.⁷⁷ Polovica visokih učilišta dobila je uvjetno mišljenje zbog nepravilnosti, uključujući vrlo općenite pravilnike i kriterije prema kojima raspolažu vlastitim sredstvima. Prema nalazu revizije, velik dio tog novca odlazi za razne dodatke i stimulacije visokoškolskog osoblja, ali ponekad bez jasnih i mjerljivih kriterija i normiranja. Praksa uključuje dizanje osnovne plaće te dodatke za povećani opseg posla, dodatna zaduženja, položajne dodatke i sl.

Primjerice, Ekonomski fakultet u Zagrebu isplaćivao je 2014. svim zaposlenicima 35 posto dodatka na mjesečnu plaću te niz drugih dodataka, a Ekonomski fakultet u Rijeci 20 posto na mjesečnu plaću te druge stimulacije i dodatke za opterećenost poslom, povećani opseg posla i drugo. Pravni fakultet u Zagrebu imao je praksu isplate dodataka na plaću temeljem Odluke Vijeća fakulteta kojom se vlastita sredstva (prije svega stečena od školarina) koriste za isplatu dodataka na plaću: 30 posto na osnovnu plaću za službenike, a 20 posto za namještenike. Također se financiraju i dodatci za rad iznad punog nastavnog opterećenja, zbog povećanog opsega posla te dodatci za dodatne poslove dekanu, prodekanima itd. Neke ustanove (npr. Pravni fakultet u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti u Zagrebu i sl.) imaju praksu sklapanja ugovora o autorskom djelu.

Nakon objave rezultata Državne revizije, došlo je do unapređenja pravila i prakse. Primjerice, Fakultet strojarstva i brodogradnje javno je objavio postupak sklapanja autorskih ugovora te dodatne upute o obilježjima autorskog djela.⁷⁸

Ministarstvo je 2015. godine pripremiло Nacrt prijedloga Pravilnika o mjerilima i načinu korištenja vlastitih i namjenskih prihoda javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta, ali on nije usvojen. Prijedlog je obuhvatio četiri kategorije prihoda: (i) od obrazovnih programa i od participacije studenata u troškovima studija, (ii)

⁷⁷ Nalaze vidjeti na: www.revizija.hr/hr/izvjesca/revizija-2016

⁷⁸ Procedura: www.fsb.unizg.hr/atlas/upload/newsboard/20_04_2015__22819_Procedura_za_isplatu_aut_honorara_izmjena.pdf, upute: www.fsb.unizg.hr/atlas/upload/newsboard/20_04_2015__22819_Kratke_upute-pojasnjenja.pdf

od znanstvenoistraživačkih i umjetničkih projekata, stručnih projekata, elaborata, ekspertiza i ostalih poslova na tržištu i u tržišnim uvjetima, (iii) od nakladničke djelatnosti i (iv) od iznajmljivanja prostora i opreme. U javnoj raspravi iznesen je niz sugestija⁷⁹, a najveći dio odnosio se na namjensko korištenje sredstava od školarina. Rektorski zbor⁸⁰ imao je izrazito kritično mišljenje. Očekuje se da će novi zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, koji je u izradi, ocrtati načine korištenja vlastitih i namjenskih prihoda.

Trendovi financiranja

U Hrvatskoj je proveden niz reformi znanstvenoistraživačkog sustava 2013. godine, koje su obuhvaćale financiranje, organiziranje, provedbu i evaluaciju znanstvenog rada. Ukinuti su tzv. Z-projekti i kao jedini izvor financiranja kompetitivnih istraživačkih projekata u Hrvatskoj ostala je Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ). Sredstva za istraživačke projekte smanjena su za oko 50 %, sa 100 milijuna kuna (2012.) na 50 milijuna kuna (2013. – 2015.). U 2017. godini predviđena su sredstva od 90 milijuna kuna, što je i dalje manje od predreformske razine (126 milijuna u 2010. i 127 milijuna kuna u 2011. godini). Prijedlog *Strategije obrazovanja, znanosti, tehnologije* jest da se proračunska sredstva za znanstvene kompetitivne programe i projekte povećaju na najmanje 0,15 % BDP-a, 517 milijuna kuna (2016.), a danas su šest puta manji (0,025 % BDP-a).

U Državnom proračunu Republike Hrvatske od 2015. godine obvezno je iskazivanje ukupnih prihoda i primitaka te rashoda i izdataka iz svih izvora financiranja u državnom proračunu za sve proračunske korisnike državnog proračuna (Tablica 22).

⁷⁹ [<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=1098>] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]

⁸⁰ www.rektorski-zbor.hr/fileadmin/rektorski_zborRH/sjednice_zbora/2017_2018/Zapisnik_1._sjednice_RZ_23_10_2017.pdf

Tablica 22: Prihodi sveučilišta i veleučilišta, 2016. – 2020., kn

PRIHODI	Izvršenje 2016.	Plan 2017.	Proračun 2018.	Projekcija 2019.	Projekcija 2020.
Sveučilišta i veleučilišta	4.342.218.218	4.871.107.090	4.684.644.136	4.611.018.411	4.565.356.892
Opći prihodi i primitci	2.914.150.038	3.033.798.160	3.207.661.432	3.200.583.370	3.221.851.371
Sredstva učešća za pomoći	45.841.368	80.180.516	49.154.089	41.194.616	32.532.720
Vlastiti prihodi	412.885.394	472.649.800	495.733.215	495.005.029	481.455.069
Ostali prihodi za posebne namjene	575.443.651	515.210.600	517.866.260	533.402.037	523.057.843
Pomoći EU-a	86.436.695	58.395.700	61.876.503	63.732.703	62.681.978
Ostale pomoći	30.920.770	47.035.200	53.534.668	55.140.545	54.682.457
Ostale refundacije iz sredstava EU-a	1.957.173	0	0	0	0
Europski socijalni fond (ESF)	34.275.449	55.665.965	34.786.227	60.833.053	53.695.687
Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)	230.466.400	591.176.787	243.686.955	140.262.032	113.915.445
Donacije	9.530.510	13.521.500	13.606.100	14.014.203	13.743.248
Prihodi od nefinancijske imovine i nadoknade štete s osnova osiguranja	212.233	237.500	3.738.687	3.850.823	3.741.074
Namjenski primitci od zaduživanja	98.537	3.235.362	3.000.000	3.000.000	4.000.000

Izvor: Obrada autora prema: Ministarstvo financija Republike Hrvatske: Državni proračun Republike Hrvatske za 2018. godinu i projekcije za 2019. i 2020. godinu. [<http://www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2018-godina>] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]

U proračunu za 2019. godinu s projekcijama za 2020. i 2021. godinu koristi se drukčiji prikaz (posebno za svako sveučilište, veleučilište, studentski centar i sl.) što one-mogućuje usporedbu prema pojedinim izvorima prihoda s prethodnim godinama. Međutim, već i iz podataka o ukupnim sredstvima uočljive su razlike u planu, ostvaranju i projekcijama (Tablica 23 i Tablica 24).

Prema Proračunu za 2018. godinu planiran je rast ukupnih prihoda sveučilišta i veleučilišta od 5 % do 2020. godine u odnosu na 2016. (Tablica 22, s 4.342.218.218 kn na 4.565.356.892 kn). Proračunom za 2019. godinu projekcije su revidirane, pa je u 2020. godini porast u odnosu na izvršenje 2016. (4.342.218.218 kn) 2,3 % (prihod od 4.441.378.793 kn, Tablica 23), a u 2021. godini predviđeno je smanjenje prihoda na 4.391.567.911 kn. godine (Tablica 23, tj. u odnosu na 2016. povećanje od 1%).

Nadalje, prema Proračunu za 2018. godinu planirano je povećanje vlastitih prihoda sveučilišta i veleučilišta za 17 % (s 10 % na 11 % udjela ukupnih prihoda, tj. s 412,8 mil kn na 481,5 mil kn, Tablica 22), velike su oscilacije za neke prihodovne stavke (s minimalnim sudjelovanjem u ukupnom prihodu) te rast općih prihoda za 11 % (porast sa 67 na 71 % udjela ukupnih prihoda). U proračunu za 2019. godinu ne navode se ukupni podatci, nego podatci za svako sveučilište i veleučilište. Usporedba nije moguća jer u proračunu za 2018. godinu nije jasno navedeno na koje se sve institucije i tijela agregatni podatci odnose, a kategorije primitaka podijeljene su na EU i ostale izvore (a ne po fondovima iz kojih sredstva potječu, kao ranije).

Tablica 23: Prihodi sveučilišta, veleučilišta i javnih instituta, 2017. – 2021., kn

PRIHODI	Izvršenje 2017.	Plan 2018.	Proračun 2019.	Projekcija 2020.	Projekcija 2021.
Sveučilišta i veleučilišta	4.504.056.150	4.713.196.188	4.658.047.901	4.441.378.793	4.391.567.911
Javni instituti	537.269.453	588.148.468	702.547.147	777.646.674	742.456.560
Opći prihodi i primitci	330.943.633	354.404.342	324.921.165	326.026.177	330.560.276
Program usavršavanja znanst. novaka			12.050.280	6.522.780	4.858.280
Poticaj razvoja znanosti i ulaganja u kadrove – financiranje školarina za poslijediplomski studij			1.000	1.000	
EU projekti javnih instituta – ostali izvori financiranja	17.612.312	32.869.541	17.795.038	8.266.844	4.306.368
Pomoći EU-a	17.184.374	25.998.158	12.944.804	6.215.891	2.586.615
Redovita djelatnost javnih instituta – ostali izvori financiranja	156.181.242	169.253.972	179.103.067	170.670.547	170.323.741
Vlastiti prihodi	118.911.143	135.563.530	125.631.073	121.711.048	122.500.967
Donacije	1.750.988	1.500.263	1.119.000	468.000	469.000

Izvor: Obrada autora prema: Ministarstvo financija Republike Hrvatske: Državni proračun Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu [www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2019-godina]

Za javne institute, prema Proračunu za 2018. godinu, bio je predviđen rast prihoda za 16 % u razdoblju 2016. – 2020. (s 489 na 570 mil kn, Tablica 24). Proračun za 2019. godinu predviđa ambiciozan rast (na 777.646.674 kn u 2020. godini, Tablica 24). Slično kao i za sveučilišta i veleučilišta, drugačije kategorije primitaka ne omogućuju usporedbu.

Tablica 24: Prihodi javnih instituta, 2016. – 2021., kn

PRIHODI	Izvršenje 2016.	Plan 2017.	Proračun 2018.	Projekcija 2019.	Projekcija 2020.	Projekcija 2021.
Javni instituti	489.416.979	583.494.544	575.944.700	567.376.865	570.086.414	
		537.269.453	588.148.468	702.547.147	777.646.674	742.456.560
Opći prihodi i primitci	321.195.231	343.651.744	356.989.592	356.670.701	358.235.714	
		330.943.633	354.404.342	324.921.165	326.026.177	330.560.276
Sredstva učešća za pomoći	1.733.875	5.655.555	2.491.497	1.711.496	1.711.496	
Vlastiti prihodi	120.569.503	134.968.500	135.788.802	136.603.657	137.423.320	
		118.911.143	135.563.530	125.631.073	121.711.048	122.500.967
Ostali prihodi za posebne namjene	11.826.407	15.681.500	16.759.907	16.838.685	16.917.876	
Pomoći EU-a	13.882.702	31.261.100	31.443.248	31.626.434	31.810.710	
Ostale pomoći	5.583.187	9.960.500	10.027.675	10.078.632	10.129.003	
Ostale refundacije iz sredstava EU-a	647.066	2.509.534	5.927.500	1.740.000	1.740.000	
Europski socijalni fond (ESF)	6.030.136	4.168.886	0	0	0	
Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)	6.642.954	33.490.075	14.118.496	9.698.496	9.698.496	
Donacije	1.290.095	2.136.050	2.146.728	2.157.453	2.168.230	
Prihodi od nefinancijske imovine i nadoknade štete s osnova osiguranja	15.823	11.100	251.255	251.311	251.569	

Izvor: Obrada autora prema: Ministarstvo financija Republike Hrvatske: Državni proračun Republike Hrvatske za 2018. godinu i projekcije za 2019. i 2020. godinu. [www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2018-godina] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]; Ministarstvo financija Republike Hrvatske: Državni proračun Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu. [<http://www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2019-godina>] [pristupljeno: 17. travnja 2019.]

Napomena: Podatci navedeni u *kurzivu plavom bojom* odnose se na Poseban dio Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2019. i projekcije za 2020. i 2021. godinu.

Podatci iz proračuna za 2018. i 2019. godinu pokazuju znatne razlike u planu, što upućuje na poteškoće i nepouzdanost planova i projekcija te dovodi u pitanje vjerodostojnost politike financiranja (Tablica 24 i 25).

Tablica 25: Odabrane stavke Državnog proračuna

PRIHODI	Izvršenje 2016.	2017.	Proračun 2018.	Projekcija 2019.	Projekcija 2020.	Projekcija 2021.
Program doktoranada i poslijedoktoranada Hrvatske zaklade za znanost	22.837.532	41.832.000	48.972.000	57.865.500	70.182.000	
		41.832.000	48.972.000	49.455.868	49.628.964	50.308.880
Projektno financiranje znanstvene djelatnosti	86.850.000	90.000.000	95.000.000	100.000.000	115.000.000	
		90.000.000	95.000.000	96.500.000	96.837.750	106.521.525
Program usavršavanja znanstvenih novaka	41.233.331	35.145.220	23.100.000	22.930.000	22.941.400	
		29.518.023	23.100.000			
Ugovorno financiranje znanstvene djelatnosti	50.000.000	59.500.000	68.000.000	70.000.000	75.000.000	
		59.500.000	68.000.000	10.950.252	11.066.460	11.182.898
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	13.891.006.993	15.724.866.798	16.124.573.259	16.670.514.671	16.844.841.291	
		15.255.465.240	16.233.458.509	17.285.893.786	17.476.493.979	17.033.306.103

Izvor: Obrada autora prema: Ministarstvo financija Republike Hrvatske: Državni proračun Republike Hrvatske za 2018. godinu i projekcije za 2019. i 2020. godinu. [www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2018-godina] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]; Ministarstvo financija Republike Hrvatske: Državni proračun Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu. [http://www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2019-godina] [pristupljeno: 17. travnja 2019.]

Napomena: Podatci navedeni *plavom bojom u kurzivu* odnose se na Poseban dio Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2019. i projekcije za 2020. i 2021. godinu.

Kao što je iz Tablica 24 i 25 vidljivo, promjene iz proračuna su znatne i ukazuju na promjenu politika. Proračunom za 2018. bio je predviđen nastavak programa usavršavanja znanstvenih novaka (s 22,9 milijuna kn u 2019. i 2020., tj. smanjivanje za 44% u odnosu na 2016), a proračunom za 2019. taj je program ukinut (Tablica 25 i Tablica 26).

Projekcije za 2020. iz proračuna 2018. predviđale su povećanje projektnog financiranja znanstvene djelatnosti za 32% prema 2016. godini (s 86,9 milijuna kn na 115 milijuna kn, Tablica 25 i Tablica 26), dok su proračunom za 2019. te projekcije revidirane na 96,8 milijuna kn. Predviđao se porast ugovornog financiranja znanstvene djelatnosti (na 70 milijuna kn), a 2019. ta je projekcija revidirana na 11 milijuna kn.

Međutim, razlozi i ciljevi promjena politika, kao ni metodološke promjene nisu jasno i transparentno obrazložene u proračunskim dokumentima.

Tablica 26: Usporedba projekcija za 2020. godinu u odnosu na 2016. u proračunima 2018. i 2019. godine

	Proračun 2018.	Proračun 2019.
Povećanje proračuna Ministarstva znanosti i obrazovanja	21 %	26 %
Povećanje projektnog financiranja	32 %	11,5 %
Promjena ugovorenog financiranja znanstvene djelatnosti	50 %	-77 %
Povećanje programa doktoranada i poslijedoktoranada	207 %	17 %
Program usavršavanja znanstvenih novaka	-44 %	ukidanje

Izvor: Obrada autora.

Percepcija istraživača znanstvenoistraživačkog sustava

Projektom „Reforma znanosti u Hrvatskoj u kontekstu promjene razvojne paradigme“ analizirana je percepcija istraživača o promjenama znanstvene politike i znanstvenog sustava.⁸¹ Istraživanje je provedeno *online* anketom u lipnju 2017. na uzorku od 294 ispitanika koji u glavnim crtama odražavaju stavove znanstvene zajednice.

Glavni rezultati pokazuju da:

- 60 % istraživača procjenjuje kako ima manje sredstava za rad nego prije reforme (34 % bitno manje);
- između 60 % i 80 % istraživača nema uopće ili ima nedovoljno sredstava za pojedine znanstvenoistraživačke djelatnosti – gotovo 60 % istraživača ima nimalo ili malo sredstava za materijalne troškove, gotovo 70 % istraživača ima nimalo ili malo sredstava za terenski rad i uredsku opremu, 47 % istraživača istaknulo je nabavu literature uključujući *full-text* baze podataka i organizaciju konferencija kao aktivnosti za koje nemaju nimalo sredstava;
- gotovo 60 % istraživača tvrdi kako je zbog manjka sredstava moralo smanjiti opseg i intenzitet svojega istraživačkog rada.

Ostali nalazi pokazuju da *sudjelovanje na znanstvenim projektima* nije konceptualno riješeno ni sa stajališta evaluacije rada ni financiranja. Nije jasno financira li se istraživački rad iz javnih sredstava ili znanstvenici moraju preuzeti ulogu znanstvenog

⁸¹ Kamo ide hrvatski znanstvenoistraživački sustav: prema racionalnoj reformi ili prema entropiji i urušavanju? (2018.) Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. [<http://www.pilar.hr/wp-content/uploads/2018/03/Izvjescje.pdf>] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]

poduzetnika (menadžera) te se pobrinuti za vlastita istraživačka sredstva. Financiranje projekata iz sredstva HRZZ-a ograničeno je na izvrsne projekte, pa se postavlja pitanje financiranja rada „prosječnih“ znanstvenika.

Program višegodišnjeg namjenskog institucijskog financiranja prema rezultatima istraživanja – u potpunosti je promašio cilj reforme: unapređenje učinkovitosti znanstvenih organizacija. Program nije utjecao na povećanje ili intenzitet znanstvenoistraživačkih djelatnosti velikog broja ispitanika (60-80 %); Doveo je do „mrvljenja“ sredstava na razini institucije bez fokusa na individualne projekte; i Odluka se različito tumači te je na pojedinim institucijama iz tih sredstava zabranjeno financirati temeljne troškove istraživačkog rada.

Stavovi ispitanika o *doprinosu Hrvatske zaklade za znanost unapređenju znanstvenog rada* pokazuju da je Zaklada „nimalo“ ili „u manjoj mjeri“ pridonijela kvaliteti znanstvenog rada. Ispitana su četiri aspekata utjecaja: povećanje kvalitete projekata, povećanje znanstvene izvrsnosti (većom konkurencijom među znanstvenicima), unapređenje metoda evaluacije i smanjenje utjecaja interesnih grupa. Na ljestvici od 1 do 4 ni jedan aspekt nije dosegao veću srednju vrijednost od 1,8.

Stavovi prema Zakladi kao *sustavu za poticanje visoko-kompetitivnih projekata* su ambivalentni – više od polovine ispitanika drži kako treba promicati visoko kompetitivne sustave za financiranje projekata kao HRZZ, ali ih više od 60 % drži kako HRZZ ne treba podržati jer ovakvim načinom financiranja velik dio znanstvenika ostaje bez sredstva. Visok postotak (76 %) drži kako Zakladu treba podržati uz povećano financiranje koje će omogućiti dobivanje sredstva za rad na načelima izvrsnosti i kompetitivnosti.

Dosadašnji sustav napredovanja u znanosti ispitanici ocjenjuju uglavnom negativno: misle kako sustav ne potiče znanstvenu izvrsnost (75 %), nego znanstvene mediokritete (72 %); proizvodi više znanstvenih zvanja od radnih mjesta (68 %); destimulira rad i projektne aktivnosti zbog nemogućnosti dobivanja radnog mjesta (71 %); podržava klijentelizam i ortački akademizam (71 %); nepravedno dodjeljuje iste koeficijente plaća za znanstvena i znanstveno-nastavna zvanja (64 %).

Istraživanjem je potvrđena odbojnost većine znanstvenika prema ideji određene *decentralizacije sustava* preko prepuštanja izbora u znanstvena zvanja samim istraživačkim institucijama (uz ukidanje nacionalnih kriterija i matičnih povjerenstava kao jedan od načina poticanja znanstvene izvrsnosti i prevladavanja osrednjosti i egalitarizma).

S obzirom na *odnos nastave i istraživanja* 64 % ispitanika smatra kako današnji sustav nepravedno dodjeljuje jednake koeficijente plaća za znanstvena i znanstveno-nastavna zvanja te ne uzima u obzir opterećenje nastavom na sveučilištima. Više od 70 % ispitanika misli kako je potrebno smanjiti nastavno opterećenje za nastavnike koji sudjeluju u projektima te stimulirati pribavljanje projekata i angažman na njima. Većina ih podržava stav kako treba uvesti diferencijaciju između nastavnika

koji se bave samo nastavnim te onih koji se bave nastavnim i znanstvenoistraživačkim radom.

Stavovi prema *poduzetničkoj funkciji sveučilišta / javnih instituta* su polarizirani. Nema značajne većine. Najpoželjniji oblik suradnje s gospodarstvom jest sudjelovanje studenata u projektima za potrebe gospodarstva te izrada doktorskih disertacija u gospodarstvu, a taj oblik suradnje podržava oko 55 % ispitanika. Najmanje poželjan oblik poduzetničke djelatnosti odnosi se na patente i licencije te osnivanje poduzeća u vlasništvu istraživačke institucije.

Mišljenja o tome što je *svrha znanosti* u Hrvatskoj su podijeljena: je li važnija svjetska izvrsnost ili lokalna relevantnost, je li suradnja s gospodarstvom poželjna ili nije. Sudjelovanje u svjetskim istraživanjima i transfer znanstvenih i tehnoloških dostignuća smatra se važnijim od razvijanja lokalnih i primijenjenih znanja koja će služiti za razvoj samo domaće znanosti ili gospodarstva.

Kad je riječ o *Strategiji pametne specijalizacije (S3) i korištenju ESI-fondova*, rezultati pokazuju kako S3 i ESIF uopće nisu percipirani kao mehanizmi koji će pridonijeti razvoju znanstvenog i/ili gospodarskog sektora. Iznimku donekle čine ulaganja u znanstvenu infrastrukturu.

Kad je riječ o *općim nedostacima znanstvenog sustava i društvenoga statusa znanosti*, ispitanici izražavaju veliko nezadovoljstvo znanstvenim sustavom i njegovim funkcioniranjem te procjenjuju (66 %) kako svi ponuđeni aspekti nedostataka, njih osam, čine nedostatke sustava u velikoj ili vrlo velikoj mjeri. Najveći nedostaci sustava (90 %) odnose se na *inertnost i nekompetentnost nacionalnih institucija za upravljanje znanosti* te na *grupne interese koji dezintegriraju znanstvenu zajednicu*. Ističu kako dominiraju snažni grupni interesi koncentrirani uglavnom na fakultetima. Vrlo visok postotak istraživača (96 %) smatra kako je glavni razlog lošega društvenog i materijalnog položaja znanosti taj što znanost nije prepoznata kao društvena vrijednost u koju vrijedi ulagati.

Zaključci

U posljednjih nekoliko desetljeća došlo je do znatnih promjena u europskim znanstvenoistraživačkim institucijama i u sustavima visokog obrazovanja u praćenju i vrednovanju rada i kvalitete ostvarenih rezultata. U većini slučajeva autonomija se povećala, kao i dostupnost financijskih sredstava iz različitih izvora (javna sredstva: osnovno financiranje, kompetitivno financiranje, sredstva iz EU, privatna sredstva). U Europi u financiranju sveučilišta i istraživačkih institucija važnu ulogu ima država (ili regionale vlasti) s udjelom od oko 70% (uz velike varijacije između država i institucija).

U većini su sustava sveučilišta i znanstvene institucije prilikom odabira projekata i raspodjele sredstava autonomni od države. Odnos upravljanja i financiranja važan je činitelj ostvarivanja ciljeva institucija. Javna tijela (resorna ministarstva, vlade) trebaju jasno odrediti ciljeve javne znanstvene i obrazovne politike, a sveučilišta i znanstveni instituti trebaju biti autonomni u ostvarivanju tih ciljeva. Autonomija se obično definira nacionalnim zakonodavstvom, a obuhvaća različite dimenzije – organizacijsku autonomiju, financijsku autonomiju, autonomiju kod zapošljavanja i akademsku autonomiju. Da bi mogle ostvarivati ciljeve, autonomne znanstvene institucije trebaju upravljačku strukturu koja sadrži odbor koji definira politike, učinkovitu i profesionalnu izvršnu razinu upravljanja te unutarnje mehanizme participativnog upravljanja.

U Hrvatskoj propisi detaljno određuju namjenu osnovne potpore. Takav pristup nije uobičajen. U većini sustava znanstvene i znanstveno-nastavne institucije slobodno raspolažu osnovnim potporama.

Troškovi osoblja obično čine značajni dio ukupnih rashoda sveučilišta (dvije trećine, uz znatne razlike između institucija). Mogućnost odlučivanja o organizacijskoj strukturi, zapošljavanju, napredovanju, plaćama i otpuštanju zbog toga predstavlja značajan element autonomije raspodjele sredstava.

Zakonodavni okvir i status zaposlenika u europskim sustavima je neujednačen. Sveučilišni nastavnici i administrativno osoblje u nekim sustavima imaju status državnih/javnih službenika, a na druge se primjenjuju pravila za privatni sektor. U pojedinim sustavima (Austrija, Luksemburg, Švicarska) postupno se napušta model javnih službenika. Razlike se odnose na postupke zapošljavanja i otkaza i ulogu vanjskih tijela u tim postupcima.

U Hrvatskoj je autonomija zapošljavanja, određivanja broja i strukture radnih mjesta vrlo ograničena, a sveučilišta imaju relativno visoku autonomiju pri određivanju školarina. Takva rješenja nisu uobičajena u drugim sustavima.

Različiti elementi autonomije međusobno su ovisni. Primjerice, mogućnost odlučivanja o broju upisanih studenata i definiranja školarine utječe na moguću visinu pri-

hoda. Jedino su u Luksemburgu sveučilišta autonomna u odlučivanju o oba pitanja, a u ostalim sustavima gdje sveučilišta samostalno odlučuju o broju upisanih studenata njihov je utjecaj na školarinu ograničen (Italija, UK) ili vanjsko tijelo određuje školarine (Irska, Švedska, Estonija). Takav odnos sugerira kako država uzima u obzir mogućnost ostvarivanja prihoda od školarina pri alokaciji financijskih sredstava za temeljno financiranje visokog obrazovanja.

Mogućnost ostvarivanja dodatnih prihoda iz ostalih izvora izravno ne utječe na temeljno financiranje. Rezultati čije postizanje omogućuju dodatni izvori prihoda mogu pozitivno utjecati na veličinu javnog financiranja koje ovisi o učinku.

U većini sustava razlikuje se način alokacije sredstava za nastavu od sredstava za istraživanje. Praksa i trendovi nisu jednoznačni. Uz razlike između država, postoje znatne razlike u visini i mogućnosti raspodjele prihoda između institucija unutar pojedinih država, osobito u sustavima koji nisu centralizirani te regulacija na razini država nije jedinstvena (npr. Belgija, Njemačka, Španjolska).

Identifikacija i razumijevanje troškova na principu projektnog rada važna je za ostvarivanje financijske održivosti. Osiguranje diversificirane strukture prihoda na sveučilištima i znanstvenim institutima smanjuje rizike poslovanja i povećava autonomiju. Ipak, dovoljno i održivo javno financiranje predstavlja temelj za osiguranje kvalitete rezultata i razvoja dodatnih aktivnosti i prihoda.

Izvori financiranja, kvaliteta javnog financiranja i kriteriji raspodjele sredstava, uključujući plaće, ključni su elementi za povezivanje kvalitete upravljanja i financijske neovisnosti.

Trendovi i prakse uglavnom pokazuju tendenciju povećanja izravnog financiranja visokoobrazovnih ustanova i znanstvenih instituta konkurentnim mehanizmima financiranja te onima temeljenim na ugovorenoj uspješnosti. Obično se pri dodjeli izravnih sredstava rabi formula koja koristi kombinaciju ulaznih te nešto manje izlaznih kriterija. Često je broj studenata najvažniji kriterij, pa visina dostupnih sredstava ovisi o izboru studenata.

Kod financiranja znanstvenih istraživanja sve je prisutnija praksa programskih ugovora s institucijama kojima se osigurava temeljno financiranje, a ostatak sredstava ovisi o uspješnosti institucija u ostvarenju njihovih misija.

Autonomija institucija u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u Europi općenito raste. Ima i suprotnih primjera (Mađarska), gdje država nastoji osigurati veću kontrolu nad radom sveučilišta i znanstvenih organizacija u svim aspektima (od financijskih do stručnih).

Znatne razlike u mogućnosti određivanja plaća i ostalih nagrada postoje između država ovisno o statusu zaposlenih djelatnika. To se prije svega odnosi na pitanje jesu li to javni službenici ili se na njih primjenjuju opća pravila o zapošljavanju. U sjevernoj Europi uglavnom se u sustavu znanosti i visokog obrazovanja napušta status

javnih službenika te institucije mogu slobodno definirati svoju unutarnju strukturu i visine plaća (uz ograničenja koja proizlaze iz, npr. kolektivnih ugovora). U većini država sveučilišta i znanstvene institucije autonomne su u planiranju rada, apliciranju na natječaj, radu na tržišnim projektima te nema zakonom ograničenog sudjelovanje na projektima niti ograničene razine prihoda ostvarene tržišnim projektima.

Gotovo sve analizirane zemlje objavljuju rezultate svoga financijskog poslovanja na internetskim stranicama, no s različitom razinom detalja. Ipak, različite države imaju i različite prakse. Razvijenije europske države s većim izdvajanjima za znanost / intenzivnijim radom na EU projektima od FP7 programa sustavno uvode normiranje rada i praćenje radnog vremena kroz vremenike, te se okreću k računovodstvenom praćenju rada znanstvenika i administrativnog i tehničkog osoblja prema metodi ukupnih troškova.

Zaposlenici na sveučilištima i znanstvenim institucijama koji sudjeluju na tržišnim projektima u većini razvijenih europskih zemalja nemaju mogućnost ostvarivanja dodatnih prihoda (ni kroz plaću ni kroz dodatne ugovore o djelu ili autorske ugovore). Ove zemlje u pravilu imaju visok standard i visok BDP po stanovniku te znatno viša mjesečna primanja od ostalih analiziranih zemalja (primjerice Švicarska, Velika Britanija, Njemačka, Finska, Nizozemska). Uprave raspoložu ukupnim prihodima, a plaće se određuju individualno, u granicama definiranim kolektivnim ugovorima, uzimajući u obzir, primjerice, angažman u različitim vrstama aktivnosti, a mogu se dodijeliti i bonusi za iznimna dostignuća. U srednjoj, istočnoj i južnoj Europi izravna je veza između projektnog angažmana i dodataka na plaću/dodatnih ugovora/bonusa.

Dobiveni nalazi tijekom istraživanja upućuju i na sljedeće zaključke:

- Zajednička značajka analiziranih institucija i sustava jest da je visoka razina javnog financiranja obično povezana s visokom razinom regulacije.
- Proračunska ograničenja, tj. ograničena izdvajanja za znanost i visoko obrazovanje u velikom su broju država dovela do smanjenja financijske autonomije sveučilišta i znanstvenih instituta. U tim slučajevima nedostatnog financiranja formalna autonomija (npr. zadržavanja viškova ili mogućnost zaduživanja) zapravo je teorijska, budući da se ne stvaraju viškovi te sveučilišta i znanstveni instituti ne mogu osigurati jamstva za zaduživanje. Pritom su najdinamičnije promjene u sustavima naplata školarina na sveučilištima, s time da sveučilišta u svim analiziranim zemljama rijetko imaju mogućnost kontrole naknada na preddiplomskoj razini. Primjerice, mogućnost samostalnog odlučivanja sveučilišta o razini i naplati školarina raste u Litvi, no znatno je smanjena u Mađarskoj.
- Trendovi pokazuju kako je u državama s proračunskim ograničenjima došlo i do smanjivanja autonomije u radu sveučilišta i znanstvenih instituta (primjerice Mađarska, Irska). Ograničenja u proračunskom financiranju mogla bi se ublažiti poticanjem sudjelovanja u kompetitivnim istraživačkim projektima. Ovakav pristup

vidljiv je u Engleskoj, koja ima malo zakonskih ograničenja za rad sustava znanosti i visokog obrazovanja, no također su i javna sredstva za financiranje njihova rada niska.

- U državama s većom autonomijom u odlučivanju o načinu postizanja ciljeva i raspoređivanja prihoda, veći je udio kompetitivnog financiranja. Institucije u takvim sustavima koriste raznolikije izvore financiranja, manje ovise o jednom izvoru prihoda, prilagodljivije su promjenama u okružju i bolje su rangirane na svjetskim ljestvicama poretka (UK, Švicarska, tj. najbolja europska sveučilišta – Oxford, Cambridge, ETH Zürich).
- Reforme provedene u Europi u posljednjih 30-ak godina dovele su do promjene modela upravljanja sveučilišnih i istraživačkih institucija. Uz temeljno financiranje, koje se djelomično povezuje s rezultatima, dio sredstava iz javnih izvora su kompetitivna sredstva. Jačanje autonomije i odgovornosti omogućuje razvoj znanstvenoistraživačkih institucija, no razvoj dugoročnih strategija zahtijeva jasne i stabilne kriterije financiranja i upravljanja.
- Sveučilišta diljem Europe, ali i ostale znanstvene institucije, iz godine u godinu sve više ovise o ostvarivanju kompetitivnih projekata. U većini europskih država sveučilišta i znanstvene institucije autonomne su u planiranju rada, apliciranju na natječaje, radu na tržišnim projektima. Ograničenja vezana uz sudjelovanja na projektima odnose se prvenstveno na pitanje sukoba interesa i mogućnosti narušavanja ugleda institucije.

Preporuke za Republiku Hrvatsku

Temeljem analize i istraživanja prakse u Hrvatskoj, EU-u i državama Europskog gospodarskog prostora identificirane su sljedeće preporuke vezane uz razinu financijske autonomije i modela upravljanja prihodima znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija u Republici Hrvatskoj:

Institucije u sustavu znanosti i visokog obrazovanja trebaju jasno definirati svoje misije, i u skladu s time svoje ciljeve. Preporučuje se definiranje institucijskih prioriteta i uspostava sustava unutarnje alokacije resursa (financijskih i ljudskih) na temelju tih prioriteta.

Javna tijela trebaju jasno odrediti ciljeve javne znanstvene politike, a sveučilišta i javni znanstveni instituti trebaju biti autonomni u njihovu ostvarivanju.

Potrebno je kontinuirano jačati i razvijati autonomiju institucija na način da sveučilišta i javni znanstveni instituti, kroz transparentne mehanizme upravljanja svim svojim financijskim sredstvima, uključujući i projektna sredstva i tržišne prihode, pridonose ostvarenju ciljeva razvoja institucija i u konačnici javne znanstvene politike.

Institucije trebaju odabrati indikatore koji omogućavaju praćenje napretka prema prethodno jasno definiranim ciljevima i prioritetima uz minimalne administrativne zahtjeve vezane uz prikupljanje i obradu podataka. Jasni indikatori već postoje i prate se od 2009. godine za javne institute, a s obzirom na protek vremena, predlažemo da se ponovno razmotre i eventualno dorade. Dobar prijedlog vezan je uz programsko financiranje kojim se identificiraju specifični ciljevi institucije koji će se pratiti i vrednovati te financijski podržati.

Podržati promjenu modela upravljanja – iz tradicionalnog modela (koji definira sveučilišta i istraživačke organizacije kao javnu uslugu, pa ministarstvo kontrolira proračun, financiranje i ljudske resurse – koji nisu nužno usklađeni s potrebama) na moderan model (s većom institucijskom autonomijom, jakom i profesionalnom upravom). Preporučuje se podržati promjenu modela upravljanja s većom institucijskom autonomijom te jakom i profesionalnom upravom koja omogućava ostvarivanje ciljeva javne znanstvene politike i ciljeve na razini institucije.

Potrebno je osmisliti poticajno okruženje u kojem bi se uspješni znanstvenici (dodatno) stimulirali za rad i privlačenje sredstva u visoko kompetitivnom međunarodnom okruženju, posebice zato što se traži ista razina konkurentnosti i izvrsnosti s kolegama iz EU-a i globalno, a uz znatno nižu razinu financiranja u Hrvatskoj.

Literatura

- Academic positions (2018.) What Is the Tenure Track? [<https://academicpositions.com/career-advice/what-is-tenure>]
- Academicpositions.com (2018.) Professor salaries from around the world. [<https://academicpositions.com/career-advice/professor-salaries-from-around-the-world/career-advice/professor-salaries-from-around-the-world>]
- Aghion, P., Dewatripont, M., Hoxby, C., Mas-Colell, A., Sapir, A. (2008.) Higher aspirations: An agenda for reforming European universities. Bruxelles: Bruegel Blueprint Series, sv. V.
- Analiza petogodišnjeg ciklusa reakreditacije visokih učilišta 2010.-2015. (2017.) Zagreb: Agencija za znanost i visoko obrazovanje.
- Bennetot Pruvot, E. Estermann, T. (2017.) University Autonomy in Europe III, The Scorecard 2017. EUA [www.eua.be/Libraries/publications/online-transversal-report-17-05-2017] [www.eua.eu/downloads/publications/university%20autonomy%20in%20europe%20iii%20the%20scorecard%202017.pdf]
- Bennetot Pruvot, E., Claeys-Kulik, A., Estermann, E. (2015.) Designing strategies for efficient funding of Universities in Europe, Define project. EUA
- Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., Kupriyanova, V. (2017.) Report 2017. Bruxelles: Public Funding Observatory – EUA (prosinac). [<http://www.eua.eu/publicfundingobservatory>] [pristupljeno: 15. lipnja 2018.]
- Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., Valentina, L. (2019.) Report 2018. Bruxelles. Public Funding Observatory – EUA (ožujak). [https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf] [pristupljeno: 12. travnja 2019.]
- Biggar Economics (2016.) Economic Contribution of the Finnish Universities. Online [www.unifi.fi/wp-content/uploads/2017/06/UNIFI_Economic_Impact_Final_Report.pdf]
- Bilić, R., Šćukanec, N., Sinković, M., Svalina, N., Škopelja, S., Turk, M. (2016.) Uloga transparentnosti u unapređivanju kvalitete visokog obrazovanja. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
- BMBWF (2018.) Dem Nationalrat vom Bundesminister für Bildung, Wissenschaft und Forschung gemäß § 11 Universitätsgesetz 2002, BGBl. I Nr. 120/2002, vorgelegt. Universitätsbericht 2017. Wien. [www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVI/III/III_00091/imfname_679017.pdf]
- Budimir, V., Dragija Kostić, M., Dražić Lutitsky, I., Vašiček, V. (2018.) Upravljanje troškovima i mjerenje uspješnosti u sustavu javnog visokog obrazovanja. Zagreb: TIM4PIN.
- Chalmers, D. (2008.) Indicators of university teaching and learning quality. Surry Hills: Australian Learning and Teaching Council.
- Claeys-Kulik, A. L., Estermann, T. (2015.) Define Thematic report: performance-based funding of universities in Europe. EUA [<https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20performance-based%20funding%20of%20universities%20in%20europe.pdf>]
- Čobanov, A. (2016.) Transparentnost financijskih izvještaja visokoobrazovnih institucija u javnom sektoru (2016.) (diplomski rad). Split: Ekonomski fakultet.
- Cotelnic, A. (2015.) Comparative Analysis of University Financial Autonomy in Lithuania, Scotland, Sweden, Denmark and Romania. Academy of Economic Studies of Moldova.

- EUniAM Task Force Mission Team. Chisinau. [www.euniam.aau.dk/fileadmin/user_upload/Final_Report_WP3_Financial_Autonomy_en.pdf]
- da Costa Marques (2015.) Funding Higher Education in Portugal: The latest developments. In: International Journal of Recent Advances in Organizational Behaviour and Decision Sciences (IJRAOB). An Online International Research Journal (ISSN: 2311-3197). Vol. 1. [http://globalbizresearch.org/files/id_5019_ijraob_maria-da-conceicao-da-costa-marques-113340.pdf]
- de Dominicis, L., Elena Pérez, S., Fernández-Zubieta, A. (2011.) European university funding and financial autonomy – A study on the degree of diversification of university budget and the share of competitive funding. Luxembourg: European Commission / Joint Research Centre / Institute for Prospective Technological Studies.
- Divjak: 'Cilj Ministarstva je do kraja godine ugovoriti tri milijarde kuna iz europskih fondova' (2018.) HINA, 27. travnja. [https://vijesti.rtl.hr/novosti/hrvatska/2992357/divjak-cilj-ministarstva-je-do-kraja-godine-ugovoriti-tri-milijarde-kuna-iz-europskih-fondova/]
- Divjak: Reformski procesi idu u četiri segmenta znanosti i obrazovanja, to su krupni iskoraci (2018.) Politika+, 26. travnja. [www.politikaplus.com/novost/170598/reformski-procesi-idu-u-cetiri-segmenta-znanosti-i-obrazovanja-to-su-krupni-iskoraci]
- Doolan, K., Dolenec, D., Domazet, M. (2012.) Hrvatski sustav financiranja visokog obrazovanja u europskom kontekstu: komparativna studija. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
- Državni zavod za statistiku – Studenti u akademskoj godini 2016./2017. – statističko izvješće [www.dzs.hr] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]
- Državni zavod za statistiku – Visoko obrazovanje u 2016. – statističko izvješće [www.dzs.hr] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]
- Education Expenditures by Countries, National Centre for Education Statistics (2018.) svibanj [https://nces.ed.gov/programs/coe/pdf/coe_cmd.pdf]
- Education statistic Finland (2018.) [Vipunen.fi] [pristupljeno: 4. travnja 2019.]
- EFI (2017.), Gutachten zu Forschung, Innovation und technologischer Leistungsfähigkeit Deutschlands 2017, [www.e-fi.de/fileadmin/Gutachten_2016/EFI_Gutachten_2016.pdf]
- Employment Control Framework for the Higher Education Sector 2011-2014. [http://hea.ie/assets/uploads/2017/05/Appendix-4-Employment-Control-Framework.pdf]
- EUA – Public Funding Observatory (2017.) Country sheets. [http://www.eua.eu/Libraries/governance-autonomy-funding/pfo-country-sheets-2017.pdf] [pristupljeno: 18. lipnja 2018.]
- EUA – Public Funding Observatory (prosinac). [http://www.eua.eu/publicfundingobservatory] [pristupljeno: 20. lipnja 2018.]
- EUA (2013.) Financially Sustainable Universities, Full costing: Progress and Practice, EUA Project.
- EUA (2017.) Country Profiles [www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/university-autonomy-in-europe-iii-country-profiles]
- EUA (2018.) Accepting University Accounting Practices under Horizon Europe, A compendium of national and institutional cases.

- EUA (2018a.) University Autonomy in Europe [www.university-autonomy.eu]
- EUI (2018.) Italy, Academic Career Structure. [www.eui.eu/ProgrammesAndFellowships/AcademicCareersObservatory/AcademicCareersbyCountry/Italy]
- Europa 2020 – Strategija za inteligentni, održivi i uključivi rast (Obzor (Horizon) 2020. – znanost, inovacije i ključne tehnologije) (2010.)
- European Commission: European Innovation Scoreboard 2017 [http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en; www.rvo.nl/sites/default/files/2017/06/European_Innovation_Scoreboard_2017.pdf] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]
- Europska komisija – Opća uprava za obrazovanje i kulturu. [http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/quality-relevance_en.htm]
- Europski standardi i smjernice (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area – ESG) (2015.) Bruxelles.
- Eurostat [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-0-0]
- Eurostat [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-2-4]
- Eurostat, R&D expenditure (GERD) by sectors of performance. [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/R_%26_D_expenditure] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]
- Eurydice (2018.) How does the new Poland law impact the Higher Education Institution's landscape?, rujan 2018. [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/how-does-new-poland-law-impact-higher-education-institutions-landscape_en]
- Eurydice (2019.) Poland. National Reforms in Higher Education. ožujak 2019. [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-higher-education-50_en]
- File, J., Farnell, T., Doolan, K., Lesjak, D., Šćukanec, N. (2013.) Financiranje visokog obrazovanja i socijalna dimenzija u Hrvatskoj: analiza i preporuke. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
- Godišnje izvješće Agencije za znanost i visoko obrazovanje za 2017. godinu i plan aktivnosti za 2018. godinu (2018.) Zagreb: Agencija za znanost i visoko obrazovanje.
- Hallonsten, Slavcheva (2018.) RIO Country Report 2017: Sweden. Research and Innovation Observatory country report series. JRC. [https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis/Sweden/country-report]
- Hochschild, J. L. (2009.) Conducting Intensive Interviews and Elite Interviews. Workshop on Interdisciplinary Standards for Systematic Qualitative Research. [https://www.nsf.gov/sbe/ses/soc/ISSQR_workshop_rpt.pdf]
- Irish University Association (2018.) Guidelines for researcher salaries 2018-2020. [www.iaa.ie/research-innovation/researcher-salary-scales/9]
- Irish University Association (n.p.) Citirano prema: [https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20performance-based%20funding%20of%20universities%20in%20europe.pdf], str. 21.
- Izvješće o postupku srednjoročnog vrednovanja znanstvenih centara izvrsnosti, proglašenih 6. studenoga 2015. (2018.) Zagreb: Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj.

- Javna rasprava o prijedlogu Pravilnika o mjerilima i načinu korištenja vlastitih i namjenskih prihoda javnih visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta (2015.) [<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=1098>] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]
- Jongbloed, B. (2010.) *Funding Higher Education: a view across Europe*. Bruxelles: European Centre for Strategic Management of Universities
- Kamo ide hrvatski znanstvenoistraživački sustav: prema racionalnoj reformi ili prema entropiji i urušavanju? (2018.) Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. [<http://www.pilar.hr/wp-content/uploads/2018/03/Izvjescje.pdf>] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]
- Kattel, R., Stamenov, B. (2018.) *RIO Country Report 2017: Estonia. Research and Innovation Observatory country report series; JRC Science for Policy Report*. [<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis/Estonia/country-report>]
- Kiwik, (2010) *Academic Salaries in Norway*. [www.forskerforbundet.no/Documents/diverse/Academic_Salaries_in_Norway.pdf]
- Klincewicz, K., Marczewska, M., Szkuta, K. (2018.) *RIO Country Report 2017: Poland. Research and Innovation Observatory country report series. JRC*. [<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis/Poland/country-report>]
- Leuphana, 2019. *Finance*. [www.leuphana.de/en/university/organization/central-services/finance.html] [pristupljeno: 4. travnja 2019.]
- Lund University (2018.) *Annual report*. [www.lunduniversity.lu.se/sites/www.lunduniversity.lu.se/files/econ_annual_report_2017.pdf]
- Maletić, I., Kardum, B. (2018.) *Komparativna analiza istraživanja i razvoja u Republici Hrvatskoj i državama članicama EU-a. IM, ožujak*.
- Michavila, F., Martinez, J. M. (2018.) *Excellence of Universities versus Autonomy, Funding and Accountability. European Review*, 26, S1, S48–S56. [www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/43578599237D52413268D1DE5F1428F5/S1062798717000539a.pdf/excellence_of_universities_versus_autonomy_funding_and_accountability.pdf]
- Ministarstvo financija Republike Hrvatske: Državni proračun Republike Hrvatske za 2018. godinu i projekcije za 2019. i 2020. godinu. [<http://www.mfin.hr/hr/drzavni-proracun-2018-godina>] [pristupljeno: 21. lipnja 2018.]
- Model financiranja visokog obrazovanja u Hrvatskoj (2010.) Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
- Model financiranja visokog obrazovanja: primjeri prakse u devet zemalja Europske unije (2010.) Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.
- Nacrt Prijedloga Zakona o postupcima vrednovanja kvalitete visokih učilišta i znanstvenih organizacija (2018.) Zagreb: Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, veljača.
- Nascia, L., Pianta, M., La Placa, G. (2018.) *RIO Country Report 2017: Italy. Research and Innovation Observatory country report series. JRC*. [<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis/Italy/country-report>]
- Niemi, M. (2018.) *Economic contribution of Finnish universities. Universities Finland UNIFI. The Finnish Council of University Rectors*. [www.eua.eu/component/attachments/attachments.html?task=attachment&id=1471]

- Očitovanje Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj Republike Hrvatske na Prijedlog Akcijskog plana provedbe Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (2018.) Zagreb: Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj Republike Hrvatske. [www.nvzvotr.hr/images/stories/dokumenti_novi/Ocitovanje%20NVZVOTR%20na%20Prijedlog%20Akcijskog%20plana%20provedbe%20Strategije%20obrazovanja%20znanosti%20i%20tehnologije%20AP%20SOZT.pdf]
- Ostapenko. V. Financial Autonomy of Higher Education Institutions. [http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Ostapenko.pdf]
- Perez-Esparells, C., de la Torre, E. M. (2018.) Funding profiles across Spanish public university system. A regional analysis. Research paper presented at 4th EUA financing forum. Barcelona, 18.-19. listopada 2018.
- Pravilnik o osnovama financiranja visoke naobrazbe na javnim visokim učilištima. Narodne novine 25/1996., 28/1999.
- Pravilnik o osnovama financiranja znanstvenoistraživačkih instituta. Narodne novine 38/1997., 28/1999.
- Pravilnikom o financijskom izvještavanju u proračunskom računovodstvu. Narodne novine, 03/2015., 93/2015.
- Preglednik studijskih programa. Agencija za znanost i visoko obrazovanje. [http://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/odabir.html]
- Pruvot, Estermann, Lisi (2019.) Public Funding Observatory Report 2018. EUA. [https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf]
- QS World University Rankings. [www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings/methodology]
- Rogić Lugarić, T. (2018.) Financiranje visokog školstva (prezentacija). Program stručnog usavršavanja kao oblika tečaja cjeloživotnog obrazovanja u organizaciji Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Slovak Parliament The Law on Public Research Institutions. br. 243/2017. [www.zakonypreludi.sk/zz/2017-243]
- SNF (2018). Overview of funding schemes. [www.snf.ch/en/funding/selection-guide-for-funding-schemes/overview-of-funding-schemes/Pages/default.aspx]
- Sofka, W., Shehu, E., Hristov, H. (2018.) RIO Country Report 2017: Germany Research and Innovation Observatory country report series. JRC Science for Policy Report. [https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis/Germany/country-report]
- Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG) [https://www.azvo.hr/images/stories/kvaliteta/ESG_HR_final.pdf]
- Statistics Estonia (2017.) Statistics database. [www.stat.ee]
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. Narodne novine 124/2014.
- Sulf (2016.) Principles for salary level setting. The Swedish Association for University Teachers and Researchers. [https://sulf.se/en/facts/principles-for-salary-level-setting]
- SULF (2019.) Extra employment. The Swedish Association for University Teachers and Researchers. [https://sulf.se/en/fakta/extra-employment]

- Tallinn University of Technology (2016.) Strategic Plan of Tallinn University of Technology. [www.ttu.ee/public/e/en/University/Strategic_Plan_of_Tallinn_University_of_Technology_2020.pdf]
- Tallinn University of Technology (2017.) TTU Annual Report 2016. [www.ttu.ee/public/e/en/University/Figures-and-reports/aastaraamat/TTU_Annual-Report-Eng-2016.pdf]
- Tallinn University of Technology (2018.) TTU Annual Report 2017. [www.ttu.ee/public/e/en/University/Figures-and-reports/TTU_Annual_Report_2017_ENG.pdf]
- Tarrach, R. (2019.) Speech at the opening session. 18. listopada 2019. 45h EUA Funding forum. Barcelona.
- The Commission of Inquiry on Governance and Resources of Higher Education (2019.) Stockholm. [www.regeringen.se/490b23/contentassets/b81affc4c0754122b1f7bbb24f23832c/en-langsiktig-samordnad-och-dialogbaserad-styrning-av-hogskolan-sou-20196]
- The Research Council of Norway (2015.) Public basic funding for research institutes. [www.forskningsradet.no/en/Public_basic_funding/1254010731867]
- Tomala, L. (2018.) The Sejm passed the Law on Higher Education and Science, the so-called Law 2.0. [http://scienceinpoland.pap.pl/en/news/news%2C30185%2Csejm-passed-law-higher-education-and-science-so-called-law-20.html]
- Trinity College Dublin. Consolidated Financial Statements Year ended 40 September 2018. [www.tcd.ie/financial-services/external-assets/pdfs/Consol_Financial_Statements_1718.pdf]
- Universidad de Sevilla (2019.) La US en cifras. [www.us.es/eng/acerca/cifras/index.html]
- Universität Wien (2018.) Leistungsbericht & Wissensbilanz 2017 der Universität Wien. [www.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/startseite/Dokumente/Leistungsbericht_2017_interaktiv.pdf]
- Universität Wien (2018a.) [www.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/startseite/Dokumente/Entwicklungsplan2025_EN.pdf]
- Universität Wien (2018b.) University of Vienna 2025 Development Plan. [www.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/startseite/Dokumente/Entwicklungsplan2025_EN.pdf]
- Universität Wien (2018c.) Jahresgespräch. [https://intra.univie.ac.at/fileadmin/download/Jahresgespr%C3%A4ch.pdf]
- University of Helsinki (2019.) Financial Decision Making. [www.helsinki.fi/en/university/university-finance/financial-decision-making#section-7319]
- University of Helsinki (2019a.) University of Helsinki Annual Review 2017. [https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/the_university_of_helsinki_annual_review_2017.pdf] [pristupljeno: 4. travnja 2019.]
- Uputa o načinu praćenja, ostvarivanja i trošenja vlastitih i namjenskih prihoda i primitaka javnih ustanova u sustavu visokog obrazovanja i znanosti uključenih u Državni proračun RH za 2015. godinu (2014.) Zagreb: Ministarstvo financija.
- Uputa o načinu praćenja, ostvarivanja i trošenja vlastitih i namjenskih prihoda i primitaka javnih ustanova u sustavu visokog obrazovanja i znanosti uključenih u Državni proračun RH za 2015. godinu (2015.) Ministarstvo financija.

- Vaisikainen, S. (2018.) Combining Government Budget Steering and Business-like Financial Accounting and Reporting on the University level – how to decide on financial performance. 4th EUA Funding forum, Barcelona, 18.-19. listopada 2019.
- Vašiček, V. (2018.) Obilježja visokog obrazovanja u RH s naglaskom na značaju eksternog i internog izvještavanja i upravljanja troškovima (prezentacija). Okrugli stol „Metode obračuna troškova u sustavu javnog visokog obrazovanja“, Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Vijeće Europe (2014.) Explanatory memorandum to Recommendation Rec (2007) 6 of the Committee of Ministers to Member States on the Public Responsibility for Higher Education and Research. Online. [www.coe.int/t/dg4/highereducation/PublicResponsibility/Explanatory%20Memorandum%20public%20responsibility_EN.asp]
- Westerheijden, D. F. (2018.) University Governance in the United Kingdom, the Netherlands and Japan: Autonomy and Shared Governance. After New Public Management Reforms. [www.cshe.nagoya-u.ac.jp/publications/journal/no18/11.pdf]
- Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Narodne novine, 45/09.
- Zakon o pravu na pristup informacijama. Narodne novine, 25/2013., 85/2015.
- Zakon o proračunu. Narodne novine 87/2008., 136/2012., 26/2015.
- Zakon o ustanovama. Narodne novine 76/1993., 29/1997., 35/2008.
- Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Narodne novine 123/2003., 198/2003., 105/2004., 174/2004., 02/2007., 46/2007., 45/2009., 63/2011., 94/2013., 139/2013., 101/2014., 60/2015., 131/2017.
- Zapisnik 1. sjednice Rektorskoga zbora u akademskoj 2017./2018. godini (2017.) Osijek: Rektorski zbor Republike Hrvatske, 23. listopada 2017. [www.rektorski-zbor.hr/fileadmin/rektorski_zborRH/sjednice_zbora/2017_2018/Zapisnik_1._sjednice_RZ_23_10_2017.pdf]

Metodologija

U uvodnoj fazi istraživanja sistematizirana je literatura predložena u projektnom zadatku, nalazi ranijih istraživanja relevantni za Hrvatsku i predložena je metodologija definiranja država i institucija za empirijsko istraživanje. Obuhvat države i institucija prikazanih u međunarodnim iskustvima određen je iterativno, u skladu s nalazima teorijskog i empirijskog istraživanja i projektnim zadatkom. Projektni je zadatak identificirati 10 institucija (javna sveučilišta, njihove sastavnice te istraživačke institute) i njihove prakse iz država članica EU-a, uključujući Hrvatsku. Potencijalne države za usporedbu uključuju države članice Europske unije te Norvešku, Island, Švicarsku i Izrael, s fokusom na zemlje koje su po veličini i broju stanovnika usporedive s Hrvatskom, kao što su npr. Danska, Finska, Češka, Austrija.

Druga je faza uključila empirijska istraživanja međunarodnih iskustva o trošenju financijskih sredstava znanstvenih institucija. U razdoblju od rujna do sredine listopada 2018. godine temeljem upitnika i intervjuâ prikupljeni su podatci iz odabranih organizacija iz članica zemalja Europske unije, Izraela, Švicarske i Norveške.

Ta je faza obuhvatila nekoliko koraka. U prvom su na temelju veličine (koristeći kao kriterij površinu, broj stanovnika, financijski kapacitet – na temelju veličine BDP-a izraženom prema standardu kupovne moći i ulaganja u znanost i istraživanje) identificirane države relevantne za usporedbu (vidjeti Tablicu 27, u kojoj su države usporedive po površini, broju stanovnika, BDP-u i ulaganjima u znanost, istraživanje i inovacije označene kvačicom. Za usporedbu su korišteni podaci Eurostata.⁸²). Radi se uglavnom o novim državama članicama (Bugarska, Rumunjska, Latvija, Mađarska, Slovačka, Češka). Te države po pokazateljima izvrsnosti (na temelju atraktivnosti istraživačkog prostora, znanstvenih publikacija u 10% najcitiranijih i međunarodnih ko-publikacija) zaostaju za najboljima u EU (vidjeti Tablicu 7). Zbog toga je popis sustava relevantnih za usporedbu dopunjen na temelju dodatnih kriterija. Prema pokazateljima izvrsnosti identificirane su države koje mogu biti primjeri dobre prakse (Tablica 7). Uz njih, uzete su u obzir i države relevantne za usporedbu na temelju dodatnih kriterija. Radi se o Italiji, Njemačkoj i UK-u. Italija i Njemačka važne su zbog blizine i kulturnog utjecaja na Hrvatsku te činjenice da je Hrvatska preuzela neka zakonodavna rješenja iz njemačkog modela. UK je uključena zbog tradicije ostvarivanja vlastitih prihoda i kvalitete sveučilišta, pa primjeri iz UK-a pomažu identificirati dobre prakse.

Na temelju gornjih kriterija projektni tim kontaktirao je kolege iz 26 institucija iz 23 države prikladne za analizu (Prikazane u stupcu preliminarni kontakt u Tablici 28). Na temelju preliminarnih kontakata i potvrde spremnosti, poslani su upitnici (prikazani u nastavku) institucijama navedenim u Tablici 28, a konačni popis prikazanih institucija ovisio je o dostupnosti i pouzdanosti podataka.⁸³

⁸² Eurostat [https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-2-4]

⁸³ Upitnik je prikazan u sljedećemo odjeljku..

Tablica 27: Odabir sustava za usporedbu

	Države	Površina	Stanovništvo	BDP	Ulaganja u znanost i istraživanje i inovacije	Ostalo
1	Austrija		✓			✓
2	Belgija		✓			✓
3	Bugarska		✓	✓		
4	Cipar				✓	
5	Češka	✓	✓		✓	
6	Danska	✓	✓			
7	Estonija	✓	✓			
8	Finska		✓			
9	Francuska					
10	Grčka		✓			
11	Irska	✓	✓			
12	Italija					✓
13	Izrael		✓			
14	Latvija	✓	✓	✓	✓	
15	Litva	✓	✓			
16	Luksemburg					
17	Malta					
18	Mađarska		✓	✓		
19	Nizozemska	✓	✓			
20	Norveška		✓			
21	Njemačka					✓
22	Poljska			✓	✓	
23	Portugal		✓			
24	Rumunjska		✓	✓		
25	Slovačka	✓	✓		✓	
26	Slovenija		✓			
27	Španjolska					✓
28	Švedska		✓			
29	Švicarska		✓			
30	UK					✓

Tablica 28: Popis kontaktiranih institucija

	Države	Preliminarni kontakt	Poslan upitnik	EUI forum	Završno
1	Austrija	Sveučilište u Grazu, Austrijski institut za međunarodne poslove	Sveučilište u Grazu, Austrijski institut za međunarodne poslove	Bečko ekonomsko i poslovno sveučilište	Sveučilište u Beču, Sveučilište u Innsbrucku
2	Belgija	Katoličko sveučilište u Leuvenu, Sveučilište u Gentu	Katoličko sveučilište u Leuvenu, Sveučilište u Gentu,		
3	Bugarska	Novo bugarsko sveučilište			
4	Češka	Mendelovo sveučilište u Brnu	Mendelovo sveučilište u Brnu		
5	Danska	Sveučilište u Aalborgu			
6	Estonija	Tehnološko sveučilište u Talinnu			Tehnološko sveučilište u Tallinnu
7	Finska	Sveučilišta Finska (konzorcij 4 sveučilišta: Sveučilište u Tampere University, Sveučilište istočne Finske, Sveučilište u Turku i Sveučilišna akademija Åbo).	Sveučilišta Finska (konzorcij četiri sveučilišta: Sveučilište u Tampere University, Sveučilište istočne Finske, Sveučilište u Turku i Sveučilišna akademija Åbo)	Sveučilišta Finska	Sveučilište Helsinki, Sveučilište Aalto
8	Grčka	Grčka fundacija za europsku i vanjsku politiku (ELIAMEP)	Grčka fundacija za europsku i vanjsku politiku (ELIAMEP)		
9	Irska	Trinity koledž u Dublinu	Trinity koledž u Dublinu	Trinity koledž u Dublinu	Trinity koledž u Dublinu
10	Italija	Sveučilište u Salentu	Sveučilište u Salentu	Sveučilište u Salentu	Sveučilište u Salentu
11	Izrael	Sveučilište u Haifi	Sveučilište u Haifi		
12	Latvija	Sveučilište Stradins u Rigi, Latvijski institut za međunarodne poslove	Sveučilište Stradins u Rigi, Latvijski institut za međunarodne poslove		
13	Litva				
14	Mađarska	Korvinovo sveučilište u Budimpešti	Korvinovo sveučilište u Budimpešti		
15	Nizozemska	Sveučilište u Gronigenu	Sveučilište u Gronigenu	Sveučilište u Amsterdamu	Sveučilište u Amsterdamu

	Države	Preliminarni kontakt	Poslan upitnik	EUI forum	Završno
16	Norveška	Istraživački institut Telemark	Istraživački institut Telemark	Istraživački institut Telemark	Istraživački institut Telemark
17	Njemačka	Sveučilište Leuphana Lüneburg	Sveučilište Leuphana Lüneburg, Sveučilište Passau	Sveučilište Ludwiga Maximiliana u Münchenu, Sveučilište Luephana	Sveučilište Ludwiga Maximiliana u Münchenu, Sveučilište Luephana
18	Poljska		Sveučilište u Wroclawu, Ekonomski fakultet Wroclaw, Glazbena akademija Wroclaw	Ekonomski fakultet Wroclaw	Sveučilište u Wroclawu
19	Portugal	Sveučilište u Lisabonu	Sveučilištu u Aveiru	Sveučilište u Coimabri	
20	Rumunjska	Politehničko sveučilište u Bukureštu	Politehničko sveučilište u Bukureštu		
21	Slovačka	Ekonomsko sveučilište u Bratislavi	Ekonomsko sveučilište u Bratislavi	Ekonomsko sveučilište u Bratislavi	Ekonomsko sveučilište u Bratislavi
22	Slovenija	Sveučilište u Ljubljani, Fakultet društvenih znanosti	Sveučilište u Ljubljani, Fakultet društvenih znanosti	Fakultet društvenih znanosti	Fakultet društvenih znanosti
23	Španjolska		Tehničko sveučilište u Valenciji	Sveučilište u Sevilli	Sveučilište u Sevilli
24	Švedska	Sveučilište u Göteborgu	Švedska fundacija za humanističke i društvene znanosti	Sveučilište Lund	Sveučilište Lund
25	Švicarska	Institut Paul Scherrer		Sveučilište u Zürichu	ETH Zürich, Sveučilište u Zürichu
26	UK	Sveučilište St. Andrews			Oxford (EUI, javni podaci)

Izvor: autori

Uslijedili su razgovori s relevantnim odjelima (ured uprave, financijski ured, ured rektora i sl.), tijekom kojih se pokazala (ne)spremnost za formalno uključivanje u projekt.

U trećoj fazi podatci prikupljeni kroz upitnike, koji su omogućili grubo mapiranje sustava, provjereni su i dopunjeni tijekom *Funding Forum*a Udruženja europskih

sveučilišta (engl. *European University Association – EUA*) u Barceloni 18. – 19. listopada 2018. godine. Nakon završetka foruma prikupljene informacije (anketama i na EUA forumu) dodatno su provjerene i dopunjene te potkrijepljene službenim, javnim dokumentima.

Neki upitnici bili su nepotpuni, a dio prikupljenih podataka kroz upitnike razlikuje se od javno dostupnih podataka. Takvi slučajevi nisu uvršteni u analizu, pa međunarodna iskustva prikazuju sustave novih država članica (Estonija, Slovenija, Slovačka, Poljska), države s najbolje rangiranim europskim sveučilištima (UK, Švicarska), stare države članice usporedive prema veličini (Austrija, Irska, Portugal) te države izvan EU-a usporedive po veličini (Norveška). Također, prikazana su iskustva sustava koji su u prethodnim studijama identificirani kao primjeri dobre prakse čija bi iskustva mogla biti korisna (Finska, Nizozemska, Švedska). Njemačka i Italija uključene su zbog kulturnog i institucijskog utjecaja, a Španjolska daje uvid u prednosti i nedostatke decentraliziranog sustava.

Dio koji se odnosi na Hrvatsku temelji se na javno dostupnim financijskim izvještajima i drugim podacima na službenim web stranicama pojedinih institucija, ranijim studijama i izvještajima Državne revizije.

Završna faza istraživanja obuhvatila je sistematizaciju nalaza i pripremu završnog izvještaja.

Upitnik za znanstvene institute, fakultete i sveučilišta

Raspoređivanje dodatnih prihoda (prihodi ostvareni na tržištu), izvan okvira državnog ili javnog temeljnog financiranja osnovne djelatnosti.

IRMO provodi projekt *Usporedna analiza razine financijske autonomije i modela upravljanja prihodima znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija u EU-u* za Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja. U okviru tog projekta analizira se utjecaj države na alokaciju sredstava znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija – regulaciju i praksu u drugim članicama EU-a. Molimo Vas da ispunite ovaj upitnik.

Izvori dodatnih sredstava

1. Molim Vas, navedite osiguravate li, osim temeljnog javnog financiranja osnovne djelatnosti, sredstva iz sljedećih izvora:

	DA (ako je moguće, navedite okvirni udio takvog prihoda u ukupnim prihodima te razdoblje za koje se taj podatak odnosi)	NE
Znanstvena istraživanja (npr. H2020 projekti, FP7)		
Stručni i konzultantski projekti		
Strateška istraživanja		
Obrazovne usluge - upis studenata iznad ugovorene kvote i ostale tržišne usluge obrazovanja		
Ostale usluge (informacijske, organizacijske i slično)		

2. Dopušta li država/sveučilište/Vaša organizacijska jedinica unutar sveučilišta/fakulteta/instituta ostvarivanje takvih prihoda?

	Da (nema ograničenja u pogledu prihoda, satnice)	Da, uz ograničenja udjela dopuštenih prihoda i/ili satnice rada namijenjene takvim projektima ili se mora tražiti posebno iznimno i zahtjevno odobrenje	NE
Znanstvena istraživanja (npr. H2020 projekti, FP7)			
Stručni i konzultantski projekti			
Strateška istraživanja			
Obrazovne usluge – upis studenata iznad ugovorene kvote i ostale tržišne usluge obrazovanja			
Ostale usluge (informacijske, organizacijske i slično)			

2a Ako postoje ograničenja dopuštenih prihoda (ili zabrana njihova stjecanja), tko postavlja ta ograničenja?

2b Odnose li se ograničenja na vrste pojedinih prihoda ili ukupni iznos?

3. Utječe li stjecanje prihoda na osnovno financiranje?

	Da, osnovno financiranje se povećava	Da, osnovno financiranje se smanjuje ako se ostvaruju takvi prihodi	Ne, stjecanje dodatnih sredstava ne utječe na osnovno financiranje
Znanstvena istraživanja (npr. H2020 projekti, FP7)			
Stručni i konzultantski projekti			
Strateška istraživanja			
Obrazovne usluge – upis studenata iznad ugovorene kvote i ostale tržišne usluge obrazovanja			
Ostale usluge (informacijske, organizacijske i slično)			

Jesu li javno dostupni podaci o dodatnim prihodima s tržišnih projekata, (ako da, gdje)?	
Ima li dodatnih isplata osim plaća zaposlenicima koji direktno sudjeluju u stjecanju prihoda?	
Kakav je oblik isplata (npr. autorski honorar, 13. plaća, stimulacija)?	
Postoje li ograničenja satnice za rad na projektima izvan osnovnog financiranja?	
Ako da, tko ih definira i kako?	
Postoje li ograničenja visina isplata za rad izvan osnovnog financiranja?	
Ako da, tko ih definira i kako?	
Je li dopušteno zapošljavanje dodatnih radnika na projektu i pod kakvim uvjetima?	
Ima li dodatnih isplata osim plaća zaposlenicima koji direktno ne sudjeluju u stjecanju prihoda (administrativno i stručno osoblje)?	
Ako da, kakvih?	
Tko odlučuje o raspodjeli sredstava?	
Je li propisan način raspodjele prihoda (npr. 30 % ustanovi)? Ako da, kakav i tko propisuje?	
Smatrate li da je vaša institucija (institut/fakultet/sveučilište) dovoljno autonomna od države u pogledu ostvarivanja i raspodjele dodatnih prihoda i izvještavanja o njima?	
Je li u ovom području situacija vaše institucije tipična i identična kao za cijelu državu? Ako nije, u čemu je specifičnost?	
Je li rad na „tržišnim“ (znanstvenim i/ili stručnim) projektima motivirajući za zaposlenike/znanstvenike/nastavnike?	
Imate li prijedloge za poboljšanja?	

Financijski pokazatelji – Hrvatska

Tablica 29: Javni instituti, 2017. god.

		JAVNI INSTITUTI RH	BR. ZAP.	UKUPNI PRIHOD	MZO	EU	66	65	OSTALI	UKUPNI RASHOD	PLAĆA 2017	SP	AH	UG	OSTALI TROŠKOVI	WEB
1		INSTITUT RUBER BOŠKOVIĆ	839	201.976.875	137.248.504	18.922.232	18.886.440	23.089.122	3.850.577	192.387.994	133.981.861	7.290.957	98.595	528.091	50.488.490	www.rfb.hr
2		INSTITUT ZA MEDICINSKA ISTRAŽIVANJA	158	37.699.673	26.307.076	0	9.424.283	1.592.105	376.209	35.042.941	26.777.572	1.029.030	61.003	317.636	6.857.700	www.miri.hr
3		INSTITUT ZA OCEANOGRAFIJU I RIBARSTVO ŠPIJT	122	36.070.457	18.628.129		17.424.445	0	17.883	33.467.701	23.466.436	1.437.545	409.094	125.096	8.029.530	www.iar.hr
4		INSTITUT DRUŠTVENIH ZNANOSTI VO PILAR	97	21.761.656	19.143.191	777.805	253.850	0	986.790	21.998.286	18.489.959	453.735	299.989	0	2.754.585	www.pilar.hr
5		INSTITUT ZA FIZIKU	78	16.846.404	16.108.304	469.793	167.146	0	101.161	15.984.903	12.861.937	442.747	0	47.780	2.632.439	www.fis.hr
6		HRVATSKI INSTITUT ZA POMIEST	63	14.711.777	13.357.562	380.730	427.404	544.230	1.351	14.204.789	12.068.414	231.527	283.574	196.601	1.424.673	www.isp.hr
7		HRVATSKI ŠUMARSKI INSTITUT	61	20.528.464	8.806.518	1.797.591	2.982.578	4.364.730	2.577.047	17.987.259	11.447.335	1.282.004	104.423	6.665	5.146.832	www.sumins.hr
8		INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE	57	11.577.326	10.335.785	113.725	501.399	576.035	10.382	11.150.792	9.120.650	311.073	321.276	45.000	1.352.793	ihj.hr
9		EKONOMSKI INSTITUT ZAGREB	56	15.273.730	9.920.607	1.334.053	1.652.786	0	2.366.284	13.951.723	10.895.487	700.362	225.499	109.956	2.020.419	www.eig.hr
10		INSTITUT ZA POLJOPRIVREDU I TURIZAM POREČ	49	13.146.770	7.934.731	1.410.979	1.551.731	1.630.023	2.249.329	11.989.764	7.458.477	618.587	65.232	150.556	3.696.912	www.iippo.hr
11		INSTITUT ZA JADRANSKE KULTURE I MELIORACIJU KRŠA ŠPIJT	47	10.834.561	8.590.591	218.069	1.016.382	506.497	503.022	10.512.161	7.559.037	414.634	6.019	89.435	2.443.036	www.krsh.hr
12		INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU	43	10.532.135	9.207.199	410.542	495.375	405.451	13.568	10.368.623	8.884.426	242.545	257.360	0	984.292	www.ief.hr
13		INSTITUT ZA RAZVOJ I MEĐUNARODNE ODNOSE	39	9.595.243	7.488.897	1.255.403	849.719	0	1.224	9.721.061	6.500.080	384.165	821.584	119.600	1.895.632	www.irno.hr
14		INSTITUT ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA	39	9.022.505	7.733.236	311.562	461.500	380.958	135.249	8.723.614	6.929.639	270.983	186.152	114.689	1.222.151	www.idi.hr
15		INSTITUT ZA POMIEST UMIJETNOSTI	39	9.117.732	7.605.670	155.895	547.718	807.260	1.189	9.127.018	6.989.334	256.130	232.093	33.172	1.616.289	www.ipu.hr
16		INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU	32	8.841.568	6.171.397	1.829.943	0	744.024	95.904	8.811.283	6.310.105	368.229	0	260.475	1.872.474	www.inantro.hr
17		INSTITUT ZA FILOZOFIJU	29	6.568.389	6.099.300	0	0	451.532	17.557	6.442.917	5.769.335	77.963	10.839	0	564.780	www.ifg.hr
18		INSTITUT ZA TURIZAM	28	9.427.775	5.683.506	611.039	2.953.608	0	179.622	8.858.847	4.979.364	170.482	1.231.293	0	2.477.708	www.itzg.hr
19		INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU	26	7.228.157	5.370.627	1.226.450	54.919	463.048	576.161	8.761.923	4.481.869	469.799	196.210	146.603	3.467.442	www.arh.hr
20		INSTITUT ZA MIGRACIJE I NARODNOSTI	25	5.704.693	5.659.663	0	0	0	45.030	5.628.787	4.763.916	86.084	2.801	52.424	723.562	www.mino.hr
21		INSTITUT ZA JAVNE FINANCIE	19	8.425.041	2.616.423	122.693	5.160.732	307.127	218.066	8.101.225	3.317.307	88.639	2.226.122	547.656	1.921.501	www.jif.hr
22		STAROSLAVENSKI INSTITUT	18	4.833.474	4.793.446	0	10.136	0	29.892	4.882.040	4.024.600	44.819	84	18.078	494.459	www.stin.hr
23		HRVATSKI GEOLOŠKI INSTITUT		24.571.616					25.883.760							www.hgi-igs.hr
24		HRVATSKI VETERINARSKI INSTITUT	253	77.771.693	7.536.018	1.319.934	65.250.196	0	3.665.545	68.783.534	41.252.212	832.218	0	192.138	26.506.966	www.vetinst.hr
25		POLJOPRIVREDNI INSTITUT OSIJEK		69.761.101						69.664.764	24.785.027					www.poljinos.hr
		UKUPNO	2217	661.787.995	352.946.380	32.668.438	1.30.072.347	35.842.142	18.019.042	632.117.709	403.114.379	17.504.275	7.039.242	3.101.651	130.594.665	

Tablica 30: Javni instituti, 2016. god.

	BR. ZAP.	JAVNI INSTITUTI RH	UKUPNI PRIHOD	MZO	EU	66	65	OSTALI	UKUPNI RASHOD	PLAĆA 2017	SP	AH	UG	OSTALI TROŠKOVI	WEB
0	2	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	826	INSTITUT RUĐER BOŠKOVIĆ	195.614.757	145.677.027	15.308.969	12.847.631	323.671	21.457.459	184.798.225	132.328.015	6.232.583	84.683	794.157	46.358.787	www.rh.hr
2	158	INSTITUT ZA MEDICINSKA ISTRAŽIVANJA	41.374.631	25.612.787	3.516.670	10.564.910	1.398.894	281.370	35.082.383	26.090.009	1.014.174	54.392	377.522	7.546.286	www.mli.hr
3	121	INSTITUT ZA OCEANOGRAFIJU I RIBARSTVO SPLIT	35.963.354	16.818.294		18.997.750	0	147.310	33.366.378	12.765.535	1.294.416	337.895	210.963	9.697.469	www.izor.hr
4	97	INSTITUT DRUŠTVENIH ZNANOSTI IVO PILAR	22.529.886	19.664.949	0			1.818.269	22.411.397	18.300.996	0	0	0	4.110.401	www.pilar.hr
5	76	INSTITUT ZA FIZIKU	16.752.318	16.164.405	310.910	248.624	0	28.379	14.970.055	12.140.984	581.404	16.582	12.511	2.218.574	www.fis.hr
6	63	HRVATSKI INSTITUT ZA POMIEST	13.509.609	12.820.537	193.245	199.744	280.461	15.622	13.488.033	11.318.204	791.392	217.187	212.019	1.449.231	www.isp.hr
7	60	HRVATSKI ŠUMARSKI INSTITUT	17.881.068	8.574.652	1.518.085	2.232.181	4.119.774	1.436.376	18.040.453	11.099.969	1.236.061	86.425	19.631	5.598.367	www.sumists.hr
8	60	INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVJE	11.432.928	10.336.166	364.178	303.508	413.920	15.156	11.394.136	9.397.419	303.993	228.438	37.565	1.426.721	hij.hr
9	59	EKONOMSKI INSTITUT ZAGREB	13.384.652	9.228.558	2.150.321	1.393.438	0	612.335	13.391.768	10.414.816	692.074	187.421	81.783	2.015.674	www.eig.hr
10	53	INSTITUT ZA POLJOPRIVREDU I TURIZAM POREČ	13.188.961	6.841.122	3.056.826	1.695.393	846.594	1.595.620	10.407.626	6.427.305	295.118	32.921	333.925	3.318.357	www.ipd.hr
11	47	INSTITUT ZA JADRANSKE KULTURE I MELIORACIJU KRŠA SPUIT	11.413.673	8.350.171	347.940	1.764.546	559.420	391.596	10.041.584	7.009.959	434.832	23.401	89.563	2.483.789	www.kts.hr
12	43	INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU	10.424.455	9.017.064	1.349.129	43.262	0	15.000	9.487.103	8.195.674	239.963	230.698	0	820.768	www.ief.hr
13	39	INSTITUT ZA RAZVOJ I MEDUNARODNE ODNOS	9.941.507	7.395.790	2.467.327	73.425	0	4.965	10.152.481	6.580.183	513.312	1.395.588	69.889	1.593.309	www.imco.hr
14	39	INSTITUT ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA	9.085.890	7.623.753	1.002.127	234.223	120.081	105.706	8.649.264	6.767.140	339.162	105.901	3.000	1.434.061	www.idi.hr
15	39	INSTITUT ZA POMIEST UMIJETNOSTI	8.835.059	7.340.431	104.689	446.839	941.944	2.156	8.770.458	6.734.246	262.294	273.297	24.465	1.476.156	www.ipu.hr
16	36	INSTITUT ZA ANTHROPOLOGIJU	7.679.944	6.527.064	178.809	0	718.199	255.872	7.662.462	5.786.201	251.016	0	69.484	1.553.761	www.inantro.hr
17	28	INSTITUT ZA FIZIOLOGIJU	7.752.165	5.569.152	328.053	1.744.887	0	110.073	7.632.097	4.907.599	196.072	1.060.959	0	1.467.467	www.fig.hr
18	28	INSTITUT ZA TURIZAM	7.251.905	5.333.260	796.940	749.430	340.181	372.275	8.272.251	4.677.673	379.904	219.607	131.118	3.118.949	www.itzg.hr
19	27	INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU	6.141.764	5.814.871	0	0	225.076	101.817	6.307.544	5.550.208	44.787	49.410	0	663.139	www.iah.hr
20	25	INSTITUT ZA MIGRACIJE I NARODNOSTI	6.518.983	6.448.318			0	70.665	6.340.877	4.546.482	79.844	4.782	76.559	1.633.210	www.imin.hr
21	19	INSTITUT ZA JAVNE FINANCIE	8.034.714	2.417.535	121.492	5.136.641	0	359.046	8.748.008	3.495.095	105.179	3.080.515	68.489	1.998.730	www.jf.hr
22	18	STAROSLAVENSKI INSTITUT	4.876.501	4.829.413		42.875	0	4.213	4.833.228	4.087.862	48.495	42.115	0	654.756	www.stin.hr
23		HRVATSKI GEOLOŠKI INSTITUT	25.398.804					23.767.204							www.hg-igs.hr
24	253	HRVATSKI VETERINARSKI INSTITUT	102.956.057	6.883.772	2.888.532	89.766.075	0	3.617.678	71.538.081	40.505.508	864.013	2.084	143.291	30.123.185	www.vetinst.hr
25		POLJOPRIVREDNI INSTITUT OSIJEK	67.435.104						67.355.598	25.210.952					www.polinos.hr
UKUPNO	2214		675.378.639	355.889.091	36.004.242	148.827.491	10.991.724	32.818.958	617.203.694	393.340.074	15.700.088	7.734.301	2.755.934	131.761.447	

Tablica 31: Sveučilište u Zagrebu, 2017. god.

Red. br.	Sveučilište Zagreb	Broj zaposlenih	UKUPNI Prihod	Priznati MDZ-57	Elj-prinod	Prodaja usluga i roba (6)	Uprave i dr. poslove (5)	Ostali prihodi	UKUPNI RASHO	Behod za zaposlene (4a)	Suklana potrošnja	Autorski upori	Upori o djela	Ostali troškovi	program osnovne djelatnosti	program dopunski i posebne djelatnosti	ukupno angla sredstva	Autorski + upori o djela	WEB
0		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17(15+16)	18(14+15)	19
1	MEDICINSKI FAKULTET	788	189.801,21	125.117,63	6.023.112	23.917.197	33.240.094	1.126.215	176.765.013	133.888.707	2.365.790	0	3.772.321	39.758.055	827.567	108.154	935.721	3.772.321	med.unizg.hr
2	FILLOZOFSKI FAKULTET	743	172.865,74	145.401,63	1.102.152	7.651.346	15.788.827	2.920.291	149.559.662	140.833.839	3.788.307	1.986.169	5.180.733	2.414.473	0	2.414.473	7.166.902	www.fzg.unizg.hr	
3	PRAFODOSOPNO-MATEMATIČKI FAKULTET	704	171.035,58	125.520,79	7.938.049	12.177.937	2.686.373	11.707.660	159.846.768	139.785.592	4.884.424	780.023	2.620.042	31.130.891	497.963	1.287.435	1.785.438	314.871	www.fzg.unizg.hr
4	FAKULTET STROJARSTVA I BRODOGRADNJE	451	95.164,33	67.754,02	2.061.611	5.588.935	9.331.934	304.831	91.240.790	65.761.657	4.130.027	4.196.255	1.909.148	17.213.723	484.762	0	484.762	6.015.403	www.fzg.unizg.hr
5	AGRONOMSKI FAKULTET	438	97.933,83	75.132,84	1.286.330	11.861.082	7.924.714	707.953	94.265.025	70.182.837	4.091.639	2.001.146	4.300	17.982.093	52.596	0	52.596	2.005.446	www.fzg.unizg.hr
6	EDUKOLSKI FAKULTET	338	122.013,38	59.884,563	2.012.771	46.193.800	14.019.254	10.670	116.133.181	91.657.127	2.888.807	4.209.035	638.178	16.939.564	452.074	186.104	638.178	4.847.283	www.fzg.unizg.hr
7	VETERINARSKI FAKULTET	330	90.355,30	63.471,765	4.459.716	16.886.716	4.406.778	1.132.355	86.807.438	63.048.096	2.774.165	1.356.474	208.339	19.424.336	0	137.255	137.255	1.354.871	www.fzg.unizg.hr
8	SEKCIJA ZA ZAGREB VETROVAR	291	93.017,157	44.030.775	14.922.336	5.156.341	25.731.541	455.064	109.565.359	47.264.232	2.480.092	1.202.051	530.933	50.107.977	0	0	0	9.711.058	www.fzg.unizg.hr
9	PREHAMBENJO-BOTANIKOSKI FAKULTET	266	63.693,151	44.033.990	1.572.336	8.389.497	6.769.782	2.927.556	60.706.606	47.264.232	1.043.169	27.883	353.976	14.492.655	353.976	0	353.976	380.669	www.fzg.unizg.hr
10	STOMATOLOSKI FAKULTET	263	43.838,814	35.374.215	77.578	3.572.052	4.173.938	111.011	40.760.034	32.794.594	663.745	91.453	1.279.180	6.029.062	1.279.180	0	1.279.180	1.370.633	www.fzg.unizg.hr
11	PRAVNI FAKULTET	244	86.158,667	42.448.387	1.089.022	4.138.876	37.175.666	1.286.036	82.381.978	59.801.937	1.822.796	7.766.938	2.451.191	11.430.466	626.963	0	626.963	10.218.129	www.fzg.unizg.hr
12	ŠUMARSKI FAKULTET	203	66.421.374	35.915.783	660.474	21.020.355	4.121.307	2.633.455	54.701.290	36.159.734	2.564.460	73.773	537.769	15.665.556	202.432	0	202.432	611.540	www.fzg.unizg.hr
13	LOČEVALSKI FAKULTET	194	93.581.308	39.845.337	347.951	1.869.394	8.475.827	42.829	48.492.284	36.780.557	444.013	827.163	1.694.337	8.713.330	1.663.146	31.192	1.694.337	2.521.405	www.fzg.unizg.hr
14	FAKULTET GRAĐEVINARSTVA I TEHNOLOGIJE	189	39.843.534	31.256.615	1.264.740	2.176.832	5.125.746	601	37.376.942	28.972.104	439.716	22.818	236.650	7.666.134	123.928	0	123.928	238.688	www.fzg.unizg.hr
15	FAKULTET PROMETNE ZNAMOSTI	185	56.196,627	32.607.007	202.485	15.951.299	7.671.141	288.690	53.746.098	34.351.006	1.908.935	3.678.965	1.467.809	12.341.383	626.957	840.852	1.467.809	5.146.774	www.fzg.unizg.hr
16	FARMACEUTIKO-BOTANIKOSKI FAKULTET	164	38.202.032	27.076.956	1.219.626	3.956.596	5.396.944	36.500	34.832.294	26.173.772	642.797	53.823	601.318	7.356.974	0	215.821	215.821	666.141	www.fzg.unizg.hr
17	MOLDOVA AGRARIJA	159	54.800.320	42.514.116	0	1.784.415	1.161.208	8.766.481	49.916.420	30.842.382	131.071	140.276	2.876.405	15.921.386	3.038.408	0	3.038.408	3.015.681	www.fzg.unizg.hr
18	RIJADSKO-GEOLOSKI FAKULTET	157	37.521.788	27.783.149	1.426.164	6.214.406	1.961.399	127.670	36.901.716	26.147.290	1.338.710	2.050.143	381.161	886.561	0	381.161	381.161	2.431.804	www.fzg.unizg.hr
19	FAKULTET OSNOVNE IZINFORMATIKE I RAČUNARSTVA	141	39.394.022	25.714.979	2.784.875	6.366.656	4.694.643	34.329	37.613.488	28.714.347	875.738	1.669.149	816.551	5.477.413	693.070	41.864	734.594	2.485.980	www.fzg.unizg.hr
20	TEHNIČKO-TEHNOLOŠKI FAKULTET	136	31.901.956	28.027.929	1.311.526	37.163	1.231.762	2.106	29.763.612	23.707.103	556.715	27.122	469.994	5.002.018	334.470	0	334.470	497.116	www.fzg.unizg.hr
21	AGRONOMSKI FAKULTET	128	27.933.051	25.580.843	62.873	436.110	900.655	265.370	27.255.133	22.492.291	155.892	667.798	704.455	3.888.737	664.647	0	664.647	771.213	www.fzg.unizg.hr
22	INŽENJERSTVO IZINFORMATIKE	123	41.290.077	24.033.938	218.989	2.971.137	13.719.744	346.299	39.442.882	27.946.886	1.376.970	115.267	1.451.913	9.041.926	1.705.076	44.768	1.749.844	1.597.200	www.fzg.unizg.hr
23	AGRONOMSKI FAKULTET	112	21.075.526	21.068.479	1.202	306.402	757.595	1.704.811	29.768.309	22.799.125	209.415	449.711	2.868.097	4.041.761	1.340.775	0	2.340.775	2.717.808	www.fzg.unizg.hr
24	AGRONOMSKI FAKULTET	111	21.075.526	21.068.479	0	889.073	1.005.860	81.934	28.804.533	19.113.674	235.859	88.423	434.470	2.884.697	300.307	54.773	355.080	322.893	www.fzg.unizg.hr
25	FAKULTET POLITIČKE IZINFORMATIKE	106	31.901.956	22.674.829	4.001.614	1.754.173	1.381.847	597.534	28.879.778	21.469.498	788.990	819.230	847.299	5.254.761	847.299	0	847.299	1.666.529	www.fzg.unizg.hr
26	GEOLOSKI FAKULTET	93	23.913.359	19.665.497	214.025	3.104.421	776.740	30.656	22.220.077	16.752.161	1.627.931	42.937	87.748	372.878	45.803	0	45.803	130.185	www.fzg.unizg.hr
27	EDUKOLSKI FAKULTET	92	25.075.547	16.800.129	0	5.658.652	2.736.953	1.723	24.726.513	19.179.590	593.976	1.056.992	767.955	2.764.600	767.955	0	767.955	1.824.947	www.fzg.unizg.hr
28	GRAFIČKI FAKULTET	82	18.044.072	15.593.120	498.293	421.483	1.154.846	140	16.880.496	13.779.577	431.106	134.480	286.636	2.257.337	286.636	0	286.636	421.116	www.fzg.unizg.hr
29	GEOTEHNIČKI FAKULTET	64	13.973.133	10.011.207	0	2.392.206	940.276	329.644	19.940.021	9.880.698	444.550	0	173.971	9.364.002	140.954	4.220	145.574	172.971	www.fzg.unizg.hr
30	METALURGIJSKI FAKULTET	40	8.688.397	7.940.307	220.315	285.574	126.571	90.181	8.326.775	6.865.308	280.471	544	10.683	1.079.769	7442	0	7.442	11.227	www.fzg.unizg.hr
	UKUPNO	7553	1.979.488.300	1.308.500.864	56.879.355	225.545.946	242.407.760	37.991.235	18.144.494.415	13.177.986.154	46.671.038	34.953.516	63.035.588	371.774.329	20.784.178	33.341.139	24.115.317	77.991.884	

Tablica 32: Sveučilište u Zagrebu, 2016. god.

Red. br.	Sveučilište Zagreb	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHOD	Priznati MDZ-57	Elj-prinod	Prosjek uslugi i roba (6)	Uprave lidn. posloje (5)	Ostali primod	UKUPNI RASHOD	Behod za zaposlene (4a)	Sukuvna potrojanja	Auraski upjori	Upjori o djela	Ostali troškovi	program osnovne djelatnosti	program dopunski i posebne djelatnosti	ukupno uslugi i roba (6)	Auraski + upjori o djela	WEB
0		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17(15+16)	18(17+18)	19
1	MEDICINSKI FAKULTET	761	172.356,807	115.331,122	3.088,864	4.835,219	8.781,957	807,435	163.955,921	124.082,721	2.494,035	339,950	5.492,272	31.661,442	1.538,178	0	1.538,178	5.822,222	med.unizg.hr
2	FIZIKOSMATH FAKULTET	790	170.250,078	146.299,438	1.878,123	7.414,380	14.644,619	132,408	169.307,209	139.564,420	3.840,805	2.253,327	18.338,867	19.338,867	1.909,123	0	1.909,123	7.651,117	www.fizika.unizg.hr
3	PRIMRODOSOPNA-MATEMATIČKI FAKULTET	697	365.614,634	122.125,976	7.993,565	9.644,099	20.911,004	5.109,340	155.142,644	115.943,192	4.932,422	2.295,861	2.436,932	19.634,022	159,424	1.148,849	1.308,343	4.731,688	www.fizika.unizg.hr
4	FAKULTET STROJARSTVA I BRODOGRADNJE	429	565.637,777	313.102,382	7.910,993	16.430,52	7.858,601	987,850	90.059,190	59.751,982	2.861,427	6.338,995	1.996,137	11.339,052	598,627	0	598,627	8.594,736	www.fst.unizg.hr
5	AGRONOMSKI FAKULTET	417	102.467,386	71.421,785	8.115,348	14.610,523	7.875,359	444,381	97.828,464	65.583,744	4.378,224	2.315,044	83,500	24.892,292	83,489	0	83,500	2.999,104	www.ag.unizg.hr
6	EDUKACIJSKI FAKULTET	357	119.788,057	59.380,941	3.140,096	4.669,894	12.756,273	29,863	116.053,453	91.983,026	3.047,460	4.430,866	878,237	17.529,884	749,331	1.283,556	878,237	5.339,153	www.edg.unizg.hr
7	VETERINARSKI FAKULTET	327	82.748,690	56.338,488	4.852,414	16.857,599	4.047,241	337,948	81.047,263	59.751,957	2.946,949	1.105,469	1.703,937	18.071,341	18,689	153,237	170,936	1.276,466	www.vet.unizg.hr
8	SEKCIJE ZA ZAGREB I VEŠTOČENJE	279	107.456,562	41.288,761	25.599,553	5.153,128	31.571,303	1.865,977	107.551,025	46.055,438	3.125,684	1.288,702	8.952,449	48,197,142	0	0	0	10.717,551	www.unizg.hr
9	PRIPRAVNIČKO-VEŠTOČNIŠKI FAKULTET	255	56.312,225	41.643,740	3.040,075	8.711,368	2.621,287	43,755	56.596,614	41.701,461	1.467,326	96,445	519,649	13.388,483	292,087	0	292,087	610,344	www.pv.unizg.hr
10	STOMATOLOŠKI FAKULTET	256	40.948,451	33.779,109	1.349,952	1.644,431	3.113,438	62,521	39.701,862	30.780,887	530,338	110,785	1.546,389	1.546,389	1.546,389	0	1.546,389	1.657,174	www.stf.unizg.hr
11	PRAVNI FAKULTET	229	80.013,628	45.725,429	1.693,903	5.197,957	23.617,796	793,613	80.006,618	56.688,832	1.896,398	7.249,846	2.690,604	11.651,138	791,509	0	791,509	9.940,250	www.pfo.unizg.hr
12	ŠUMARSKI FAKULTET	201	62.835,507	34.411,006	1.042,900	20.146,388	4.129,463	2.874,870	50.320,502	32.593,229	2.286,122	148,538	362,438	14.604,055	207,718	0	207,718	510,596	www.sfo.unizg.hr
13	UČITELJSKI FAKULTET	190	47.184,152	37.365,083	148,261	1.896,169	7.491,617	42,202	47.655,512	35.538,656	456,004	940,842	2.010,946	8.742,414	219,557	665,538	2.176,055	2.951,888	www.ucf.unizg.hr
14	FAKULTET GRAFIČKE I TEHNOLOGIJE	190	38.174,891	30.338,080	982,717	2.469,551	4.359,263	5,200	37.711,954	29.318,455	517,400	47,613	351,388	7.475,138	235,590	0	235,590	402,001	www.grf.unizg.hr
15	FAKULTET PROMETNE ZNANOSTI	195	60.366,949	30.782,201	298,433	21.420,058	7.555,889	351,352	53.925,295	33.480,021	1.597,791	4.108,259	1.533,217	17.880,137	866,515	666,703	1.533,218	5.641,476	www.pzf.unizg.hr
16	FARMACEUTSKO-BIOFARMACEUTSKI FAKULTET	156	51.571,600	25.305,794	0	1.338,105	3.425,579	302,242	31.014,965	23.952,998	728,405	71,754	655,346	5.515,460	28,713	220,716	249,429	728,102	www.fbf.unizg.hr
17	MUDROŠĆI AKADEMIJA	155	50.073,128	41.063,029	0	1.038,675	1.257,381	6.712,483	41.047,646	29.793,364	190,148	67,419	1.881,437	8.792,288	1.998,728	0	2.988,728	2.748,866	www.mudroscia.unizg.hr
18	RIJAZHOŠKO-GEODIČASNI FAKULTET	156	34.693,597	25.912,363	1.126,730	5.704,427	1.726,427	23,700	35.185,999	24.419,952	1.105,771	2.886,495	392,188	6.415,871	349,416	9.952	399,338	3.195,794	www.rgf.unizg.hr
19	FAKULTET OSNOVNE I INFORMATIČKE VEŠTOČNOSTI	156	37.293,907	24.011,943	3.301,947	5.504,193	4.278,897	71,007	37.056,617	27.685,596	1.042,723	1.286,331	883,818	6.218,169	592,596	177,009	769,605	2.380,149	www.fio.unizg.hr
20	TEHNIČKO-TEHNOLOŠKI FAKULTET	134	29.801,709	26.501,008	292,173	510,789	1.297,073	66	27.893,440	22.885,701	555,465	37,749	364,424	4.550,071	386,981	19,924	405,505	402,173	www.tfo.unizg.hr
21	AGROBIOLOŠKI I FARMACEUTSKI FAKULTET	127	26.483,356	24.718,942	0	406,641	1.264,845	77,728	26.556,871	21.784,979	132,455	72,556	638,198	3.742,773	775,799	0	775,799	910,554	www.fbf.unizg.hr
22	KINEZIOLOŠKI FAKULTET	120	38.811,590	23.690,105	243,546	2.594,275	1.040,408	291,246	37.291,576	27.101,445	1.293,614	134,142	1.307,055	7.469,139	1.291,369	44,27	1.295,765	1.416,198	www.kfo.unizg.hr
23	AGROBIOLOŠKO-VEŠTOČNIŠKI FAKULTET	113	28.144,980	26.339,331	4.872	2.504,942	1.347,672	1,763	28.339,753	21.964,436	384,415	409,097	2.897,913	3.301,492	2.485,535	0	2.485,535	2.697,100	www.vbf.unizg.hr
24	AGROBIOLOŠKO-VEŠTOČNIŠKI FAKULTET	108	22.111,297	20.197,365	0	998,176	1.001,338	7,318	21.942,200	20.802,087	206,891	125,504	459,690	3.888,028	328,617	63,328	389,945	2.153,886	www.vbf.unizg.hr
25	FAKULTET POLITIČKE ZNANOSTI	108	28.690,020	20.147,761	2.692,571	1.941,055	3.144,094	25,119	29.522,748	20.784,802	949,786	833,125	1.320,711	5.652,324	1.121,166	199,546	1.320,711	2.513,886	www.fpf.unizg.hr
26	GEODEZIJSKI FAKULTET	102	22.711,145	18.722,233	160,533	2.712,846	1.163,158	51,573	22.801,135	17.387,795	2.665,532	112,157	141,340	3.146,191	49,721	0	49,721	253,597	www.gef.unizg.hr
27	EDUKACIJSKO-VEŠTOČNIŠKI FAKULTET	91	28.729,907	16.500,690	1.685,445	4.779,369	2.700,441	3.008,962	24.905,091	18.571,820	897,858	117,213	1.007,093	3.361,071	1.086,264	0	1.086,264	2.174,036	www.edf.unizg.hr
28	GRAFIČKI FAKULTET	81	17.386,571	15.257,274	530,355	398,905	1.201,795	1,242	16.957,610	13.700,377	457,908	123,434	353,888	2.321,944	353,888	0	353,888	476,381	www.grf.unizg.hr
29	GEODEZIJSKI FAKULTET	59	21.033,088	8.699,929	0	2.493,943	919,346	29,470	12.225,401	9.090,900	559,091	53,542	240,371	2.346,897	238,301	2,070	240,371	292,913	www.gef.unizg.hr
30	METALOŠKI FAKULTET I SSK	40	8.321,666	7.533,690	170,154	393,796	170,340	75,686	8.265,557	6.449,783	294,833	6,655	1.497,200	17,636	1,497,200	0	17,636	24,291	www.ssf.unizg.hr
	UKUPNO	7227	1.825.034,649	1.257.002,828	81.699,553	25.442,385	208.571,063	24.537,020	17.483.019,955	12.815.297,556	47.062,081	4.091,864	47.337,686	353.847,768	21.153,867	2.897,174	26.010,622	88.023,550	

Tablica 33: Sveučilište u Osijeku, 2017. god.

Red. br.	SVEUČILIŠTA OSJEK	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHOD	Proračun- MZO-67	EU-prihod	Prodaja usluga i roba-66	Uprave i adm. pristojbe (65)	Ostali prihod	UKUPNI BASHOD	Rashodi za zaposlene (plaća)	Službena putovanja	Autorski ugovori	Ugovori o djelu	Ostali troškovi	WEB
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	SVEUČILIŠTE U OSJEKU REKTORAT	294	114.592.695	72.632.085	29.352.108	1.147.512	11.231.954	229.036	76.039.366	47.320.964	1.510.042	665.904	3.309.169	23.233.287	www.unios.hr
2	MEDICINSKI FAKULTET	236	38.107.114	27.288.263	0	483.406	10.065.473	269.972	36.261.266	23.504.263	2.248.425	0	3.624.833	6.883.745	www.mefos.unios.hr
3	POLOUPRIVREDNI FAKULTET	224	54.737.353	42.794.699	2.332.860	3.110.758	5.720.664	778.372	52.598.852	39.808.737	3.114.659	1.58.794	381.768	9.134.894	www.pfpos.unios.hr
4	FILOZOFSKI FAKULTET	181	42.918.413	35.654.803	2.003.514	3.169.375	2.040.952	49.769	39.879.469	33.869.308	716.040	92.908	596.915	4.604.298	www.fbos.unios.hr
5	ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET	157	31.702.280	25.507.472	327.397	1.179.740	4.437.771	249.900	30.452.886	23.197.535	889.260	149.696	1.380.056	4.836.339	www.ferit.unios.hr
6	EKONOMSKI FAKULTET	109	33.429.999	20.208.248	662.397	2.654.910	9.012.123	892.321	34.614.912	25.170.573	1.140.794	1.997.537	4.404.445	5.901.563	www.efos.unios.hr
7	PREHRAMBENO- TEHNOLOŠKI FAKULTET	105	25.322.933	21.357.602	258.930	739.186	2.229.309	737.906	22.514.890	17.412.865	963.827	65.334	411.245	3.661.619	www.ptfos.unios.hr
8	FAKULTET ZA ODGOVNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI	99	25.325.540	17.795.223	68.908	3.050.487	4.243.996	166.926	23.540.357	16.816.568	973.677	349.919	1.042.144	4.358.049	wfiozcos.hr
9	GRAĐEVINSKI FAKULTET	97	22.755.382	17.335.375	1.071.779	1.004.904	3.284.019	59.305	22.219.888	16.359.602	488.632	534.196	529.977	4.307.481	www.gfos.unios.hr
10	PRAVNI FAKULTET	87	27.187.135	15.551.999	875.132	398.341	10.335.675	25.988	25.337.778	20.392.401	729.687	351.694	375.704	3.488.292	www.pfos.unios.hr
11	STROJARSKI FAKULTET SLAVONSKI BROD	79	20.248.797	15.388.704	162.903	1.124.540	3.564.990	7.560	18.870.840	15.226.758	513.458	201.790	300.836	2.627.998	www.sfb.unios.hr
	UKUPNO	1668	436.327.641	311.514.473	37.115.928	18.063.259	66.166.926	3.467.055	382.330.504	279.079.574	13.286.501	4.567.772	12.357.092	73.087.565	

Tablica 34: Sveučilište u Osijeku, 2016. god.

Red. br.	SVEUČILIŠTA OSJEK	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHOD	Proračun- MZO-67	EU-prihod	Prodaja usluga i roba-66	Uprave i adm. pristojbe (65)	Ostali prihod	UKUPNI BASHOD	Rashodi za zaposlene (plaća)	Službena putovanja	Autorski ugovori	Ugovori o djelu	Ostali troškovi	WEB
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	SVEUČILIŠTE U OSJEKU REKTORAT	294	121.165.503	95.836.652	8.454.084	1.265.931	10.870.507	4.738.329	72.770.836	45.413.746	1.140.508	1.295.930	3.447.113	21.473.539	www.unios.hr
2	MEDICINSKI FAKULTET	257	38.201.070	27.228.857	0	533.362	10.020.766	418.085	36.820.813	22.900.832	2.617.964	0	3.227.374	8.074.643	www.mefos.unios.hr
3	POLOUPRIVREDNI FAKULTET	221	51.601.419	40.013.770	1.635.754	3.683.556	5.921.456	346.883	49.269.292	36.919.895	2.993.565	325.023	430.456	8.600.353	www.pfpos.unios.hr
4	FILOZOFSKI FAKULTET	182	40.758.436	34.937.127	196.657	3.468.538	2.135.652	20.462	37.954.326	32.711.018	567.341	74.611	623.889	3.977.667	www.fbos.unios.hr
5	ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET	148	31.724.559	24.791.547	243.885	2.169.589	4.037.380	482.158	28.254.077	20.508.921	884.510	2.889.569	1.377.592	5.193.485	www.ferit.unios.hr
6	EKONOMSKI FAKULTET	106	25.080.998	18.822.706	2.458.487	791.905	2.956.677	51.223	22.836.275	16.674.983	961.112	220.466	462.129	4.517.585	www.efos.unios.hr
7	PREHRAMBENO- TEHNOLOŠKI FAKULTET	106	32.193.644	19.107.372	719.061	2.658.957	8.952.794	755.460	31.136.002	22.228.440	986.059	2.040.300	463.487	5.417.716	www.ptfos.unios.hr
8	FAKULTET ZA ODGOVNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI	97	22.153.761	16.345.659	926.448	1.289.54	3.502.803	88.897	20.839.839	15.267.994	346.537	957.006	449.678	3.818.624	wfiozcos.hr
9	GRAĐEVINSKI FAKULTET	95	20.411.817	15.716.995	46.389	1.979.229	2.652.200	17.004	19.752.566	15.312.819	416.108	87.126	600.046	3.336.467	www.gfos.unios.hr
10	PRAVNI FAKULTET	86	28.165.109	15.03.475	1.066.072	430.854	11.550.589	14.119	25.943.928	20.200.875	669.236	449.700	361.912	4.262.205	www.pfos.unios.hr
11	STROJARSKI FAKULTET SLAVONSKI BROD	80	21.180.927	15.001.880	435.429	1.093.203	4.641.534	8.881	18.442.797	14.900.037	566.283	187.694	365.323	2.423.460	www.sfb.unios.hr
	UKUPNO	1672	432.637.243	322.906.040	16.182.266	19.365.078	67.242.358	6.941.501	364.020.751	263.039.560	12.149.223	5.927.425	11.808.799	71.095.744	

Tablica 35: Sveučilište u Rijeci, 2017. god.

Red. br.	SVEUČILIŠTA RIEKA	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHOD	Proračun- MZO-67	EU-prihod	Prodaja usluga i roba-66	Upravne i adm. pristojbe (65)	Ostali prihod	UKUPNI RASHOD	Rashodi za zaposlene (plaće)	Službena putovanja	Autorski ugovori	Ugovori o djelu	Ostali troškovi	WEB
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	MEDICINSKI FAKULTET	542	99.246.669	74.896.155	6.384.345	7.960.477	8.685.789	1.319.903	92.927.319	73.445.604	1.609.932	157.011	1.426.252	16.288.520	www.medi.uniri.hr
2	SVEUČILIŠTE U RIJECI REKTORAT	262	84.044.144	51.989.820	13.729.350	6.730.193	7.804.313	3.790.468	72.284.585	37.983.043	976.585	881.333	857.451	31.586.173	www.uniri.hr
3	FILOZOFSKI FAKULTET	189	46.102.238	40.901.607	697.549	54.922	4.299.369	148.791	45.542.264	37.366.123	1.176.666	425.740	956.226	5.618.509	www.fifi.uniri.hr
4	TEHNIČKI FAKULTET	180	45.840.725	35.247.340	107.909	2.861.504	7.442.864	181.108	40.310.186	32.260.291	1.004.968	529.743	678.052	5.837.132	www.riteh.uniri.hr
5	POMORSKI FAKULTET	106	35.378.457	22.729.140	857.154	4.805.359	6.850.926	635.878	33.750.645	25.325.325	679.519	1.650.970	1.083.921	5.010.910	www.pfi.uniri.hr
6	EKONOMSKI FAKULTET	99	35.822.905	20.949.142	56.133	6.836.544	5.015.591	2.965.495	33.339.943	24.467.080	547.816	2.250.490	252.048	5.822.509	www.efri.uniri.hr
7	FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU OPATIJA	99	30.595.311	19.567.116	1.100.675	2.104.075	7.509.764	313.681	29.495.783	21.472.881	1.096.272	1.461.248	1.092.440	4.376.942	www.ftitu.uniri.hr
8	GRAĐEVINSKI FAKULTET	83	18.814.353	14.687.470	299.556	946.993	2.673.666	206.668	18.259.639	13.919.403	373.536	57.330	539.125	3.370.245	www.gradi.uniri.hr
9	PRAVNI FAKULTET	77	22.834.012	16.715.670	323.838	860.955	4.932.920	629	22.739.605	18.547.993	274.681	93.575	757.585	3.065.771	www.pravi.uniri.hr
10	FAKULTET ZDRAVSTVENIH STUDIJA	73	12.021.785	7.904.406	26.385	226.861	3.632.995	231.138	10.650.574	7.341.288	54.115	35.308	1.790.891	1.428.972	www.fzsti.uniri.hr
11	AKADEMIJA PRIMJENJENIH UMJETNOSTI	54	13.694.139	12.166.799	48.505	234.913	1.183.115	60.807	13.423.906	10.977.869	157.889	77.272	664.903	1.545.973	www.apuri.uniri.hr
12	UČITELJSKI FAKULTET	39	9.569.855	8.250.617	308.429	71.014	913.912	25.883	9.233.824	7.651.940	82.857	60.615	199.871	1.238.541	www.ufri.uniri.hr
	UKUPNO	1803	453.964.593	325.905.282	23.939.828	33.693.810	60.945.224	9.880.449	421.963.273	310.753.840	8.034.836	7.680.635	10.298.765	85.190.197	

Tablica 36: Sveučilište u Rijeci, 2016. god.

Red. br.	SVEUČILIŠTA RIEKA	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHOD	Proračun- MZO-67	EU-prihod	Prodaja usluga i roba-66	Upravne i adm. pristojbe (65)	Ostali prihod	UKUPNI RASHOD	Rashodi za zaposlene (plaće)	Službena putovanja	Autorski ugovori	Ugovori o djelu	Ostali troškovi	WEB
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	MEDICINSKI FAKULTET	536	98.715.915	70.182.676	9.343.468	14.970.501	4.035.888	183.382	92.205.021	70.822.201	1.793.005	327.917	1.494.024	17.768.874	www.medi.uniri.hr
2	SVEUČILIŠTE U RIJECI REKTORAT	257	182.617.254	62.296.913	106.280.201	4.541.929	6.456.169	3.042.042	71.652.136	37.299.524	1.066.100	886.694	858.061	31.541.757	www.uniri.hr
3	FILOZOFSKI FAKULTET	193	44.653.111	39.016.491	590.667	273.049	4.402.018	370.886	44.411.295	35.576.549	1.256.874	288.685	1.105.409	6.183.778	www.fifi.uniri.hr
4	TEHNIČKI FAKULTET	172	45.164.500	33.873.985	1.032.128	2.889.775	7.096.631	271.981	40.320.976	30.485.089	977.352	1.293.758	780.866	6.783.911	www.riteh.uniri.hr
5	POMORSKI FAKULTET	108	40.509.274	21.761.714	1.536.912	10.040.697	6.854.528	315.423	37.614.590	26.640.664	871.704	4.703.111	1.001.335	4.397.776	www.pfi.uniri.hr
6	EKONOMSKI FAKULTET	103	31.896.589	19.532.552	16.808	6.923.704	4.263.385	1.140.140	30.938.335	23.789.454	570.362	2.243.611	396.539	3.938.369	www.efri.uniri.hr
7	FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU OPATIJA	102	30.302.869	18.710.917	350.686	2.682.245	8.516.401	42.620	30.267.391	20.737.664	1.224.574	1.352.816	1.401.112	5.551.225	www.ftitu.uniri.hr
8	GRAĐEVINSKI FAKULTET	82	18.311.452	13.785.352	111.589	1.244.741	2.665.053	4.717	18.149.281	13.215.474	489.940	2.302.625	380.460	3.832.782	www.gradi.uniri.hr
9	PRAVNI FAKULTET	80	22.047.979	15.824.714	122.094	450.217	5.625.280	25.674	21.479.726	17.488.099	311.106	5.288	686.006	2.989.227	www.pravi.uniri.hr
10	FAKULTET ZDRAVSTVENIH STUDIJA	84	10.771.587	7.489.994	155.332	234.757	2.685.836	205.668	10.141.703	6.801.692	121.219	44.985	1.998.266	1.175.541	www.fzsti.uniri.h
11	AKADEMIJA PRIMJENJENIH UMJETNOSTI	49	13.232.311	11.948.350	93.499	195.066	990.502	64.894	12.677.318	10.374.754	93.136	129.377	627.122	1.452.929	www.apuri.uniri.hr
12	UČITELJSKI FAKULTET	39	8.892.998	7.632.479	227.082	0	1.017.065	16.372	9.111.279	7.504.920	125.475	109.950	15.275	1.355.659	www.ufri.uniri.hr
	UKUPNO	1805	547.115.839	322.076.137	120.360.466	44.446.681	54.548.756	5.683.799	418.969.051	300.736.084	8.899.847	11.616.817	10.744.475	86.971.828	

Tablica 37: Sveučilište u Splitu, 2017. god.

Red. br.	SVEUČILIŠTA SPLIT	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHOD	Poračun- MZO-67	EU-prihod	Prodaja usluga i roba-66	Upravne i adm. pristojbe (65)	Ostali prihod	UKUPNI RASHOD	Rashodi za zaposlene (plaća)	Službena putovanja	Autorski ugovori	Ugovori o djelu	Ostali troškovi	WEB
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	SVEUČILIŠTE U SPLITU REKTORAT	232	99.880.123	66.838.901	10.920.007	8.557.125	13.263.313	300.777	67.661.706	35.204.133	1.061.449	601.344	4.548.413	26.246.367	www.unist.hr
2	MEDICINSKI FAKULTET	251	55.673.157	30.347.242	1.164.569	1.690.599	21.913.671	557.076	50.073.092	36.919.094	1.090.587	153.177	2.880.800	9.029.434	www.mefst.unist.hr
3	FAKULTET ELEKTROTEHNIKE, STROJARSTVA I BRODOGRADNJE	248	60.291.811	45.727.323	2.189.502	2.967.973	8.618.351	788.662	56.659.888	43.811.175	1.705.783	879.882	1.166.935	9.096.113	www.festb.unist.hr
4	FILOZOFSKI FAKULTET	164	37.074.710	32.428.015	1.261.624	1.877.489	1.333.697	173.885	36.041.303	30.062.187	673.616	136.489	813.224	4.355.787	www.ffst.unist.hr
5	PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET	141	30.884.030	25.883.739	1.772.970	487.446	2.547.046	192.829	30.965.805	24.393.901	859.238	867.793	701.323	4.143.550	www.pmfst.unist.hr
6	FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE	135	38.035.071	26.170.159	971.297	7.412.293	3.293.159	188.163	36.370.127	24.378.188	857.694	3.460.690	594.340	7.079.215	gradst.unist.hr
7	EKONOMSKI FAKULTET	119	39.235.314	26.351.675	951.995	1.846.012	9.307.502	778.190	38.787.199	30.531.129	482.856	642.799	683.842	6.446.573	www.efst.unist.hr
8	UMJETNIČKA AKADEMIJA	112	26.922.934	24.471.454	228.628	502.288	687.006	1.033.558	24.925.690	20.025.873	337.932	760.196	1.648.896	2.152.793	www.umast.unist.hr
9	KEMIJSKO-TEHNOLOŠKI FAKULTET	101	22.269.605	18.970.366	22.845	405.303	2.579.285	291.806	21.260.096	16.688.848	353.544	7.927	528.432	3.680.345	www.kfst.unist.hr
10	POMORSKI FAKULTET	98	29.691.544	17.859.086	565.025	5.264.882	5.978.998	23.553	27.008.863	20.969.175	457.611	124.747	1.417.534	4.039.796	www.pfst.unist.hr
11	PRAVNI FAKULTET	77	29.504.179	16.303.448	43.677	1.104.753	11.975.211	77.090	26.739.319	21.407.570	625.217	315.303	342.102	4.049.127	www.prfst.unist.hr
12	KINEZOLOŠKI FAKULTET	64	16.612.559	10.459.390	691.427	566.141	4.721.603	173.998	16.765.043	11.691.723	410.538	312.684	662.894	3.687.204	web.kfst.unist.hr
13	KATOlični BOGOSLOVNI FAKULTET	51	9.852.383	9.453.577	0	131.150	238.886	28.770	9.715.495	8.591.908	20.056	0	194.309	909.222	www.kbfst.unist.hr/h
	UKUPNO	1805	547.115.839	322.076.137	120.360.466	44.446.681	54.548.756	5.883.799	418.960.051	300.736.084	8.899.847	11.616.817	10.744.475	86.971.828	

Tablica 38: Sveučilište u Splitu, 2016. god.

Red. br.	SVEUČILIŠTA SPLIT	1	2	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHOD	Proračun- NZO-67	EU-prihod	Prodaja usluga i roba-66	Upravne i adm. pristojbe (65)	Ostali prihod	UKUPNI RASHOD	Rashodi za zaposlene (plaća)	Službena putovanja	Autorski ugovori	Ugovori o djelu	Ostali troškovi	WEB
0																	
1	SVEUČIŠTE U SPLITU REKTORAT			223	82.790.549	48.322.203	14.875.680	9.078.732	9.339.746	1.174.188	66.527.458	32.787.066	889.350	1.599.193	5.153.690	26.098.159	www.unist.hr
2	MEDICINSKI FAKULTET			230	46.754.783	26.480.581	721.659	1.800.874	17.459.779	291.890	45.843.810	31.628.523	1.051.038	102.177	4.533.130	8.528.942	www.mefst.unist.hr
3	FAKULTET ELEKTROTEHNIKE, STROJARSTVA I BRODOGRADNJE			249	59.198.552	41.788.949	3.910.835	4.363.750	7.974.802	1.160.216	56.677.727	41.343.367	1.624.088	2.886.256	1.388.902	9.430.114	www.festb.unist.hr
4	FILOZOFSKI FAKULTET			160	34.031.494	30.779.456	402.383	1.383.095	1.263.696	202.864	35.285.377	28.960.180	536.612	132.619	1.418.782	4.237.184	www.pfst.unist.hr
5	PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET			132	32.316.826	24.689.652	4.685.810	152.755	3.145.934	62.675	30.016.223	22.807.248	599.195	950.154	789.720	4.869.906	www.pmfst.unist.hr
6	FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE			127	39.166.279	24.076.486	3.260.427	7.503.890	4.077.353	248.123	37.431.311	22.751.447	847.086	4.533.600	907.136	8.392.042	gradst.unist.hr
7	EKONOMSKI FAKULTET			118	37.715.814	23.731.968	749.543	1.449.564	11.028.567	756.172	42.376.529	32.478.434	457.997	1.158.090	723.556	7.558.452	www.efst.unist.hr
8	UMJETNIČKA AKADEMIJA			109	31.322.994	23.853.413	163.117	187.467	700.205	6.418.792	24.923.230	19.345.294	190.224	831.553	2.363.661	2.192.498	www.umast.unist.hr
9	KEMIJSKO-TEHNIČKI FAKULTET			100	20.706.285	18.640.981	0	294.472	1.768.739	2.093	20.231.481	16.333.407	334.239	19.458	614.306	2.930.071	www.kfst.unist.hr
10	POMORSKI FAKULTET			97	27.632.130	16.335.237	848.906	4.839.963	5.600.503	7.521	25.850.685	19.489.965	320.746	63.040	1.732.351	4.244.583	www.pfst.unist.hr
11	PRAVNI FAKULTET			75	30.919.527	15.472.744	20.166	839.658	14.496.998	89.961	26.144.247	20.429.976	402.348	184.702	759.082	4.368.139	www.pravst.unist.hr
12	KINEZOLOŠKI FAKULTET			58	15.143.919	9.821.899	357.893	536.119	4.386.616	41.392	15.059.981	10.807.418	389.528	71.832	1.038.578	2.752.625	web.kfst.unist.hr
13	KATOličKI BOGOSLOVNI FAKULTET			51	8.814.117	8.403.139	0	136.404	273.672	902	9.607.289	8.508.501	34.949	0	117.357	946.482	www.kbfst.unist.hr/h
	UKUPNO			1729	466.513.269	311.976.708	29.996.419	32.566.743	81.516.610	10.456.789	435.970.348	307.670.826	7.677.400	12.532.674	21.540.251	86.549.197	

NAKLADNIK

Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja
Ulica Florijana Andrašeca 18A, HR-10 000 Zagreb
T. 01 4847 337, F. 01 4847 338, mail: uprava@nsz.hr
www.nsz.hr

AUTORI

Ana-Maria Boromisa, Sanja Tišma, Krešimir Jurlin,
Vesna Mateak, Anastasya Raditya Ležaić, Iva Tolić

RECENZENT

dr. sc. Jadranka Švarc

OBLIKOVANJE I TISAK

Sveučilišna tiskara, d.o.o., Zagreb

NEZAVISNI SINDIKAT ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA
Independent Union of Research and Higher Education Employees of Croatia

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost
Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja